

ÚSTAV
PAMÄTI
NÁRODA

VÝROČNÁ SPRÁVA

2010

012345678910111213

OBSAH

1 Úvod	5
2 Základné informácie o činnosti Ústavu pamäti národa	6
Činnosť orgánov Ústavu pamäti národa	6
Personálne zabezpečenie činnosti	7
Financovanie	8
Tlač a médiá	9
Agenda súdnych sporov	11
Spolupráca so štátnymi inštitúciami	11
Medzinárodná spolupráca	12
Agenda účastníkov protikomunistického odboja	14
Agenda veteránov protikomunistického odboja	15
3 Sprístupňovanie dokumentov	18
4 Archív	21
Archívne fondy	21
Študovňa	22
5 Spolupráca s Generálnou prokuratúrou SR	24
6 Vedecký výskum a dokumentácia	25
Okruhy vedeckého výskumu a dokumentácie	25
Zorganizované vedecké a odborné konferencie, kolokviá a semináre	31
Publikačná činnosť pracovníkov	36
Účasť pracovníkov na vedeckých konferenciách a seminároch	43
7 Evidencie a databázy	46
8 Vydané publikácie	50
Monografie	50
Dokumenty	51
Memoáre	52
Zborníky	53
Mimo edície	55
Časopis Pamäť národa	57
Elektronická knižnica ÚPN	60

012345678910111213

9 Audiovizuálna tvorba	61
Produkcia a distribúcia dokumentárnych filmov	61
Zaznamenávanie výpovedí svedkov obdobia neslobody	62
10 Popularizačné a osvetové aktivity	64
Podujatia pri príležitosti výročí	64
Výstavy	65
Filmové festivaly	66
Diskusné podujatia	67
Exkurzie	69
Iné aktivity	70
11 Vzdelávacie aktivity	72
12 Informatika	77
Informačný systém ÚPN	77
Zverejňovanie informácií na internetových a intranetových stránkach	78
Správa zariadení a systémov	79
13 Záver	81

012345678910111213

1 ÚVOD

Ústav pamäti národa (ÚPN) je verejnoprávna ustanovizeň so sídlom v Bratislave, zriadená zákonom č. 553/2002 Z. z. o sprístupnení dokumentov o činnosti bezpečnostných zložiek štátu 1939 – 1989 a o založení Ústavu pamäti národa a o doplnení niektorých zákonov (zákon o pamäti národa). Medzi jeho hlavné úlohy patrí úplne a nestranne hodnotiť obdobie neslobody, sprístupňovať dokumenty o prenasledovaní osôb, zverejňovať údaje o vykonávateľoch tohto prenasledovania, dávať podnety na trestné stíhanie zločinov a trestných činov, poskytovať potrebné informácie orgánom verejnej moci, systematicky zhromažďovať a odborne dokumentačne spracovávať všetky druhy informácií, dokladov a dokumentov vzťahujúcich sa na obdobie neslobody, propagovať myšlienky slobody a obrany demokracie.

Výročná správa o činnosti dokumentuje činnosti a úlohy, ktoré ÚPN vykonával, materiálne a organizačné zabezpečenie plnenia úloh uložených zákonom č. 553/2002 Z. z. Zaoberá sa všetkými aspektmi pôsobenia ÚPN v roku 2010. Približuje činnosť orgánov ústavu a výsledky v oblasti sprístupňovania dokumentov, činnosti archívu, vedeckovýskumných, publikačných, vzdelávacích a osvetových aktivít. Výročnú správu o činnosti prerokovala a schválila Správna rada ÚPN 18. apríla 2011. V Dozornej rade ÚPN ju Správna rada ÚPN prerokovala 29. apríla 2011.

012345678910111213

2 ZÁKLADNÉ INFORMÁCIE O ČINNOSTI ÚSTAVU PAMÄTI NÁRODA

ČINNOSŤ ORGÁNOV ÚSTAVU PAMÄTI NÁRODA

Orgánmi ÚPN sú podľa § 10 zákona č. 553/2002 Z. z. o pamäti národa správna rada, dozorná rada a výbor. V roku 2010 všetky orgány riadne pracovali a plnili si svoje úlohy.

Správna rada v roku 2010 vykonávala svoju činnosť v súlade so zákonom, ďalšími právnymi normami a dokumentmi ústavu. Na svojich zasadnutiach prerokovávala základné rozhodnutia vo veci činnosti ústavu, schvaľovala interné právne akty a ich úpravy, vykonávala kontrolu plnenia úloh a operatívne riešila situácie, ktoré vznikli v dôsledku realizácie úsporných opatrení vlády. Prerokovala ročnú účtovnú uzávierku a správu o činnosti ÚPN za rok 2009 a návrh rozpočtu na rok 2011. Na zasadnutia boli pozývaní riaditelia sekcií a vedúci oddelení, ktorí informovali o práci jednotlivých útvarov. Správna rada sa opakovane venovala otázkam súvisiacim s rozhodnutím o realizácii úsporných opatrení vo verejnej sfére a zmierneniu ich dopadov na chod ústavu. Dňa 11. februára 2010 zvolila Národná rada Slovenskej republiky za nového člena správnej rady Antona Malackého. Členmi správnej rady k 31. decembru 2010 boli Mária Andrejčáková, Augustín Jozef Lang, Ján Lipinský, Anton Malacký, Slavomír Michálek, László Öllös, Ján Ondriaš (podpredseda), Ivan A. Petranský (predseda) a Arpád Tarnóczy.

Predseda Správnej rady ÚPN Ivan A. Petranský v rámci plnenia zákonom stanovených úloh vystúpil v pléne Národnej rady SR a Výbore NR SR pre ľudské práva a národnostné menšiny. Dňa 26. augusta 2010 prezentoval vo Výbore NR SR pre ľudské práva a národnostné menšiny výročnú správu o činnosti ÚPN a ročnú účtovnú uzávierku ústavu za rok 2009. Výbor NR SR ročnú uzávierku schválil a vo veci výročnej správy o činnosti za rok 2009 prijal uznesenie, v ktorom odporučil Národnej rade Slovenskej republiky zobrať prerokovanú správu o činnosti na vedomie a požiadať vládu Slovenskej republiky o urýchlené riešenie sídla Ústavu pamäti národa v súlade s § 15 ods. 1 zákona č. 553/2002 Z. z. o pamäti národa. NR SR prerokovala výročnú správu 9. septembra 2010, uznesením č. 69 ju zobrala na vedomie a požiadala vládu o riešenie sídla ústavu. Dňa 16. novembra 2010 predseda Správnej rady ÚPN Ivan A. Petranský prezentoval vo Výbore NR SR pre ľudské práva a národnostné menšiny návrh rozpočtu ústavu na rok 2011, výbor NR SR návrh rozpočtu schválil.

Dozorná rada je najvyšším kontrolným orgánom ÚPN. Dozerala na činnosť a hospodárenie ústavu, jeho správnej rady a výboru. Na svojich zasadnutiach bola informovaná predsedom, resp. podpredsedom Správnej rady ÚPN a riaditeľmi sekcií o činnosti ústavu a jeho jednotlivých úsekoch. V zmysle zákona v nej správna rada prerokovala ročnú účtovnú uzávierku a správu o činnosti ÚPN za rok 2009 a návrh rozpočtu na rok 2011. Zaoberala sa tiež riešením problémov v súvislosti s realizáciou úsporných opatrení na základe rozhodnutia vlády. K personálnym zmenám v jej zložení nedošlo, členmi k 31. decembru 2010 boli Ladislav Bukovszky, Juraj Hamul'ák (predseda) a Michal Král.

Výbor ÚPN zabezpečoval činnosť ústavu pri plnení úloh podľa zákona č. 553/2002 Z. z. o pamäti národa a podľa pokynov správnej rady. V programe zasadnutí výboru bolo sta-

012345678910111213

novenie a kontrola plnenia konkrétnych úloh sekcií, otázky preberania dokumentov z iných archívov, príprava podkladov pre projekt digitalizácie archívu, príprava a organizačné zabezpečenie celoústavných podujatí, riešenie aktuálnych organizačných otázok spojených s činnosťou sekcií a ich finančného, materiálneho a personálneho zabezpečenia, ako aj realizácia úsporných opatrení v oblasti čerpania rozpočtu. Dňa 29. marca 2010 bol správnou radou za člena výboru vymenovaný Ondrej Krajňák, čím počet členov výboru dosiahol zákonom stanovený počet. Členmi výboru k 31. decembru 2010 boli Ľubomír Ďurina, Marian Gula (podpredseda), Terézia Holecová, Ondrej Krajňák, Ľubomír Morbacher, Ján Ondriaš (predseda) a Ondrej Podolec.

Všetci členovia orgánov ÚPN spĺňali podmienku bezúhonnosti podľa § 11 zákona č. 553/2002 Z. z. o pamäti národa.

PERSONÁLNE ZABEZPEČENIE ČINNOSTI

Organizačná štruktúra Ústavu pamäti národa sa v priebehu roka nemenila. Pozostávala zo sekretariátu predsedu správnej rady (riaditeľka Marta Košíková), oddelenia ekonomiky a správy (vedúca Terézia Holecová), oddelenia sprístupňovania (vedúca Jaroslava Plaštiaková), sekcie informatiky (do 31. marca 2010 riaditeľka Ľudmila Franeková, od 1. apríla 2010 poverený riadením Marian Gula), sekcie archívu (riaditeľ Ľubomír Ďurina), sekcie dokumentácie (riaditeľ Ľubomír Morbacher), sekcie evidencií (riaditeľ Marian Gula), sekcie vedeckého výskumu (riaditeľ Ondrej Podolec) a referátu Oral history.

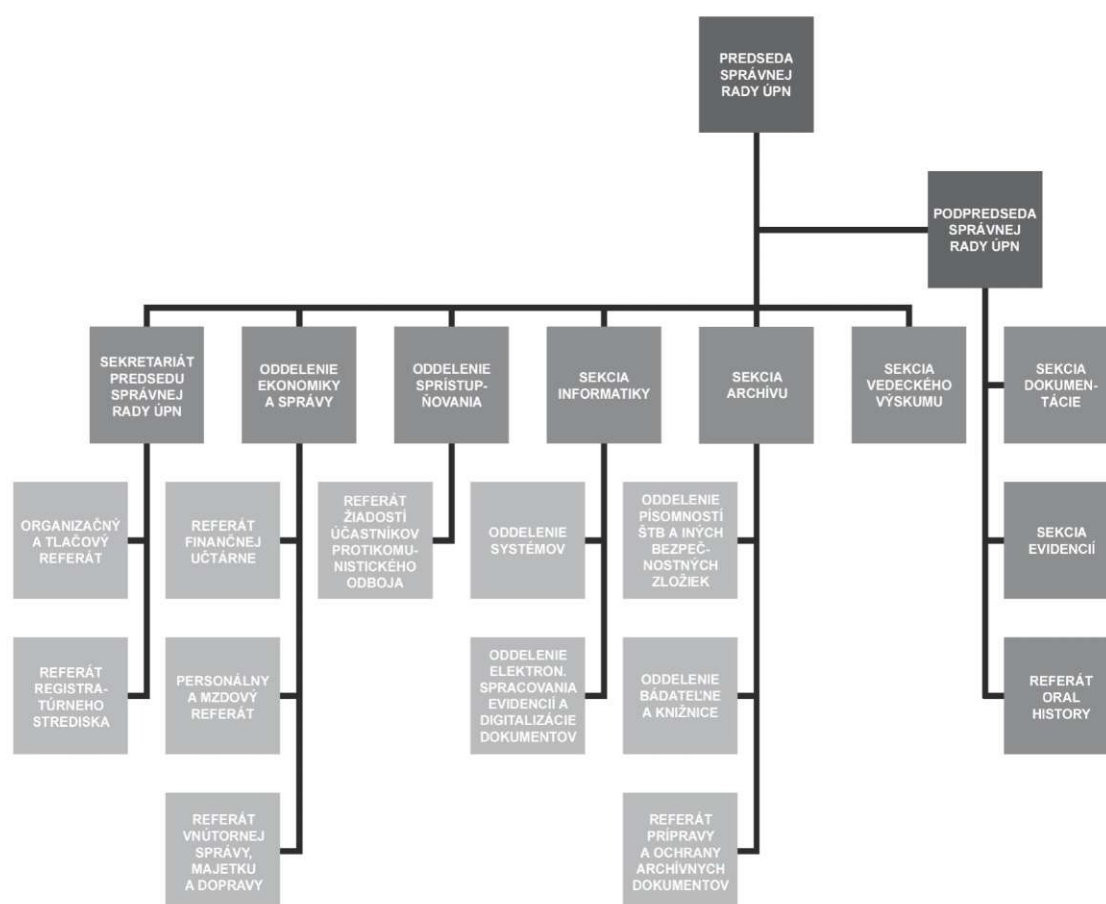
V roku 2010 ústav evidoval 40 žiadostí o prijatie do zamestnania, išlo prevažne o žiadateľov s vysokoškolským vzdelaním – historikov, archivárov, filozofov, právnikov a ekonomov. Počet pracovníkov v odborných profesiách okrem archivárov sa nemohol rozšíriť z dôvodu nariadených úsporných opatrení na rok 2011, kvôli ktorým bolo potrebné znížiť o 10 % mzdové náklady v inštitúcii. V dôsledku tohto nariadenia koncom roka prišlo k prepusteniu 3 pracovníkov (jeden z referátu Oral history, dvaja zo sekcie dokumentácie), ako aj k preradeniu pracovníkov medzi sekciami. V roku 2010 boli do zamestnania prijatí štyria odborní pracovníci – archivári – v záujme zabezpečenia služieb študovne pre verejnosť. Pracovný pomer v roku 2010 ukončilo celkovo jedenásť osôb. Celkový počet zamestnancov sa tak v priebehu roka znížil o sedem a k 31. decembru 2010 dosiahol počet 76. Z toho štyria zamestnanci pracovali na skrátený úväzok (dvaja na 50 %, dvaja na 60 %) a štyri pracovníčky boli na rodičovskej dovolenke. Priemerný počet zamestnancov k 31. decembru 2010 bol 71.

Ústav na základe dohôd spolupracoval s 12 externými spolupracovníkmi, ktorí zabezpečovali úlohy v rámci sekcie informatiky a korektorské práce. Z celkového počtu zamestnancov malo vysokoškolské vzdelanie 69 % a stredoškolské 31 %. Dvanásť pracovníkov ÚPN malo vedecko-akademickú hodnosť PhD. (CSc.), čo tvorilo 14 %.

ÚPN kladie dôraz aj na kvalifikačný rast svojich zamestnancov. Od pracovníkov zaoberajúcich sa vedeckým výskumom sa vyžaduje, aby v primeranej lehote úspešne absolvovali tretí stupeň vysokoškolského štúdia – PhD. Tematické zameranie ich štúdia je spravidla

012345678910111213

koordinované s ich výskumnými projektmi v rámci ÚPN. Okrem zamestnancov, ktorí tretí stupeň ukončili skôr, ôsmi ho úspešne absolvovali počas pôsobenia v ÚPN (z toho piati v roku 2010) a ďalší piati pracovníci sú študentmi doktorandského štúdia.

Organizačná štruktúra Ústavu pamäti národa

FINANCOVANIE

V roku 2010 mal Ústav pamäti národa schválený transfer na bežné výdavky zo štátneho rozpočtu vo výške 1 581 125 € a zostatok kapitálového transferu z roku 2008 32 069 €, čo spolu predstavovalo sumu 1 613 194 €. Príjmy z činnosti ÚPN (príjmy z predaja publikácií a vydaných fotokópií, príjmy z úrokov v banke a i.) predstavovali sumu 48 036 €.

Rozpočtom vyčlenené prostriedky na bežné transfery boli použité na financovanie úloh vyplývajúcich zo zákona č. 553/2002 Z. z. o pamäti národa v členení podľa rozpočtovej skladby na odmeňovanie zamestnancov v sume 779 546 €, poistné 290 444 € a tovary

012345678910111213

a služby 530 746 €, vrátane nájomného za prenájom kancelárskych a archívnych priestorov, parkovacích miest, nákladov za energie v prenajatých kancelárskych priestoroch. Finančné prostriedky zo štátneho rozpočtu na rok 2010 boli vyčerpané na 100 %.

Z transferu na kapitálové výdavky bola v roku 2010 vyčerpaná suma 2 368 €. Uvedená čiastka bola čerpaná na nákup skenovacieho zariadenia. Nákupy v rámci kapitálových výdavkov boli realizované v zmysle zákona č. 25/2006 Z. z. o verejnom obstarávaní v znení neskorších predpisov.

Vratky (príjmy z preplatkov z ročného zúčtovania zdravotného poistenia za rok 2009 a z úrokov účtov vedených v bankách z roku 2009) spolu v sume 5 154 € budú vrátené ako príjmy do štátneho rozpočtu.

V roku 2010 získal Ústav pamäti národa z predaja publikácií, za vydanie fotokópií, za vysielacie práva na filmy, ako aj z grantov, dotácií a darov celkovo 48 036 € vlastných príjmov.

Majetok Ústavu pamäti národa bol k 1. januáru 2010 v hodnote 1 070 385,88 €, znížený o oprávky v hodnote 994 659,71 €. V roku 2010 bol prírastok majetku v čiastke 7 334,76 €, úbytok majetku bol v čiastke 7 779,04 €. Ústav pamäti národa mal k 31. decembru 2010 majetok v celkovej hodnote 1 069 941,60 €, znížený o odpisy v čiastke 1 018 665,41 €. Reálna hodnota majetku k 31. decembru 2010 tak bola 51 276,19 €.

TLAČ A MÉDIÁ

O činnosť ÚPN sa médiá zaujímali intenzívne aj počas roka 2010.

O hlavných témach svojej činnosti ústav informoval na tlačových besedách. Dňa 1. februára 2010 sa konala tlačová konferencia, na ktorej predseda správnej rady Ivan A. Petranský informoval o dosiahnutých výsledkoch činnosti ústavu a zároveň predstavil pracovné priority ÚPN na ďalšie tri roky. Na tlačovej konferencii, ktorá sa uskutočnila 29. júna 2010, ústav informoval o zverejnení organizačnej štruktúry a databázy príslušníkov teritoriálnych útvarov rozviedky (zahraničnopolitickej ofenzívnej zložky ŠtB), pôsobiacich na Slovensku v rokoch 1969 – 1989. Na návrh Slovenskej národnej strany zrušiť ÚPN predstavitelia ústavu reagovali na tlačovej besede 29. októbra 2010. O nultom ročníku filmovej prehliadky Festival slobody, ktorý ÚPN zorganizoval v dňoch 9. – 11. novembra 2010 v Bratislave, boli médiá informované na tlačovej besede 4. novembra 2010. Priority ÚPN na rok 2011 a výsledky činnosti za rok 2010 predstavil predseda Správnej rady ÚPN Ivan A. Petranský na tlačovej konferencii, ktorá sa uskutočnila 20. decembra 2010.

V januári aj februári médiá okrem iného informovali aj o voľbe člena správnej rady. Pracovníci ústavu sa objavovali v reláciách a článkoch venovaných výročiu Februára 1948, taktiež informovali o obetiach Železnej opony a vyjadrovali sa k výsluhovému dôchodkom príslušníkov ŠtB a dôchodkom funkcionárov komunistickej strany. Vo zvýšenej miere sa o zámeroch ÚPN na rok 2010 hovorilo po tlačovej besede, ktorá sa uskutočnila 1. februára 2010. V marci boli médiá informované o priebehu a význame Sviečkovej manifestá-

012345678910111213

cie z roku 1988. V tomto čase sa objavovali aj správy o odovzdávaní dekrétov veteránom protikomunistického odboja. Média v apríli informovali o vedeckej konferencii usporiadanej pri príležitosti 60. výročia tzv. Prešovského soboru, ktorú spoluorganizoval ÚPN. Taktiež priniesli vyjadrenia odborníkov ústavu k priebehu a dopadom likvidácie mužských reholí, tzv. Akcie K, ktorej 60. výročie pripadlo na rok 2010, a vyjadrenia k 65. výročiu ukončenia 2. svetovej vojny. Informovali o vedeckej konferencii Život v Slovenskej republike 1939 – 1945, ktorá sa v rámci cyklu konferencií Slovenská republika 1939 – 1945 oči mladých historikov uskutočnila v Považskej Bystrici, ako aj o konferencii Likvidácia reholí a ich život v ilegalite, ktorú ústav usporiadal v máji 2010. Zverejnenie organizačnej štruktúry a databáz príslušníkov teritoriálnych útvarov rozviedky (zahraničnopolitickej ofenzívnej zložky ŠtB), pôsobiacich na Slovensku v rokoch 1969 – 1989, na internetových stránkach ÚPN rezonovalo v médiách na prelome mesiacov jún/júl. V auguste ústav pripomínal 60. výročie likvidácie ženských reholí, tzv. Akcia R, ako aj 66. výročie SNP a 42. výročie invázie vojsk Varšavskej zmluvy do ČSSR. V septembri médiá informovali aj o konferencii Fenomén Bratislava a seminári Barbarstvo ducha.

Média sa na prelome septembra a októbra venovali aj kráteniu rozpočtu ústavu na rok 2011. Zvýšenú pozornosť si ústav vyslúžil aj po tlačovej konferencii SNS, na ktorej odzneli návrhy na zrušenie ústavu a následnej tlačovej konferencii vedenia ÚPN. Odhaleniu pamätnej tabule venovanej bývalému predsedovi Správnej rady ÚPN Jánovi Langošovi sa médiá venovali v decembri. V decembri tiež priniesli informácie o plánoch činnosti ÚPN na rok 2011.

Zvýšenú pozornosť ústav tradične zaznamenal v mesiaci november, v ktorom sa uskutočnilo viacero podujatí pri príležitosti výročia Nežnej revolúcie. Média priniesli správy o pietnej spomienke pri pamätnej tabuli venovanej pochodu študentov bratislavských

Tlačová beseda

012345678910111213

škôl zo 16. novembra 1989, o priebehu a výsledkoch vedeckej konferencie Interpretácia dokumentov ŠtB, ktorá sa uskutočnila 16. novembra 2010, o výstave, ktorá bola inštalovaná vo vstupnom foyeri NR SR, diskusiách s pracovníkmi ústavu v rámci Dňa otvorených dverí NR SR, ako aj o diskusných fórach a aktivitách v regiónoch, na organizovaní ktorých sa ústav spolupodieľal. Informovali o iniciatíve zriadiť v Bratislave Múzeum zločinov komunizmu, o druhom ročníku študentskej súťaže Nenápadní hrdinovia v zápase s komunizmom, nultom ročníku filmovej prehliadky Festival slobody či spustení Elektronickej knižnice ÚPN.

Počas celého roka sa médiá venovali aj priestorovému provizóriu ÚPN a prinášali informácie o knižných novinkách z produkcie ústavu.

Veľmi veľký dosah na široké publikum a priaznivé odozvy zaznamenali aj pravidelné cykly reportáží, ktoré v úzkej spolupráci s ÚPN vysielala TV JOJ v rámci svojho hlavného spravodajstva. Cyklus Neumlčaní (o obetiach a svedkoch komunistického prenasledovania) bol vysielaný v mesiacoch január až marec a september až november 2010, cyklus Zločiny minulosti bol vysielaný od januára do konca júla 2010, cyklus Akcie ŠtB v mesiacoch júl a august 2010. V decembri sa pracovníci ÚPN taktiež podieľali na príprave reportáží o „špiónoch“ a tajných službách v minulosti.

AGENDA SÚDNYCH SPOROV

Za celé obdobie existencie ústavu vystúpilo so žalobou proti ÚPN celkovo štyridsať osôb, ktoré iniciovali spolu štyridsaťtri súdnych podaní. Najväčší nárast počtu podaní bol zaznamenaný v rokoch 2005 a 2009. Z uvedeného počtu bolo jedno podanie vzaté späť ešte pred prvým pojednávaním, jedno v priebehu konania, jedno bolo zastavené. Ide prevažne o žaloby na ochranu osobnosti, v ktorých sa navrhovatelia domáhajú verdiktu, že boli neoprávnene evidovaní v registračných protokoloch Štátnej bezpečnosti a že s ňou vedome nespocovali. Žiadajú súdy, aby ústavu nariadili výmaz údajov z evidencií alebo zverejnenie rozsudkov na internetovej stránke ústavu. Finančné odškodnenie za nemajetkovú ujmu požadovali traja navrhovatelia v celkovej výške 42 960 € a jeden navrhovateľ požaduje náhradu škody vo výške 214 845 €.

Podľa stavu k 31. decembru 2010 bolo právoplatne rozhodnutých dvadsaťštyri žalôb, z toho dvanásť v prospech ÚPN a dvanásť v prospech navrhovateľov.

V súčasnosti prebieha šesť súdnych konaní, z toho je jedenásť bez rozhodnutia a v piatich prípadoch bolo vynesené prvostupňové rozhodnutie (tri rozhodnutia boli v prospech ÚPN, dva v prospech navrhovateľov). V roku 2010 podal ÚPN žalobu voči Spoločnosti 7 plus, s.r.o. o uloženie povinnosti uverejniť odpoveď podľa tlačového zákona.

SPOLUPRÁCA SO ŠTÁTNYMI INŠTITÚCIAMI

ÚPN poskytuje štátnym inštitúciám (Národný bezpečnostný úrad, Slovenská informačná služba, Vojenské obranné spravodajstvo a i.) podklady na plnenie zákonom stanovených

012345678910111213

úloh. V roku 2010 tieto požiadavky mierne vzrástli na celkový počet 1 725 žiadostí (oproti roku 2009: 1 639, 2008: 3 444 a roku 2007: 700 žiadostí). Z toho 1 108 žiadostí bolo doručených od NBÚ, 312 od VOS a 15 od SIS.

Riaditeľ archívu Ústavu pamäti národa Ľubomír Ďurina pôsobil ako člen Komisie kultúrneho dedičstva Slovákov žijúcich v zahraničí Úradu pre Slovákov žijúcich v zahraničí.

Na základe žiadosti Kancelárie prezidenta SR spracoval Ústav pamäti národa stanovisko k účasti prezidenta SR na pietnom akte a k návrhu na podieľaní sa Slovenska na výstavbe pamätníka a múzea v obci Bykovňa na Ukrajine.

Na základe žiadosti Sekcie verejnej správy Ministerstva vnútra SR spracoval ústav zoznam väzňov, táborov nútenej práce a internačných kláštorov na území bývalého Československa.

Uznesením Okresného riaditeľstva Policajného zboru v Trebišove, úrad justičnej a kriminálnej polície, oddelenie všeobecnej kriminality bol Ústav pamäti národa pribratý na podanie znaleckého posudku na obsah letákov a symbolov vo veci stíhania za prečin podľa § 422 ods.1 (podpora a propagácia skupín smerujúcich k potlačeniu základných ľudských práv a slobôd). Pracovník ÚPN spracoval znalecký posudok v rozsahu 38 strán.

Na základe žiadosti Okresného riaditeľstva Policajného zboru Úradu justičnej a kriminálnej polície odboru skráteného vyšetrovania v Trenčíne spracoval pracovník ÚPN odborné vyjadrenie – vysvetlenie symboliky vo veci prečinu podľa § 422 ods. 1 Trestného zákona (podpora a propagácia skupín smerujúcich k potlačeniu základných ľudských práv a slobôd).

MEDZINÁRODNÁ SPOLUPRÁCA

ÚPN v priebehu roka 2010 pokračoval v rozvíjaní medzinárodných aktivít. Spolupráca prebiehala predovšetkým s obdobnými inštitúciami z krajín strednej a východnej Európy, s ktorými ÚPN uzavrel dvojstranné zmluvy o spolupráci v predchádzajúcich rokoch (Ústav národnej pamäti v Poľsku, Ústav pre štúdiá totalitných režimov v Česku a i.). V apríli 2010 ústav so smútkom prijal správu o tragickom smrti prezidenta poľského Ústavu národnej pamäti Janusza Kurtyku a sekretára poľskej Rady na ochranu pamiatky bojov a utrpenia, historika Andrzeja Przewoznika, ktorí zahynuli pri havárii poľského vládneho lietadla, vezúceho poľskú delegáciu na spomienkovú slávnosť 70. výročia katynského masakra.

V roku 2010 sa Ústav pamäti národa aktívne podieľal na činnosti Európskej siete úradov spravujúcich písomnosti tajnej polície, ktorú v roku 2008 vytvorili inštitúcie z Nemecka, Rumunska, Poľska, Bulharska, Česka, Maďarska a Slovenska. V roku 2010 bolo predsedníčkou krajiny Poľsko. Predseda správnej rady Ivan A. Petranský sa v dňoch 7. a 8. októbra 2010 zúčastnil rokovania predstaviteľov Európskej siete, ktoré sa uskutočnilo vo Varšave. Predstavitelia úradov združených v rámci siete informovali o situácii, v akej sa jednotlivé inštitúcie v súčasnosti nachádzajú. Otvorila sa spoločne pripravená výstava

012345678910111213

Rokovanie Európskej siete úradov spravujúcich písomnosti tajnej polície vo Varšave

„...a spisy zničiť“ o archívoch komunistického represívneho aparátu v Poľsku a iných európskych krajinách. V rámci aktivít siete sa ÚPN v roku 2010 podieľal na príprave spoločnej publikácie o archívoch jednotlivých členských inštitúcií vypracovaním jej slovenskej časti.

Ústav pamäti národa sa zapojil do iniciatívy pre vznik Platformy Pamäť a svedomie Európy, ktorá bude na úrovni Európskej únie podporovať národné inštitúcie, zaoberajúce sa dokumentmi bezpečnostných zložiek, poskytovať granty a tiež šíriť informácie o totalitných režimoch. V roku 2010 sa pracovná skupina platformy, združujúcej dvadsaťšesť organizácií a inštitúcií z devätnástich krajín Európy, predstavila verejnosti na pôde Rady Európy.

ÚPN pokračoval v spolupráci na medzinárodnom projekte spoločenstva európskej pamäti Memory of Nation (Pamäť národa). Cieľom projektu je sprístupniť na internetovom portáli www.memoryofnation.eu svedectvá o totalitných režimoch. Projekt sústreďuje výpovede ľudí o období neslobody a je otvorený všetkým jednotlivcom, ale aj inštitúciám a združeniam, ktoré sa venujú skúmaniu a poznávaniu moderných dejín pomocou metódy orálnej histórie. Na realizáciu tohto projektu získal ústav mimorozpočtové prostriedky z programu Európskeho parlamentu Európa pre občanov.

V roku 2010 pokračovala aktívna participácia ústavu na práci Európskej siete Pamäť a solidarita, ktorej cieľom je vytvoriť platformu na analýzu, dokumentáciu a sprístupnenie poznania spoločnej minulosti strednej Európy poznačenej totalitnými diktatúrami a prispieť tak k porozumeniu medzi zainteresovanými krajinami. V dňoch 12. a 13. februára 2010 sa zástupcovia Slovenska, vedení predsedom správnej rady Ivanom A. Petranským, zúčastnili na prvom spoločnom stretnutí orgánov Európskej siete Pamäť a solidarita, ktoré sa

012345678910111213

uskutočnilo vo Varšave. Hlavným bodom rokovania bolo konštituovanie poradných orgánov, kuratória a Vedeckej rady, ako aj voľba ich predsedov. Predsedom kuratória sa stal slovenský zástupca Ján Čarnogurský. Dňa 10. decembra 2010 sa vo Varšave konalo zasadnutie riadiaceho výboru siete, na ktorom sa za Slovensko zúčastnil jeho člen, predseda Správnej rady ÚPN Ivan A. Petranský. V roku 2010 začal vo Varšave pôsobiť sekretariát siete.

Dňa 14. januára 2010 Ústav pamäti národa navštívil mimoriadny a splnomocnený veľvyslanec Francúzskej republiky v Slovenskej republike Henry Cuny a 2. februára 2010 veľvyslanec Spolkovej republiky Nemecko v Slovenskej republike Axel Hartmann. Obaja veľvyslanci sa zaujímali o činnosť a doterajšie výsledky práce ÚPN, ako aj o jeho zámery v najbližšom období.

Ústav pamäti národa navštívil 17. marca 2010 prezident Medzinárodnej asociácie bývalých politických väzňov a obetí komunizmu Jure Knezovič, ktorý sa so záujmom oboznámil s hlavnými úlohami ústavu.

Dňa 11. júna 2010 Ústav pamäti národa navštívila delegácia United States Holocaust Memorial Museum, ktorú viedol riaditeľ medzinárodných archívnych programov Centra pre štúdiá o holokauste Radu Ioanid. Delegáciu prijal predseda správnej rady Ivan A. Petranský. Na stretnutí sa obe strany dohodli na pokračovaní konkrétnych pracovných úloh vyplývajúcich z dohody o spolupráci, ktorú ÚPN a múzeum podpísali v roku 2005.

AGENDA ÚČASTNÍKOV PROTIKOMUNISTICKÉHO ODBOJA

Podľa § 11 zákona č. 219/2006 Z. z. o protikomunistickom odboji a podľa § 8 zákona č. 553/2002 Z. z. o pamäti národa ÚPN rozhoduje o priznaní postavenia účastníka protikomunistického odboja. Tento štatút je oprávnený získať občan, ktorý sa v období rokov 1944 – 1989 postavil na odpor proti komunistickému režimu. ÚPN o priznaní štatútu rozhoduje na základe písomnej žiadosti, súčasťou ktorej je dotazník. Údaje z dotazníka sa overujú vyhľadávaním príslušných dokumentov v archívoch na Slovensku i v zahraničí. Pri skúmaní oprávnenosti žiadosti sa zisťujú aj možné prekážky, ktoré sú uvedené v zákone. Aj keď sa predpokladalo, že počet žiadostí bude mať oproti roku 2008 a 2009 klesajúcu tendenciu, nestalo sa tak. V roku 2010 bolo prijatých 77 žiadostí.

Problémom naďalej ostávala nekompletnosť požadovaných dokladov. Pokiaľ ich žiadateľ nepriložil k svojej žiadosti, bolo ich potrebné vyžiadať v príslušnom archíve. K 31. decembru 2010 ÚPN evidoval 54 dožiadaní bez spätnej odozvy žiadateľov o štatút účastníka protikomunistického odboja. Pri 43 žiadostiach chýbala fotografia, v 33 prípadoch kópia rehabilitačného rozhodnutia, v 26 prípadoch nebol vyplnený dotazník, v 5 prípadoch nebola doložená kópia času stráveného v PTP a v 1 prípade chýbalo miesto narodenia žiadateľa. V štyroch prípadoch nebola spätná väzba ešte spred roka 2009 a v 40 prípadoch z roku 2010. U viacerých boli dôvody dožiadania kumulované. Taktiež v spolupráci s Archívom bezpečnostných zložiek v Prahe ÚPN preveroval prípady občanov Slovenskej republiky, u ktorých je predpoklad spolupráce so zložkami ŠtB, a teda následná možná prekážka udelenia štatútu účastníka protikomunistického odboja.

012345678910111213

ÚPN priznal k 31. decembru 2010 postavenie účastníka protikomunistického odboja celkovo 371 osobám. V roku 2010 priznal a udelil tento štatút 72 žiadateľom. Najpočetnejšiu kategóriu tvorili osoby zaradené v minulosti do PTP (36 prípadov), druhou najčastejšou kategóriou boli politickí väzni (25 prípadov). V 10 prípadoch došlo ku kumulácii viacerých faktorov (v 8 prípadoch kumulácia postavenia politického väzňa s postihom v PTP a v 2 prípadoch kumulácia postavenia politického väzňa s internáciou v TNP). V jednom prípade bol štatút priznaný podľa § 7 za iné zjavné formy odboja. Osobám, ktorým sa vyhovel, vydal ÚPN rozhodnutie a preukaz účastníka protikomunistického odboja.

AGENDA VETERÁNOV PROTIKOMUNISTICKÉHO ODBOJA

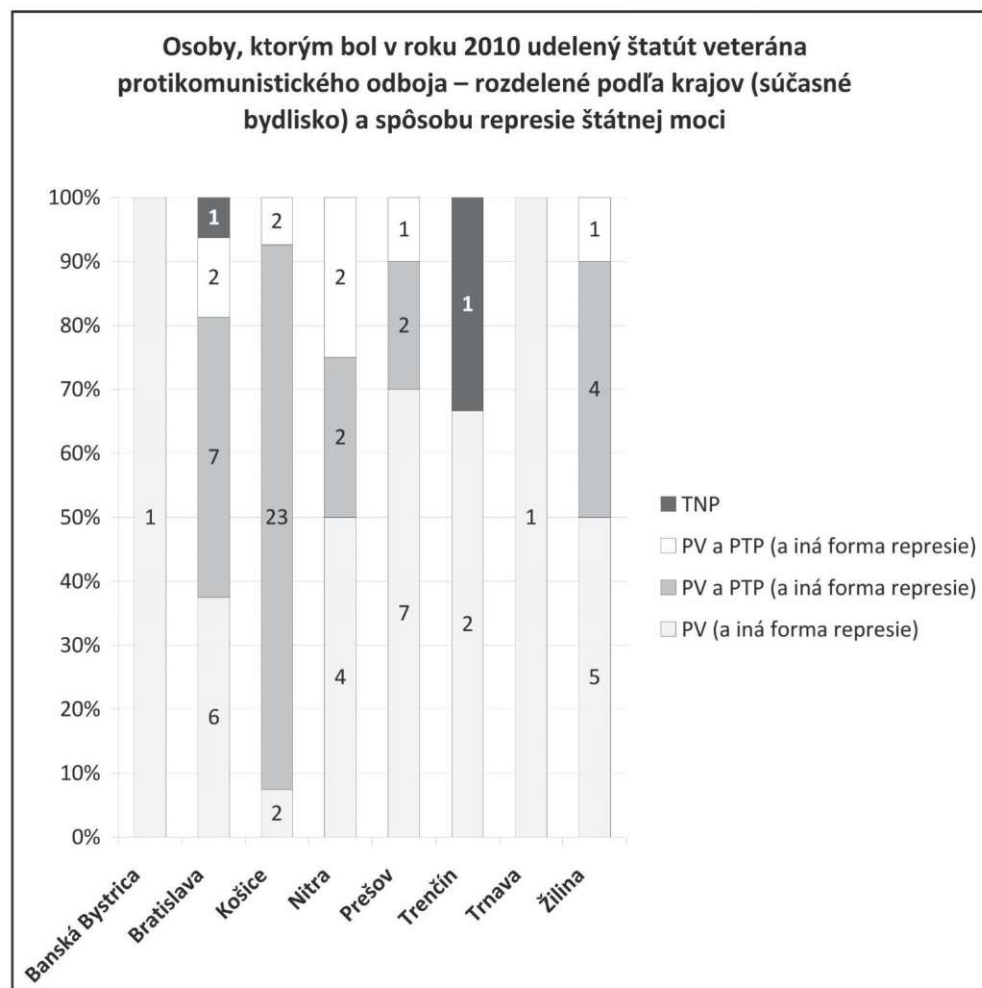
Slávnostné odovzdávanie preukazov a dekrétov v Prievidzi

V roku 2009 ÚPN začal priznávať oprávneným žiadateľom aj postavenie veterána protikomunistického odboja podľa zákona č. 58/2009 Z. z. K 31. decembru 2010 udelil ÚPN tento štatút a vydal preukaz veterána protikomunistického odboja celkovo 289 osobám. V roku 2010 priznal a udelili tento štatút 76 žiadateľom. Bez spätnej odozvy ÚPN evidoval 25 dožiadaní adresovaných účastníkom protikomunistického odboja, ktorí majú nárok na preukaz veterána protikomunistického odboja.

Osoby, ktorým bol v roku 2010 udelený štatút veterána protikomunistického odboja – rozdelenie do krajov podľa súčasného bydliska:								
Banská Bystrica	Bratislava	Košice	Nitra	Prešov	Trenčín	Trnava	Žilina	zahraničie
1	16	27	8	10	3	1	10	0

012345678910111213

ÚPN pokračoval v slávnostnom verejnom odovzdávaní preukazov a dekrétov o priznaní postavenia veterána protikomunistického odboja. V roku 2010 došlo k odovzdaniu preukazov a dekrétov veteránom protikomunistického odboja v dvoch krajoch, kde sa táto slávnosť neuskutočnila v roku 2009. Stalo sa tak 3. marca 2010 v Banskej Bystrici, kde bolo pozvaných 18 ocenených v rámci Banskobystrického samosprávneho kraja. V rámci Trenčianskeho samosprávneho kraja boli slávnostne odovzdané preukazy a dekréty veteránov protikomunistického odboja 29 veteránom dňa 3. marca 2010 v Prievidzi. K 31. decembru 2010 bolo pripravených 74 dekrétov veteránov protikomunistického odboja, ktoré sa slávnostne odovzdajú v roku 2011.

Poznámky k údajom :

PV – politický väzeň, PTP – pomocné technické prápory, TNP – tábory nútených prác, „a iná forma represie“ sa uvádza, nakoľko v mnohých prípadoch osoby zažili viaceré spôsoby represie štátnej moci, napr. PTP a následné zaradenie do TNP a podobne.

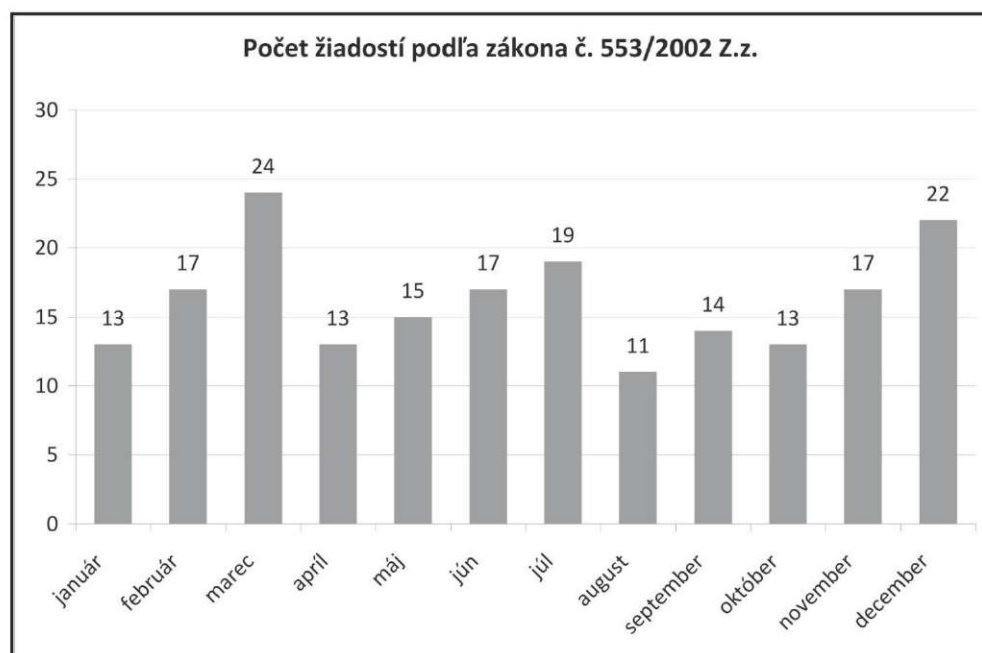
012345678910111213

V rámci agendy veteránov protikomunistického odboja ÚPN spolupracuje s Vojenským úradom sociálneho zabezpečenia (VÚSZ). K 31. decembru 2010 ÚPN predložil VÚSZ informáciu o udelení 289 preukazov veteránom protikomunistického odboja, ktorým prináleží sociálna starostlivosť podľa zákona č. 58/2009 Z. z.

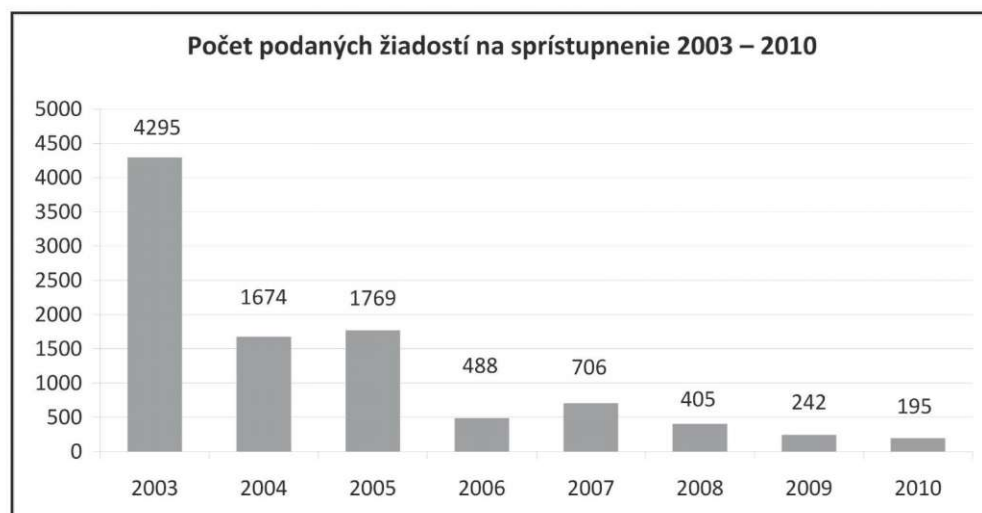
012345678910111213

3 SPRÍSTUPŇOVANIE DOKUMENTOV

Ústav pamäti národa na základe písomnej žiadosti podľa § 17 a 18 zákona č. 553/2002 Z. z. o pamäti národa sprístupňuje žiadateľom dokumenty po bývalých bezpečnostných zložkách štátu z obdobia rokov 1939 – 1989. V roku 2010 ÚPN prijal 195 žiadostí fyzických osôb o sprístupnenie dokumentov.

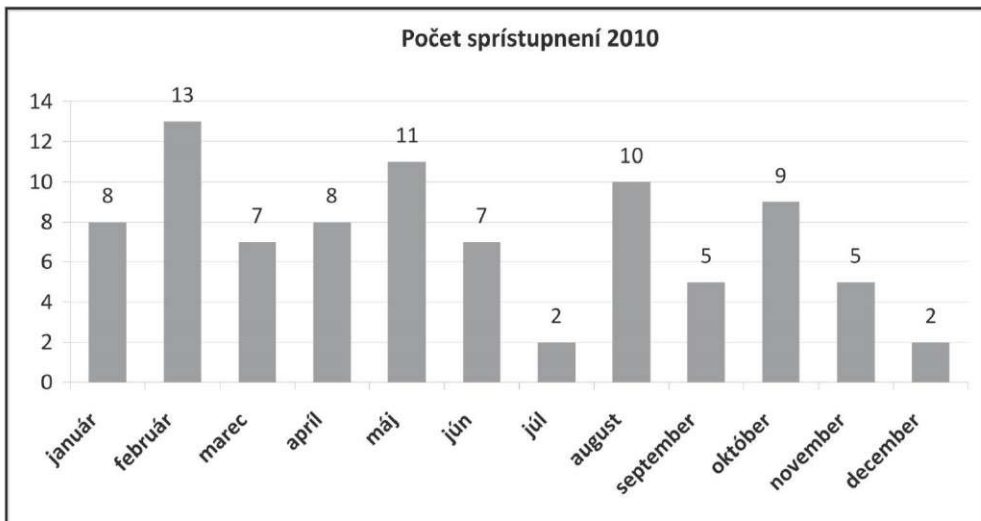
V porovnaní s rokom 2009 je počet žiadostí nižší o 19,42 %.

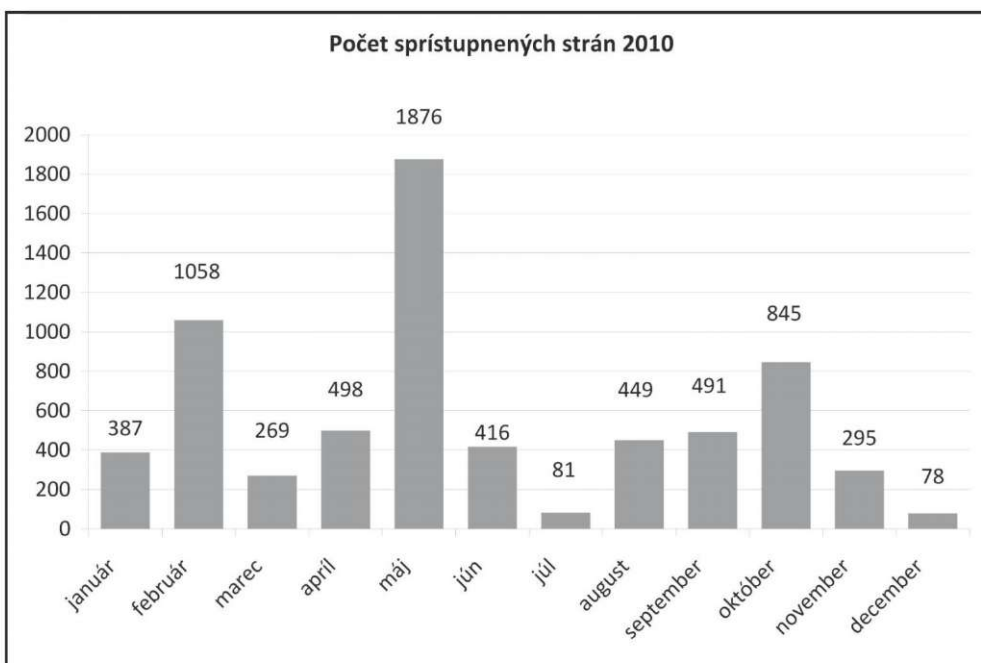
Poznámka: V rokoch 2003 – 2005 bola štatistika sprístupňovania spojená aj so žiadosťami štátnych inštitúcií.

012345678910111213

V roku 2010 sa s dokumentmi vyžiadanými podľa § 17 a 18 zákona č. 553/2002 Z. z. oboznámilo 87 osôb.

ÚPN pripravil a sprístupnil žiadateľom celkovo 6 743 strán dokumentov.

Pokles záujmu o sprístupnenie dokumentov možno zdôvodniť lepšou orientáciou verejnosti vo verejne dostupných registroch, ako aj nárastom žiadostí o prezenčné bádanie v študovni archívu Ústavu pamäti národa.

012345678910111213

V roku 2010 boli odosielané pozývacie listy na sprístupnenie dokumentov pre tých žiadateľov, ktorí si podali žiadosť ešte v roku 2008, a ktorí doteraz nereflektovali na predchádzajúce vyrozumienie o možnosti prevzatia fotokópií. Naďalej prebiehajú sprístupňovania, kde žiadatelia reagujú na túto výzvu. V roku 2010 boli tiež odoslané žiadateľom vyrozumienia ohľadom zväzkov nachádzajúcich sa v Archíve bezpečnostných zložiek v Česku.

012345678910111213

4 ARCHÍV

ARCHÍVNE FONDY

V októbri 2010 boli obnovené rokovania a následne vytvorené pracovné podmienky na prípravu delimitácie dokumentov tak, ako boli vymedzené na základe vzájomnej dohody medzi ÚPN a Ministerstvom vnútra SR z 2. februára 2005. Priebeh delimitácie bol naplánovaný na rok 2011.

V rámci akvizičnej činnosti Archív ÚPN prevzal v roku 2010 pozostalosť Jozefa Vícena (okolo 12 bm), 18 drobných akvizícií zbierkového charakteru (korešpondencia, fotografie, časopisy, knihy, tablá atď.), dar Štefana Pazderu – rôzne dokumenty (2 bm).

Boli inventarizované nasledujúce fondy:

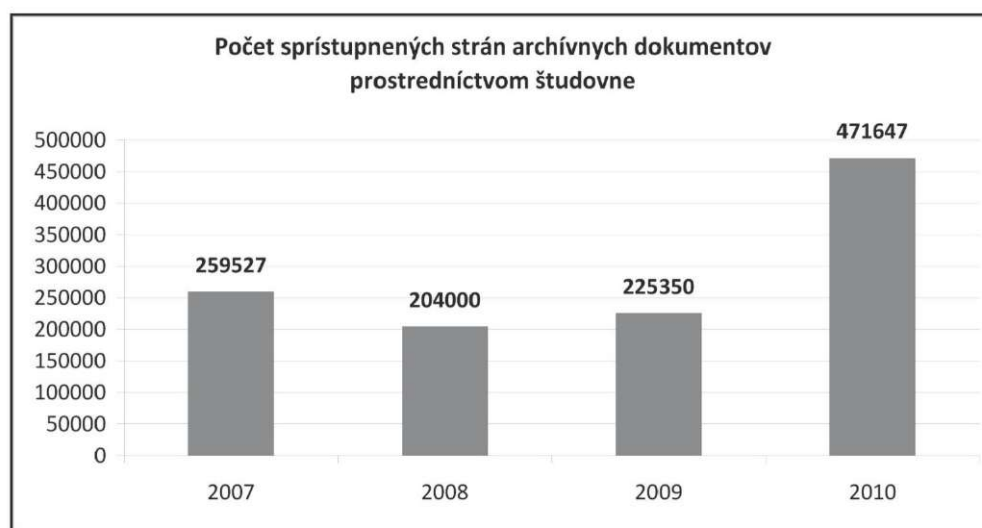
- Okresná správa ŠtB Považská Bystrica (24 škatúl)
- Oddelenie pre dokumentáciu zločinov komunizmu (44 škatúl)
- Zbierka máp (151 inv. j.)
- Zbierka pečiatok (216 inv. j.)
- Zbierka k 20. výročiu 17. novembra (4 škatule).

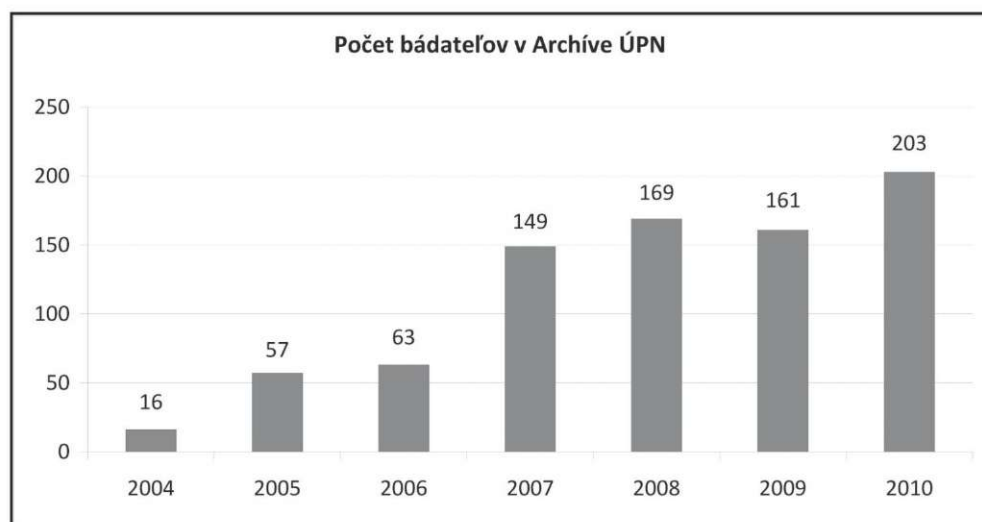
012345678910111213

ŠTUDOVŇA

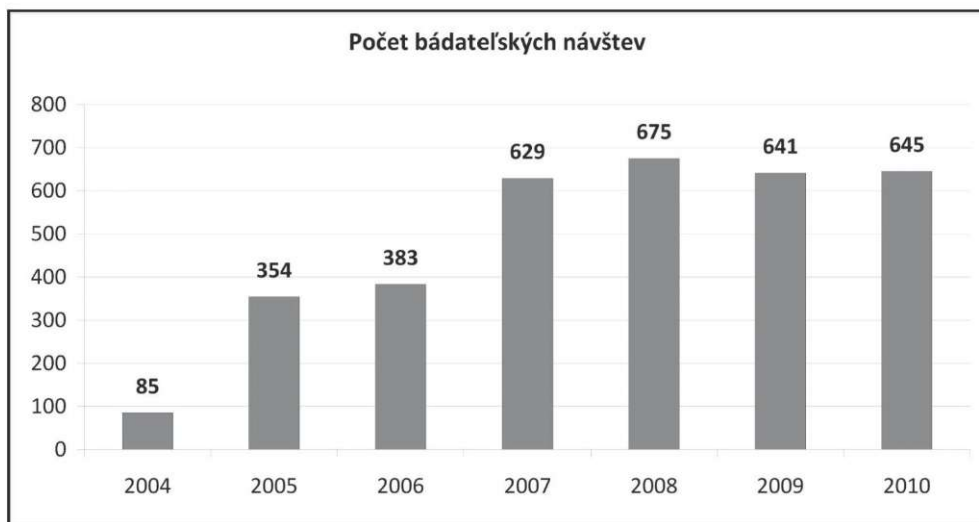
Počas roka 2010 sa vybral materiál v celkovom počte 1 924 položiek, z toho 1 280 položiek do študovne, 607 položiek na prípravu materiálov pre skenovacie pracovisko, 37 položiek iného charakteru (administratíva NBÚ, VOS a i.). Pre skenovacie pracovisko sa pripravilo 51 043 listov archívneho materiálu. Cez študovňu Archívu ÚPN bolo sprístupnených 471 647 listov archívneho materiálu a 204 zväzkov tlačovín (denníky a periodiká). Uskutočnili sa knižné výpožičky 56 titulov. V rámci 748 výpožičiek boli poskytnuté mikrofiše s 1 311 listami.

Archív navštívilo 203 bádateľov, z toho 177 externých a 26 interných (zamestnancov ÚPN). Spomedzi bádateľov bolo 14 cudzincov.

012345678910111213

Počet bádateľských návštev bol 645, z toho 461 návštev externých bádateľov a 184 návštev pracovníkov ÚPN. Archív zhotovil 1 644 strán xerokópí, ktoré poskytol 23 žiadateľom. Bolo vydaných 80 povolení na používanie digitálneho fotoaparátu na študijné účely a 27 povolení na používanie reprografických prístrojov a kamier na mediálne účely.

Počet bádateľských návštev v roku 2010 bol v porovnaní s predchádzajúcim obdobím ovplyvnený uzavretím študovne Archívu ÚPN z technických dôvodov na obdobie 27 pracovných dní.

Ako hlavný dôvod sprístupnenia prevažovalo vedecké bádanie (bakalárske, diplomové práce, výskumné projekty). S týmto cieľom v archíve študovalo 112 bádateľov. Nasledoval záujem súkromného charakteru – napr. štúdium vlastného spisu či spisu blízkej osoby (44 bádateľov), spravodajstvo a publicistika (22 bádateľov), príprava dokumentárnych filmov (18 bádateľov) a nazretie úradného charakteru (7 bádateľov).

Medzi najčastejšie sa vyskytujúcimi tematickými okruhmi štúdiá sa objavovala perzekúcia osôb (20 bádateľov), dejiny cirkví, perzekúcia, vzťah cirkví a ŠtB (19 bádateľov), menšiny na Slovensku (10 bádateľov), obdobie prvej Slovenskej republiky (8 bádateľov), problematika exilu (5 bádateľov), normalizácia (9 bádateľov), organizácia, metódika a činnosť ŠtB (12 bádateľov), genealógia (7 bádateľov), odborný archívny výskum (archivistika, spracovanie fondu) (4 bádateľovia) a vojenské dejiny (2 bádateľovia).

012345678910111213

5 SPOLUPRÁCA S GENERÁLNOU PROKURATÚROU SR

Zákon č. 553/2002 Z. z. v § 8, písm. d) ukladá ÚPN podávať podnety na trestné stíhanie zločinov a trestných činov a spolupracovať pritom s Generálnou prokuratúrou SR (GP SR). V súvislosti s plnením tejto úlohy spolupracoval ÚPN v roku 2010 s GP SR a orgánmi činnými v trestnom konaní (vyšetrovatelia policajného zboru, miestne príslušní prokurátori, Najvyššie štátne zastupiteľstvo v Brne) pri objasňovaní prípadov, ktoré boli predmetom podaní z roku 2008 (komplexný podnet pre GP SR, ktorý nasvedčuje spáchaniu zločinov proti ľudskosti v súvislosti s usmrtením 42 civilných osôb na slovensko-rakúskom úseku „Železnej opony“ do roku 1989), podnetu z októbra 2009 v prípade nevyjasneného úmrtia tajne vysväteného kňaza Přemysla Coufala z roku 1981 a podnetu z roku 2009 v prípade nevyjasneného úmrtia Milana Košeckého z roku 1988.

V prípade smrti Přemysla Coufala vyšetrovatel' Krajského riaditeľstva Policajného zboru SR v Bratislave zastavil uznesením zo dňa 21. septembra 2010 trestné stíhanie pre trestný čin vraždy spolupáchateľstvom podľa § 9 ods. 2 k § 219 TZ (účinného v čase spáchania trestného činu). Sťažnosť ÚPN podaná vyšetrovateľovi bola odmietnutá.

012345678910111213

6 VEDECKÝ VÝSKUM A DOKUMENTÁCIA

Systematický vedecký výskum sa na pôde ÚPN začal realizovať až po vzniku samostatnej sekcie vedeckého výskumu v roku 2007. Už po necelých troch rokoch boli v roku 2010 vytvorené predpoklady na získanie statusu vedeckého pracoviska pre Ústav pamäti národa (najmä publikačná činnosť, citácie publikačnej činnosti, organizovanie vedeckých a odborných podujatí a kvalifikačná štruktúra pracoviska), keď mu bolo 26. apríla 2010 po príslušnom správnom konaní Ministerstvom školstva SR udelené osvedčenie o spôsobilosti vykonávať výskum a vývoj. Tento status okrem iného umožňuje ÚPN uchádzať sa o udelenie výskumných grantov. ÚPN, resp. jeho pracovníci sa v roku 2010 podieľali na príprave troch grantových projektov na základe výzvy Agentúry pre podporu vedy a výskumu (VV 2010).

OKRUHY VEDECKÉHO VÝSKUMU A DOKUMENTÁCIE

Základný vedecký výskum a dokumentácia na pôde ÚPN sa realizovali v rámci nasledujúcich okruhov:

Politický systém, režim a spoločnosť na Slovensku 1939 – 1945

Riešitelia: PhDr. Martin Lacko, PhD., Ondrej Podolec, PhD., PhDr. Peter Sokolovič, PhD., externí spolupracovníci.

Cieľom je výskum politického systému a režimu Slovenskej republiky 1939 – 1945. Predmetom výskumu je aj odraz politického vývoja v slovenskej spoločnosti. Medzi priority výskumu patrí výskum štruktúry a činnosti jednotlivých inštitúcií štátu, odbojových aktivít, ako aj štruktúralne a sociálne zmeny v slovenskej spoločnosti. Riešitelia sa zameriavajú predovšetkým na niektoré vybrané aspekty tejto oblasti, ktoré dosiaľ neboli uspokojivo vedecky zmapované (výskum inštitúcií SR – Snem SR, Štátna rada, ozbrojených pilierov štátnej moci – armáda, žandárstvo, ako aj finančná stráž). V roku 2010 pracovali riešitelia na príprave publikácie Žandár troch režimov (Spomienky Gustáva Polčíka na službu v Prievidzi v rokoch 1942 – 1966). Publikácia bude obsahovať úvodnú štúdiu a biograficko-memoárový text pamätníka odborne edične spracovaný historikom. V spolupráci s externým spolupracovníkom Karolom Janasom bola vydaná publikácia mapujúca perzekúcie Rómov v Slovenskej republike z rokov 1939 – 1945. Ide o problematiku, ktorá doteraz nebola komplexne spracovaná.

V roku 2010 sa pokračovalo vo výskume v archívoch: Archív ÚPN, Slovenský národný archív, Štátny archív v Bratislave, Štátny archív v Bratislave, pobočka Tmava, Štátny archív v Nitre, pobočka Bojnica, Archív Ministerstva vnútra SR v Nitrianskej Strede, Národný archív Praha. Okrem toho sa v rámci výskumu zaznamenali svedectvá 23 pamätníkov.

Výstupmi bola vedecká konferencia Život v Slovenskej republike (9. časť cyklu každoročných podujatí pod spoločným názvom Slovenská republika 1939 – 1945 očami mladých historikov), konaná v apríli 2010 v Považskej Bystrici, knižné publikácie LACKO, M. (ed.): Zrod Slovenského štátu v kronikách slovenskej armády; SOKOLOVIČ, P. (ed.): Ži-

012345678910111213

vot v Slovenskej republike; KUBÍK, P.: Slovensko-talianske vzťahy 1939 – 1945. Ďalšími výstupmi boli štúdie: LACKO, M.: Zrod Slovenského štátu na pozadí armádnych kroník; LACKO, M.: K otázke vojnových obetí a štátno-politickej spoľahlivosti vojakov z inkorporovaných obcí na Orave a Spiši v rokoch 1941 – 1945; LACKO, M.: „Kde končil slovenský štát, začínalo Rusko.“ (Každodenný život v tzv. partizánskych obciach v Považskom Inovci 1944 – 1945); LACKO, M.: Dilong ako poľný kurát (1941 – 1943); LACKO, M.: Sowjetische Kriegsverbrechen in der Westukraine im Sommer 1941 in der Wahrnehmung slowakischer Soldaten; LACKO, M.: Spojenecké armády na východnom fronte v spomienkach slovenských vojakov; MITÁČ, J.: Odboj a činnosť partizánskeho hnutia v Bánovciach nad Bebravou a okolí v roku 1944 (august – november); SOKOLOVIČ, P.: Sonda do snáh štátneho aparátu v boji s nadmernou konzumáciou alkoholu v rokoch 1939 – 1945. Okrem toho bolo publikovaných ďalších dvanásť článkov.

Osudy slovenských Židov v rokoch 1939 – 1945

Riešitelia: PhDr. Martina Fiamová, PhDr. Peter Sokolovič, Ph.D., PhDr. Tomáš Klubert, Ph.D.

Výskum je orientovaný tromi základnými smermi – zistenie a spracovanie základných údajov o židovskej komunite na Slovensku, obmedzovanie ľudských práv Židov a majetková perzekúcia. Zameriava sa na zhromažďovanie digitalizovaných archívnych dokumentov o perzekúciách Židov na Slovensku v rokoch 1939 – 1945 (podľa tematického rozdelenia) a spracovanie elektronickej databázy a subdatabáz, ktoré sú zverejňované na internetovej stránke ÚPN. V roku 2010 výskum pokračoval spracovávaním arizácie poľnohospodárskeho majetku Židov na Slovensku. Prvá časť výskumu sa venuje sledovanej problematike na celoštátnej úrovni so zameraním na proces prijímania príslušných zákonných noriem na pôde výborov i v pléne Snemu Slovenskej republiky, činnosť Štátneho pozemkového úradu a Fondu pre správu poľnohospodárskych majetkov. Prebiehali aj prípravy vedeckej konferencie Protižidovské zákonodarstvo na Slovensku a v Európe, ktorá sa uskutočnila v septembri 2011 v Bratislave.

Archívny výskum sa realizoval predovšetkým vo fondoch Slovenského národného archívu v Bratislave, ďalej Archívu ÚPN, Štátneho archívu v Bratislave a Archívu Oral history Nadácie Milana Šimečku v Bratislave.

Publikačnými výstupmi bola štúdia FIAMOVÁ, M.: Arizácia židovského majetku na úrovni obce Zlaté Moravce a publikované dokumenty SOKOLOVIČ, P.: „Sestry a bratia“ alebo vulgárna antisemitská propaganda (Protižidovský leták trnavského gardistu); KLUBERT, T.: Situačná správa o protižidovských násilnostiach v Topoľčanoch.

Perzekúcie obyvateľstva na národnostnom základe 1938 – 1989

Riešitelia: Mgr. Ján Mitáč, Mgr. Peter Jašek, Ph.D., Mgr. Ing. Ľubomír Ďurina, externí spolupracovníci.

Cieľom je zmapovať perzekúcie obyvateľstva na národnostnom základe predovšetkým na územiach, ktoré aj so svojimi obyvateľmi niekoľkokrát zmenili štátnu príslušnosť.

012345678910111213

Z hľadiska spracovania témy bolo prioritnou úlohou zachytiť a spracovať svedectvá žijúcich pamätníkov, ktorí môžu ozrejmiť niektoré udalosti a fakty z obdobia rokov 1938 – 1945, nezachytené posiaľ písomne. V roku 2010 spočívalo ťažisko výskumu na území, ktoré bolo v rokoch 1938 – 1945 okupované Maďarskom. Hlavný riešiteľ sa zameril najmä na perzekúcie obyvateľstva na južnom Slovensku a politické aktivity slovenskej menšiny. Výskum prebiehal aj v problematike dotýkajúcej sa oblasti slovensko-poľského pohraničia.

Archívny výskum sa uskutočňoval v Slovenskom národnom archíve v Bratislave. V rámci terénneho výskumu sa podarilo nakrútiť na televíznu kameru 32 pamätníkov (Komjatice, Šurany, Levice, Lučenec, Rimavská Sobota, Vinodol, Černík, Úľany nad Žitavou, Veľká Maňa) a taktiež získať fotografie a dokumenty od pamätníkov.

Publikačnými výstupmi bola knižná publikácia *Nepokojná hranica* (spolu so Spolkom Slovákov v Poľsku a Spišským dejepisným spolkom), štúdie: MITÁČ, J.: *Strana slovenskej národnej jednoty na okupovanom území južného Slovenska v rokoch 1941 – 1944*; MITÁČ, J.: *Život Slovákov na obsadenom území južného Slovenska zaznamenaný na stránkach novín Slovenská jednota 1939 – 1944*, publikované dokumenty MITÁČ, J.: *Šikanovanie slovenských príslušníkov Levente v Sobranciach v roku 1942*.

Retribučné súdnictvo na Slovensku

Riešitelia: Ondrej Podolec, PhD., PhDr. Peter Sokolovič, PhD., PhDr. Tomáš Klubert, PhD.

Cieľom je podať ucelený obraz retribučného súdnictva na Slovensku. Problematika retribúcie je špecifická aj tým, že prináša množstvo poznatkov aj o dobe, ktorú trestnoprávne postihovala, t. j. je pramennou bázou k obdobiu rokov 1939 – 1945. V roku 2010 prebiehali práce na príprave prvého zväzku edície dokumentov (výskum archívneho fondu, výber dokumentov, ich skenovanie a prepis) i spracovanie čiastkových štúdií a edícií dokumentov, ktoré vyjdú v roku 2011.

Archívny výskum prebiehal v archívoch: Národný archív Praha, Archív Kancelárie prezidenta republiky Praha, Slovenský národný archív v Bratislave, Archív ÚPN.

Okrem prípravy edície dokumentov boli spracované štúdie: KLUBERT, T.: *Vznik a špecifická ľudového (retribučného) súdnictva na Slovensku*; KLUBERT, T.: *K politickému pozadiu procesu s Dr. Jozefom Tisom a spol.*

Politické procesy na Slovensku po roku 1948 a rehabilitácie

Riešitelia: Mgr. Lenka Bernátová, Mgr. Branislav Kinčok, PhDr. Peter Sokolovič, PhD., Ing. Marian Gula, externí spolupracovníci.

V rámci tohto okruhu vydal ÚPN v posledných rokoch viacero monografií a edícií dokumentov k rôznym politickým procesom. V roku 2010 sa riešitelia zamerali na dve hlavné problematiky. Prvou bol proces s členmi Pohotovostných oddielov Hlinkovej gardy v roku 1958. Druhou bol proces s tzv. buržoáznymi nacionalistami. Jej výstupom bude pripravovaná edícia dokumentov. Vo svojom výskume sa riešiteľ v roku 2010 zameril pre-

012345678910111213

dovšetkým na priebeh kampane proti „buržoáznemu nacionalizmu“ a jej politicko-propagandistickému pozadiu, pričom na túto tému spracoval vedeckú štúdiu, ktorá bude publikovaná v roku 2011. Zároveň v rámci prípravy edície boli vybrané a skenované dokumenty k samotnému procesu.

Archívny výskum prebiehal v archívoch: Národný archív Praha, Slovenský národný archív v Bratislave, Archív ÚPN, Archív ZVJS v Leopoldove.

Publikačným výstupom bola vedecká štúdia SOKOLOVIČ, P.: Politický proces s členmi Pohotovostných oddielov Hlinkovej gardy.

Násilná kolektivizácia poľnohospodárstva

Riešitelia: Mgr. Michal Babál, PhDr. Martina Fiamová, Ondrej Podolec, PhD., Mgr. Jana Otočková.

V roku 2010 musel byť výskum čiastočne utlmený v súvislosti ukončením pracovného pomeru s hlavným riešiteľom (úsporné opatrenia na základe pokynu ministerstva financií). Realizácia sa obmedzila na zaznamenávanie svedeckých výpovedí pamätníkov (na základe výzvy zverejnenej na webovej stránke ÚPN) a dokončenie multimediálneho DVD Ústavu pre štúdium totalitných režimov o kolektivizácii v Československu, na ktorom sa ÚPN podieľa ako partner. ÚPN odovzdal ÚSTR obrazový a zvukový materiál, ktorý vychádzal z výskumu ÚPN, alebo bol ústavu poskytnutý pamätníkmi kolektivizácie.

Archívny výskum prebiehal v Archíve ÚPN.

V roku 2010 bola spracovaná štúdia PODOLEC, O.: K vývoju legislatívneho rámca vzniku a pôsobenia jednotných roľníckych družstiev a publikovaná edícia dokumentov FIAMOVÁ, M.: Kritické obdobie v kolektivizácii vidieka – dramatické udalosti roka 1953 v Prešovskom kraji na príklade obce Kelča.

Štát a cirkvi 1945 – 1989

Riešitelia: Mgr. Pavol Jakubčín, externí spolupracovníci.

Výskum sa orientuje na snahy vládnej moci v komunistickom Československu o využitie a likvidáciu cirkví i náboženstva, pričom sa zameriava predovšetkým na tie aspekty perzekúcie cirkví i veriacich, ktorým bola v doterajšej historiografii venovaná len veľmi malá pozornosť. V roku 2010 bola preto pozornosť zameraná na podrobnejšie rozpracovanie zámerov komunistickej štátnej moci o ovládnutie a využitie Rímskokatolíckej cirkvi na Slovensku prostredníctvom kolaborácie jej kňazov. Ďalším sledovaným aspektom bola činnosť cirkevných tajomníkov. Pozornosť bola venovaná aj otázke Mierového hnutia katolíckeho duchovenstva ako organizácie kolaborujúcej s režimom. V roku 2010 sme si pripomenuli aj okrúhle výročia významných likvidačných zásahov komunistického štátu proti cirkvi v roku 1950 a ÚPN bol organizátorom dvoch vedeckých konferencií na túto tému.

Archívny výskum prebiehal v Archíve ÚPN.

012345678910111213

Výstupmi boli: medzinárodná vedecká konferencia Cirkev v okovách totalitného režimu – Likvidácia Gréckokatolíckej cirkvi v Československu v roku 1950, konaná v apríli 2010 v Prešove a vedecká konferencia Likvidácia reholí a ich život v ilegalite v rokoch 1950 – 1989, konaná v máji 2010 v Bratislave. Publikáčnými výstupmi boli knižné publikácie: JAKUBČIN, P. (ed.): Likvidácia reholí a ich život v ilegalite v rokoch 1950 – 1989; FIAMOVÁ, M. – JAKUBČIN, P. (eds.): Prenasledovanie cirkvi v komunistických štátoch strednej a východnej Európy; vedecké štúdie: JAKUBČIN, P.: Úlohy cirkevných tajomníkov pri práci s kňazmi Rímskokatolíckej cirkvi na Slovensku; JAKUBČIN, P.: Využívanie tajných spolupracovníkov z radov rímskokatolíckych kňazov Štátnou bezpečnosťou; JAKUBČIN, P.: Snahy komunistickej štátnej moci o využitie Rímskokatolíckej cirkvi na Slovensku prostredníctvom jej kňazov (1948 – 1960); dokumenty: JAKUBČIN, P.: Správa o činnosti Celoštátneho mierového výboru katolíckeho duchovenstva a návrh na zvolanie jeho tretieho zjazdu.

Slovenské mestá a regióny v totalitnom režime

Riešitelia: PhDr. Peter Sokolovič, PhD., PhDr. Martin Lacko, PhD., Ondrej Podolec, PhD., Mgr. Matej Medvecký, PhD., externí spolupracovníci v regiónoch.

Cieľom je zmapovať jednotlivé regióny v období oboch totalitných režimov a podnietiť miestnych historikov (pracovníkov regionálnych múzeí, archívov, učiteľov dejepisu, členov regionálnych miestnych spolkov či amatérskych historikov a nadšencov) k zmapovaniu jednotlivých regiónov. Otvára sa tu tiež široká možnosť zainteresovať lokálne samosprávy (mestá, obce, resp. vyššie územné celky) na realizácii zámerov a technickej, personálnej či materiálnej podpore. Jednotliví riešitelia ÚPN sa v roku 2010 zamerali najmä na reflektovanie užších regionálnych problematik z prostredia Bratislavy a Trnavy.

Archívny výskum prebiehal v archívoch: Archív hlavného mesta SR Bratislavy, Štátny archív v Bratislave, Štátny archív v Bratislave, pobočka Trnava, Slovenský národný archív v Bratislave.

Hlavnými výstupmi bola medzinárodná vedecká konferencia Fenomén Bratislava, ktorej ambíciou bolo zmapovať vývoj hlavného mesta v nedemokratických režimoch, a spoluúčasť na monografii Dejiny Trnavy.

Dejiny Štátnej bezpečnosti

Riešitelia: Mgr. Jerguš Sivoš, PhD., Mgr. Michal Miklovič, Mgr. Vladimír Palko, Mgr. Matej Medvecký, PhD., Mgr. Lenka Bernátová, Mgr. Branislav Kinčok, Mgr. Peter Jašek, PhD., Mgr. Peter Balun.

Ťažiskový výskumný okruh ÚPN, ktorý je zameraný na popísanie dejín Štátnej bezpečnosti na Slovensku. V roku 2010 pokračovala rekonštrukcia organizačnej štruktúry a personálneho obsadenia Krajskej správy ZNB – Správy ŠtB Košice v rokoch 1966 – 1989, pôsobiacej na teritóriu východného Slovenska. V tomto procese bolo prostredníctvom štúdií a analýzy personálnych spisov a ďalších archívnych dokumentov identifikovaných 881 príslušníkov ŠtB spolu s ich organizačným začlenením v tejto krajskej správe ŠtB.

012345678910111213

Pokračovala aj rekonštrukcia organizačnej štruktúry a personálneho obsadenia Krajskej správy ZNB – Správy ŠtB Banská Bystrica v rokoch 1966 – 1971, pôsobiacej na teritóriu stredného Slovenska. V tomto procese bolo prostredníctvom štúdiá a analýzy personálnych spisov a ďalších archívnych dokumentov identifikovaných 455 príslušníkov ŠtB spolu s ich organizačným začlenením v tejto krajskej správe ŠtB.

Ústav pamäti národa zverejnil v júni 2010 na svojich internetových stránkach organizačnú štruktúru a databázu príslušníkov teritoriálnych útvarov rozviedky pôsobiacich na Slovensku v rokoch 1969 – 1989. Teritoriálne útvary rozviedky, ktoré v rokoch 1969 až 1980 tvorili oblastné odbory Hlavnej správy rozviedky a v rokoch 1980 až 1989 oblastné odbory ŠtB, pôsobili ako výkonné operatívne útvary rozviedky v jednotlivých krajoch SSR, podieľali sa na operatívnej činnosti, na výbere a zaškoloňovaní spolupracovníkov rozviedky (cudzcov i čs. občanov) a ich vysielaní do zahraničia, centrále rozviedky odovzdávali získané informácie od spolupracovníkov alebo informácie získané operatívnou prácou svojich príslušníkov, navrhovali aktívne a vplyvové opatrenia a zúčastňovali sa na ich vykonávaní. Zaist'ovali prepojenie informačného systému rozviedky na stranické a štátne orgány Slovenskej socialistickej republiky a spravodajstvo pre štátnych a stranických činiteľov SSR v špecifických otázkach slovenského záujmu (napr. „slovenský separatizmus“, emigrácia, Vatikán). Pomocou rekonštrukcie a analýzy personálnych spisov a ďalších archívnych dokumentov sa Ústavu pamäti národa podarilo identifikovať a zdokumentovať funkčné zaradenie i priebeh služby 196 kmeňových zamestnancov teritoriálnych útvarov rozviedky pôsobiacich na Slovensku.

V roku 2010 prebiehal popis a analýza zväzkov tzv. radu 4 (agentúrne zväzky) I. správy ZNB, teritoriálnych súčastí pôsobiacich na území Slovenska. Popísaných a analyzovaných bolo dosiaľ 81 hlavných zväzkov na mikrofišoch z rokov 1988 až 1989.

V roku 2010 bolo v rámci projektu „Prove“ – ukladanie údajov o príslušníkoch ŠtB do relačnej databázy – spracovaných 508 personálnych záznamov o príslušníkoch ŠtB. Cieľom je vytvoriť databázu príslušníkov Štátnej bezpečnosti so širokými možnosťami vyhľadávania pre potreby odborného výskumu a publikovania o období neslobody. Z osobných evidenčných kariet boli do databázy vkladané údaje jednotlivých príslušníkov Štátnej bezpečnosti (vstup do ZNB, členstvo v stranických a spoločenských organizáciách, kariérny a hodnotný postup, občianske, vojenské a rezortné vzdelanie, prepožičané významania a pod.).

V roku 2010 prebiehala rekonštrukcia personálneho obsadenia a samotnej činnosti príslušníkov spravodajskej služby Pohraničnej stráže (agentúrno-operatívneho odd. 11. brigády Pohraničnej stráže) v rokoch 1951 – 1973. Bolo identifikovaných 98 spravodajských dôstojníkov.

Riešiteľský tím tiež pracoval na príprave niekoľkých monografií a edícií dokumentov, ktoré vyjdú v nasledujúcich rokoch, a populárnovedeckej publikácie o dejinách ŠtB. Rovnako prebiehala príprava scenára a exponátov výstavy o dejinách ŠtB, ktorej vernisáž je plánovaná v roku 2011.

Výskum prebiehal v archívoch: Archív ÚPN, Slovenský národný archív v Bratislave, Archív bezpečnostných zložiek Praha, Archív MV SR Nitrianska Streda, Archív MV SR Levoča.

012345678910111213

Výstupmi bola vedecká konferencia Interpretácia dokumentov Štátnej bezpečnosti v Bratislave v novembri 2010, vedecké štúdie: SIVOŠ, Jerguš: Činnosť správy kontrarozvedky v Bratislave od 17. novembra 1989 do 15. februára 1990; SIVOŠ, Jerguš – KINČOK, Branislav: Organizačná štruktúra a personálne obsadenie Krajskej správy ministerstva vnútra Bratislava v rokoch 1954 – 1966; JAŠEK, P.: Štátna bezpečnosť a nelegálne štruktúry na Slovensku v období normalizácie; dokumenty: JAŠEK, Peter – SIVOŠ, Jerguš: Sledovanie vnútorného nepriateľa. Správa o činnosti II. odboru Správy kontrarozvedky v Bratislave v roku 1984 a ďalšie články.

ZORGANIZOVANÉ VEDECKÉ A ODBORNÉ KONFERENCIE, KOLOKVIÁ A SEMINÁRE

Podľa § 8, ods. 1, písm. h) zákona č. 553/2002 Z. z. o pamäti národa má Ústav pamäti národa za úlohu usporadúvať semináre a odborné konferencie. Ústav v roku 2010 samostatne či v spolupráci s inými inštitúciami zorganizoval 9 vedeckých a odborných konferencií, kolokvií a seminárov a jednu odbornú študentskú konferenciu.

Biskup Štefan Barnáš

Konferencia

Podujatie, ktoré zorganizovali Rímskokatolícky farský úrad Slovenská Ves, Obecný úrad Slovenská Ves, Ústav pamäti národa, Spišský dejepisný spolok a rodina biskupa Štefana Barnáša, sa uskutočnilo 30. januára 2010 v obci Slovenská Ves (okres Kežmarok). Konalo sa pri príležitosti 110. výročia narodenia Štefana Barnáša, spišského pomocného biskupa a politického väzňa. Súčasťou akcie bola okrem spomienkovej slávnosti aj konferencia o živote a diele Štefana Barnáša.

Zločiny komunistických režimů

Medzinárodná konferencia

Konferenciu v dňoch 24. – 25. februára 2010 v Prahe usporiadal podpredseda Senátu Parlamentu Českej republiky Jiří Liška a Úrad vlády Českej republiky. Zorganizoval ju Ústav pre štúdium totalitných režimov spoločne s partnerskými inštitúciami z pracovnej skupiny pre Platformu Európskej pamäti a svedomia, vrátane Ústavu pamäti národa. Konferencia si kládla za úlohu vytvoriť prehľad zločinov spáchaných komunistickými režimami za železnou oponou.

Život v Slovenskej republike. Slovenská republika očami mladých historikov IX

Vedecká konferencia

Konferenciu zorganizoval v dňoch 13. – 15. apríla 2010 v Považskej Bystrici Ústav pamäti národa v spolupráci s Obvodným úradom Považská Bystrica a Trenčianskou univerzitou A. Dubčeka v Trenčíne pod záštitou ministra obrany Slovenskej republiky Jaroslava Bašku. Tematickou náplňou príspevkov historikov zo štyroch krajín – Slovenska, Poľska, Česka a Ukrajiny - bola doteraz málo spracovaná problematika každodenného života v rokoch 1939 – 1945. V piatich blokoch sa takmer štyridsať autorov snažilo podať plastický obraz o spoločensko-politických aspektoch, živote v armáde či Hlinkovej garde, slovenskom školstve a kultúre, cirkevnej a hospodárskej politike. Autori vo svojich príspevkoch analyzovali mnohé, často kontroverzne vnímané témy – poukázali na každodenný

012345678910111213

život slovenských vojakov na fronte či v zázemí, represie voči obyvateľom obcí obsadených partizánmi, proces slovakizácie a jeho reflexiu v slovenskej spoločnosti, život Slovákov na okupovanom území južného Slovenska, analyzovali životnú úroveň obyvateľstva či slobodu náboženských pomerov.

Cirkev v okovách totalitného režimu – Likvidácia Gréckokatolíckej cirkvi v Československu v roku 1950

Medzinárodná vedecká konferencia

V priestoroch PKO Čierny Orol v Prešove sa v dňoch 27. – 28. apríla 2010 konala konferencia, ktorú zorganizovali Gréckokatolícka teologická fakulta Prešovskej univerzity, Gréckokatolícky metropolitný a arcibiskupský úrad v Prešove, Ústav pamäti národa a Ústav národnej pamäti Krakov. Organizátori si ňou pripomenuli šesťdesiate výročie likvidácie Gréckokatolíckej cirkvi v Československu. Na konferencii odzneli príspevky, ktoré komparovali postup komunistických režimov voči cirkvám v Československu, Maďarsku, Poľsku, Rumunsku a ZSSR. Ďalšie sa venovali perzekúcii veriacich, osudom biskupov Pavla Gojdiča a Jána Hirku, úlohám a postaveniu štátneho úradu pre veci cirkevné, likvidácii kňazských seminárov na Slovensku a samotnému Prešovskému soboru, ktorým v roku 1950 vyvrcholilo úsilie totalitnej moci o likvidáciu Gréckokatolíckej cirkvi v Československu.

Likvidácia reholí a ich život v ilegalite v rokoch 1950 – 1989

Vedecká konferencia

Ústav pamäti národa v spolupráci s Rímskokatolíckou cyrilometodskou bohosloveckou fakultou Univerzity Komenského v Bratislave, Konferenciou vyšších rehoľných predstavených na Slovensku a Konferenciou vyšších predstavených ženských reholí usporiadal pri príležitosti 60. výročia zásahu proti rehoľiam v Československu, tzv. akciách K a R, v dňoch 5. – 6. mája 2010 vedeckú konferenciu, ktorá sa uskutočnila v Bratislave pod záštitou bratislavského arcibiskupa metropolitu Mons. Stanislava Zvolenského. V piatich blokoch odznelo dvadsať príspevkov, v ktorých sa prednášajúci venovali okrem iného aj postupu komunistických štátov voči rádom v krajinách strednej a východnej Európy v rokoch 1945 – 1960, perzekúciám rehoľníkov z právneho hľadiska, Slovenskému úradu pre veci cirkevné a jeho podielu na likvidácii reholí, slovenským rehoľníkom v diaspóre, politike Svätej stolice voči Československu či osudom kláštorov do roku 1989. Konferencia priblížila rôzne aspekty existencie reholí v komunistickom Československu od násilného prerušenia ich činnosti v roku 1950 až po pád totalitného režimu v roku 1989, pričom sa zamerala aj na ich „ilegálne“ pôsobenie, ktoré ešte nebolo z pohľadu historiografie dostatočne spracované.

Barbarstvo ducha

Vedecko-didaktický seminár

V dňoch 17. a 18. septembra 2010 sa v Kremnici uskutočnil vedecko-didaktický seminár pre učiteľov dejepisu a historikov s názvom Barbarstvo ducha. Podujatie zorganizovalo Fórum kresťanských inštitúcií spolu s Ústavom pamäti národa a inými inštitúciami. Podujatie nadviazalo na spoluprácu ÚPN so školami prostredníctvom projektu Nenápadní hrdinovia. Učiteľia z celého Slovenska získali didaktické a vedecké informácie o období komunistickej totality a navštívili zdevastovaný kláštor františkánov, ktorý bol do násilnej likvidácie kláštorov centrom duchovného a kultúrneho života.

012345678910111213

Konferencia o likvidácii reholí

Fenomén Bratislava

Medzinárodná vedecká konferencia

Konferencia sa uskutočnila v dňoch 21. – 22. septembra 2010 v Zrkadlovej sieni Primaciálneho paláca v Bratislave pod záštitou primátora hlavného mesta SR Bratislavy Andreja Ďurkovského. Zorganizoval ju Ústav pamäti národa v spolupráci s občianskym združením Pamäť národa, Hlavným mestom Slovenskej republiky Bratislavou, Európskou sieťou Pamäť a solidarita a Inštitútom Nordost. Odznelo na nej takmer tridsať príspevkov. Cieľom podujatia bolo zamerať sa predovšetkým na dopad nedemokratických režimov na vývoj mesta. Jedinečnosť Bratislavy, mesta, ktoré sa vyznačovalo multikultúrnym a multietnickým charakterom, totiž vytvára veľmi zaujímavé podmienky na výskum jednotlivých fenoménov. V šiestich paneloch sa prednášajúci venovali medzníkom politických dejín Bratislavy, etnickým zmenám a ich kultúrnym dopadom, urbanistickému vývoju, vytváraniu „novej spoločnosti“, umeniu a architektúre, ale aj sociálnym vzťahom a životu v meste počas meniacich sa režimov.

012345678910111213

Účastníci konferencie Fenomén Bratislava

Interpretácia dokumentov Štátnej bezpečnosti. Vznik dokumentácie (operatívnych zväzkov) a spôsob využitia získaných informácií

Vedecká konferencia

Konferenciu zorganizoval v Bratislave Ústav pamäti národa v spolupráci s Fakultou práva Paneurópskej vysokej školy a Asociáciou bývalých spravodajských dôstojníkov dňa 16. novembra 2010. O dokumentoch po bývalých tajných službách stredo- a východoeurópskych krajín a o právnych aspektoch a interpretácii dokumentov československej ŠtB spolu hovorilo trinásť odborníkov zo siedmich štátov. Konferencia priniesla nové poznatky o výpovednej hodnote a interpretácii agentúrnych a operatívnych zväzkov, ako aj o spôsobe a pravidlách evidencie dokumentácie.

Nenápadní hrdinovia v zápase s komunizmom 1945 – 1967

Študentská konferencia

Ústav pamäti národa v spolupráci s Konfederáciou politických väzňov Slovenska v rámci druhého ročníka projektu Nenápadní hrdinovia v zápase s komunizmom 1945 – 1967 zorganizoval v Bratislave pod záštitou primátora hlavného mesta SR Bratislavy Andreja Ďurkovského 18. novembra 2010 študentskú konferenciu, na ktorej predstavili a slávnostne ocenili najlepšie práce žiakov základných a stredných škôl.

012345678910111213

Študentská konferencia Nenápadní hrdinovia

Komunizmus a päťdesiate roky 20. storočia na Slovensku Seminár

Problematike obdobia stalinizmu sa venoval odborný seminár, ktorý sa uskutočnil v rámci projektu Po stopách slobody dňa 30. novembra 2010 v aule Univerzity Pavla Jozefa Šafárika v Košiciach. Jeho cieľom bolo poukázať na viaceré aspekty praktík štátnej moci voči prenasledovaným občanom. Na príprave seminára sa podieľala Katedra histórie FF UPJŠ v Košiciach, Ústav pamäti národa a Spoločenskovedný ústav SAV. Súčasťou seminára boli filmové projekcie filmov ÚPN.

012345678910111213

PUBLIKAČNÁ ČINNOSŤ PRACOVNÍKOV

Pracovníci Ústavu paměti národa publikovali výsledky svojich výskumov v podobe monografií, štúdií, referátov v konferenčných zborníkoch, ale aj popularizačných článkov. Svoje práce uverejňovali predovšetkým v publikáciách Ústavu paměti národa (knižné publikácie, časopis Pamät' národa), ale aj v publikáciách a časopisoch iných inštitúcií na Slovensku aj v zahraničí.

Štatistika vybraných kategórií publikácií

1. Vedecké monografie vydané v domácich vydavateľstvách (AAB, ABB, CAB)	0
2. Vedecké monografie vydané v zahraničných vydavateľstvách (AAA, ABA, CAA)	0
3. Odborné monografie, vysokoškolské učebnice a učebné texty vydané v domácich vydavateľstvách (BAB, ACB)	0
4. Odborné monografie a vysokoškolské učebnice a učebné texty vydané v zahraničných vydavateľstvách (BAA, ACA)	0
5. Kapitoly vo vedeckých monografiách vydaných v domácich vydavateľstvách (ABD, ACD)	3
6. Kapitoly vo vedeckých monografiách vydaných v zahraničných vydavateľstvách (ABC, ACC)	0
7. Kapitoly v odborných monografiách, vysokoškolských učebniciach a učebných textoch vydaných v domácich vydavateľstvách (BBB, ACD)	0
8. Kapitoly v odborných monografiách, vysokoškolských učebniciach a učebných textoch vydaných v zahraničných vydavateľstvách (BBA, ACC)	0
9. Vedecké a odborné práce v časopisoch evidovaných v Current Contents (ADC, ADCA, ADCB, ADD, ADDA, ADDB, CDC, CDCA, CDCB, CDD, CDDA, Cddb, BDC, BDCA, BDCB, BDD, BDDA, Bddb)	0
10. Vedecké a odborné práce v nekarentovaných časopisoch (ADE, ADEA, ADEB, ADF, ADFA, ADFB, CDE, CDEA, CDEB, CDF, CDFA, CDFB, BDE, BDEA, BDEB, BDF, BDFa, BDFB)	40
11. Vedecké a odborné práce v zborníkoch (konferenčných aj nekonferenčných, vydaných tlačou alebo na CD)	24
a) recenzovaných, editované (AEC, AED, AFA, AFB, AFBA, AFBB, BEC, BED, CEC, CED)	16
b) nerecenzovaných (AEE, AEF, AFC, AFD, AFDA, AFDB, BEE, BEF)	8
12. Vydané periodiká evidované v Current Contents	0
13. Ostatné vydané periodiká	1
14. Redakčné a zostavovateľské práce knižného charakteru (FAI)	6
15. Vedecké a odborné práce uverejnené na internete (AHG, AHI, BHG)	7
16. Preklady vedeckých a odborných textov knižného charakteru (EAJ)	1

012345678910111213

ABD – kapitoly vo vedeckých monografiách vydaných v domácich vydavateľstvách (3)

1. JÁŠEK, P. – LOPATKOVÁ, Z.: Buková v 20. storočí. In: LETAVAJOVÁ, S. a kol.: Buková. Vlastivedná monografia obce. Obec Buková 2010, s. 81 – 92.
2. KINČOK, B.: Tlmače vo víre vojnových udalostí. In: Kol.: Tlmače v plynutí času : monografia mesta. Tlmače : Mesto Tlmače, 2010, s. 116 – 132.
3. SOKOLOVIČ, P.: Trnava v rokoch 1938 – 1945. In: Kol.: Dejiny Trnavy, 1. zväzok. Trnava 2010, s. 321 – 354, 358 – 369.

ADE – vedecké práce v zahraničných nekarentovaných časopisoch (1)

1. MIKLOVIČ, M. – SLÁVIK, M.: Obsadenie rezidentúr rozviedky v roku 1989. Pamäť a dejiny, roč. IV, 2010, č. 2, s. 83 – 93.

ADF – vedecké práce v domácich nekarentovaných časopisoch (29)

1. BABÁL, M.: Akcia B („byty“) v Bratislave. Pamäť národa, roč. VI, 2010, č. 2, s. 72 – 84.
2. FIAMOVIČ, M.: Kritické obdobie v kolektivizácii vidieka – dramatické udalosti roka 1953 v Prešovskom kraji na príklade obce Kelča. Pamäť národa, roč. VI, 2010, č. 3, s. 57 – 64.
3. GREGOR, M.: Josef Pavel a jeho pád. Pamäť národa, roč. VI, 2010, č. 4, s. 82 – 86.
4. JAKUBČIN, P.: Úlohy cirkevných tajomníkov pri práci s kňazmi Rímskokatolíckej cirkvi na Slovensku. Pamäť národa, roč. VI, 2010, č. 2, s. 36 – 51.
5. JAKUBČIN, P.: Využívanie tajných spolupracovníkov z radov rímskokatolíckych kňazov štátnou bezpečnosťou. Pamäť národa, roč. VI, 2010, č. 4, s. 15 – 39.
6. JAKUBČIN, P.: Správa o činnosti Celoštátneho mierového výboru katolíckeho duchovenstva a návrh na zvolanie jeho tretieho zjazdu. Pamäť národa, roč. VI, 2010, č. 4, s. 66 – 77.
7. JAKUBČIN, P.: Roles of Church Secretaries in the Work with Priests of the Roman Catholic Church in Slovakia. Pamäť národa, roč. VI, 2010, Supplement, s. 79 – 94.
8. JÁŠEK, P.: Štátna bezpečnosť a nelegálne štruktúry na Slovensku v období normalizácie. Pamäť národa, roč. VI, 2010, č. 4, s. 4 – 14.
9. JÁŠEK, P.: State Security and Opposition in Slovakia during the Period of Normalization. Pamäť národa, roč. VI, 2010, Supplement, s. 95 – 105.
10. JÁŠEK, P. – SIVOŠ, J.: Sledovanie vnútorného nepriateľa. Správa o činnosti II. odboru Správy kontrarozviedky v Bratislave v roku 1984. Pamäť národa, VI, 2010, č. 2, s. 52 – 71.
11. KINČOK, B.: Karibská (kubánska) kríza a Slovensko v dokumentoch bratislavskej ŠtB. Pamäť národa, roč. 6, 2010, č. 3, s. 65 – 73.
12. KLUBERT, T.: Situačná správa o protižidovských násilnostiach v Topoľčanoch. Pamäť národa, roč. VI, 2010, č. 3, s. 53 – 56.
13. MEDVECKÝ, M.: K organizačnej štruktúre štátnej bezpečnosti a politického spravodajstva na Slovensku pred februárom 1948. Pamäť národa, roč. VI, 2010, č. 2, s. 23 – 35.
14. MEDVECKÝ, M.: Strana a jej bezpečnosť. Pamäť národa, roč. VI, 2010, č. 4, s. 59 – 65.
15. MITÁČ, J.: Strana slovenskej národnej jednoty na okupovanom území južného Slovenska v rokoch 1941 – 1944. Pamäť národa, roč. VI, 2010, č. 3, s. 4 – 18.
16. MITÁČ, J.: Šikanovanie slovenských príslušníkov Levente v Sobranciach v roku 1942. Pamäť národa, roč. VI, 2010, č. 4, s. 50 – 58.
17. MITÁČ, J.: Odboj a činnosť partizánskeho hnutia v Bánovciach nad Bebravou a okolí v roku 1944 (august – november). Vojenská história, roč. XIII, 2010, č. 4, s. 24 – 47.

012345678910111213

18. MITÁČ, J.: The Slovak National Unity Party in the Occupied Territories of Southern Slovakia in Years 1941 – 1944. Pamät' národa, roč. VI, 2010, Supplement, s. 4 – 19.
19. PETRANSKÝ, I. A.: Jehovoví svedkovia v Československu 1945 – 1949. Pamät' národa, roč. 6, 2010, č. 2, s. 4 – 22.
20. PETRANSKÝ, I. A.: Jehovah's Witnesses in Czechoslovakia 1945 – 1949. Pamät' národa, roč. VI, 2010, Supplement, s. 20 – 38.
21. SIVOŠ, J.: Tábor nútenej práce v Hronci (1949 – 1951). Pamät' národa, roč. VI, 2010, č. 1, s. 15 – 33.
22. SIVOŠ, J.: Kariéry v službách ŠtB. Martin Benček. Pamät' národa, roč. VI, 2010, č. 1, s. 69 – 78.
23. SIVOŠ, J.: Kariéry v službách ŠtB. Ján Kováč. Pamät' národa, roč. VI, 2010, č. 2, s. 106 – 112.
24. SIVOŠ, J.: Forced Labour Camp in Hronec (1949 – 1951). Pamät' národa, VI, 2010, Supplement, s. 39 – 57.
25. SIVOŠ, J.: Príprava nariadenia SNR o pracovných táborech v roku 1945. Pamät' národa, roč. VI, 2010, č. 4, s. 40 – 49.
26. SIVOŠ, J. – KINČOK, B.: Organizačná štruktúra a personálne obsadenie Krajskej správy ministerstva vnútra Bratislava v rokoch 1954 – 1966. Pamät' národa, roč. 6, 2010, č. 3, s. 39 – 52.
27. SOKOLOVIČ, P.: „Sestry a bratia“ alebo vulgárna antisemitská propaganda. (Protižidovský leták trnavského gardistu). Pamät' národa, roč. 6, 2010, č. 2, s. 85 – 87.
28. SOKOLOVIČ, P.: Proces s členmi Pohotovostných oddielov Hlinkovej gardy v roku 1958. Pamät' národa, roč. 6, 2010, č. 3, s. 19 – 38.
29. SOKOLOVIČ, P.: Trial with Members of Emergency Units of the Hlinka Guard in 1958. Pamät' národa, Supplement 2010, s. 58 – 78.

AEC – vedecké práce v zahraničných recenzovaných vedeckých zborníkoch (6)

1. JAŠEK, P.: Postavenie brancov z inkorporovaného územia v slovenskej armáde v rokoch 1939 – 1945. In: MAJERIKOVÁ, M. (zost.): Nepokojná hranica. Krakov 2010, s. 93 – 106.
2. LACKO, M.: K otázke vojnových obetí a štátno-politickej spolahlivosti vojakov z inkorporovaných obcí na Orave a Spiši v rokoch 1941 – 1945. In: MAJERIKOVÁ, M. (zost.): Nepokojná hranica. Krakov 2010, s. 107 – 120.
3. KLUBERT, T.: Vznik a špecifiká ľudového (retribučného) súdництва na Slovensku. In: PEJČOCH, I. – PLACHÝ, J. a kol.: Okupace, kolaborace, retribuće. Praha 2010, s. 233 – 237.
4. KRAJŇÁK, O.: Po stopách slobody. In: Slovenská kresťanská kultúra – osudy a osobnosti. Ostrihom 2010, s. 131 – 137.
5. MEDVECKÝ, M.: Problémy s bezpečnosťou. In: PEJČOCH, I. – PLACHÝ, J. a kol.: Okupace, kolaborace, retribuće. Praha 2010, s. 253 – 259.
6. PETRANSKÝ, I. A.: Ľudové súdnictvo na Slovensku v roku 1948. In: PEJČOCH, I. – PLACHÝ, J. a kol.: Okupace, kolaborace, retribuće. Praha 2010, s. 238 – 252.

AED – vedecké práce v domácich recenzovaných vedeckých zborníkoch (10)

1. BERNÁTOVÁ, L.: Príčiny prenasledovania členov reholných spoločností vincentiek a lazaristov (od roku 1945). In: JAKUBČIN, P. (zost.): Likvidácia reholí a ich život v ilegálite v rokoch 1950 – 1989. Bratislava 2010, s. 45 – 57.

012345678910111213

2. FIAMOVÁ, M.: Arizácia židovského majetku na úrovni obce Zlaté Moravce. In: NIŽŇANSKÝ, E. – HLAVINKA, J. (zost.): Arizácie v regiónoch Slovenska. Bratislava 2010, s. 11 – 46.
3. JAKUBČIN, P.: Snahy komunistickej štátnej moci o využitie Rímskokatolíckej cirkvi na Slovensku prostredníctvom jej kňazov (1948 – 1960). In: CORANIČ, J., ŠTURÁK, P., KOPRIVŇÁKOVÁ, J. (zost.): Cirkev v okovách totalitného režimu. Likvidácia Gréckokatolíckej cirkvi v Československu v roku 1950. Prešov 2010, s. 339 – 353.
4. JAŠEK, P.: Odsun českých vojakov zo Slovenska po vzniku Slovenského štátu. In: BYSTRICKÝ, V. – MICHELA, M. – SCHVARC, M. a kol.: Rozbitie alebo rozpad? Historické reflexie zániku Česko-Slovenska. Bratislava 2010, s. 506 – 518.
5. JAŠEK, Peter: Spoločenské postavenie dôstojníkov slovenskej armády v zázemí a snaha o zvýšenie ich prestíže v rokoch 1939 – 1941. In: SOKOLOVIČ, P. (zost.): Život v Slovenskej republike. Slovenská republika 1939 – 1945 očami mladých historikov IX. Bratislava 2010, s. 135 – 144.
6. JAŠEK, P.: Nemecko a slovenská armáda 1939 – 1945. Náčrt problematiky. In: KLUBERT, T. – LACKO, M. – VARŠO, I. (zost.): Historické rozhľady 6, 2010, č. 6, s. 75 – 120.
7. LACKO, M.: „Kde končil slovenský štát, začínalo Rusko.“ (Každodenný život v tzv. partizánskych obciach v Považskom Inovci 1944 – 1945). In: SOKOLOVIČ, P. (zost.): Život v Slovenskej republike. Slovenská republika 1939 – 1945 očami mladých historikov IX. Bratislava 2010, s. 145 – 152.
8. LACKO, M.: Dilong ako poľný kurát (1941 – 1943). In: RYDLO, J. M. (zost.): Rudolf Dilong (1905 – 1986). Zborník o živote a diele k básnikovej storočnici. Bratislava 2009 (vyšlo v roku 2010), s. 56 – 62.
9. MITÁČ, J.: Život Slovákov na obsadenom území južného Slovenska zaznamenaný na stránkach novín Slovenská jednota 1939 – 1944. In: SOKOLOVIČ, P. (zost.): Život v Slovenskej republike. Slovenská republika 1939 - 1945 očami mladých historikov IX. Bratislava 2010, s. 45 – 56.
10. SOKOLOVIČ, P.: Sonda do snáh štátneho aparátu v boji s nadmernou konzumáciou alkoholu v rokoch 1939 – 1945. In: SOKOLOVIČ, P. (zost.): Slovenská republika očami mladých historikov IX. Život v Slovenskej republike. Bratislava 2010, s. 85 – 100.

AEF – vedecké práce v domácich nerecenzovaných vedeckých zborníkoch (7)

1. DUBOVSKÝ, P.: November 1989 a cirkev na Slovensku. In: JAŠEK, P. (zost.): 20. výročie Nežnej revolúcie. Bratislava 2010, s. 146 – 158.
2. GULA, M.: Spolupráca ľudí z cirkví s ŠtB alebo niekoľko poznámok o informáciách, ktoré získavala ŠtB z prostredia cirkví. In: FIAMOVÁ, M. – JAKUBČIN, P. (zost.): Prenasledovanie cirkví v štátoch strednej a východnej Európy. Bratislava 2010, s. 596 – 615.
3. JAKUBČIN, P.: Mierové hnutie katolíckeho duchovenstva v plánoch štátnej moci. In: FIAMOVÁ, M. – JAKUBČIN, P. (zost.): Prenasledovanie cirkví v štátoch strednej a východnej Európy. Bratislava 2010, s. 642 – 662.
4. JAŠEK, P.: Niekoľko poznámok k postaveniu Slovákov v česko-slovenskej armáde v období od podpísania Mníchovskej dohody do vzniku samostatného Slovenského štátu. In: Studia Historica Tyrnaviensia IX – X. Filozofická fakulta Trnavskej univerzity, Spolok Slovákov v Poľsku : Krakov 2010, s. 259 – 278.
5. JAŠEK, P.: November 1989 v slovenskej dobovej tlači. In: JAŠEK, P. (zost.): 20. výročie Nežnej revolúcie. Bratislava 2010, s. 108 – 127.
6. MORBACHER, L.: November 1989 – konšpiračné teórie a skutočnosť. In: JAŠEK, P. (zost.): 20. výročie Nežnej revolúcie. Bratislava 2010, s. 159 – 166.

012345678910111213

7. SIVOŠ, J.: Činnosť správy kontrarozviedky v Bratislave od 17. novembra 1989 do 15. februára 1990. In: JAŠEK, P. (zost.): 20. výročie Nežnej revolúcie. Bratislava 2010, s. 167 – 172.

AFC – publikované príspevky na zahraničných vedeckých konferenciách (1)

1. MIKLOVIČ, M.: Index nenadálého napadení. Československá verze KGB operace VR-JAN. In: Aktivity NKVD/KGB a její spolupráce s tajnými službami střední a východní Evropy 1945 – 1989, II. Praha 2009, s. 255 – 262.

AHG – vedecké práce zverejnené na internete – zahraničné (1)

1. LACKO, M.: Sowjetische Kriegsverbrechen in der Westukraine im Sommer 1941 in der Wahrnehmung slowakischer Soldaten <http://www.forum-der-wehrmacht.de/thread.php?postid=155094>

AHI – vedecké práce zverejnené na internete – domáce (1)

1. LACKO, M.: Spojenecké armády na východnom fronte v spomienkach slovenských vojakov <http://www.druhasvetova.sk/view.php?nazevclanku=spojeneck-armady-na-vychodnom-fronte-v-spomienkach-slovenskych-vojakov&cislocclanku=2010090009>

BDE – odborné práce v zahraničných nekarentovaných časopisoch (1)

1. LACKO, M.: Pierwsza Republika Słowacka (1939 – 1945) w oczach dzisiejszych Słowaków. Bunt młodych duchem. Nr. 3 (55), maj-czerwiec 2010, s. 5 – 7.

BDF – odborné práce v domácich nekarentovaných časopisoch (9)

1. JAŠEK, P.: Rudolf Hess v Británii. Historická revue, 2010, roč. 21, č. 4/5, s. 14 – 21.
2. JAŠEK, P.: Plánoval Stalin napadnúť Nemecko? Historická revue, 2010, roč. 21, č. 4/5, s. 34 – 40.
3. KLUBERT, T.: Druhá svetová vojna v dátumoch. Historická revue, č. 4/5, 2010, s. 122 – 129.
4. KLUBERT, T.: Generalissimus tridsaťročnej vojny. Životný príbeh Albrechta z Valdštejna. História, č. 1 – 2, 2010, s. 86 – 90.
5. LACKO, M.: Zrod Slovenského štátu na pozadí armádnych kroník. In: Zrod Slovenského štátu v kronikách slovenskej armády. Bratislava 2010, s. 9 – 20.
6. LACKO, M.: Strážil som hranice nášho slovenského štátu. (Rozhovor s bývalým príslušníkom Zboru finančnej stráže v r. 1942 – 1945 Ľudom Matejovom.) Pamäť národa, roč. VI, č. 2, 2010, s. 94 – 105.
7. LACKO, M.: Imrich Močko – Moje roky v Národnej bezpečnosti (1945 – 1949). Pamäť národa, roč. VI, č. 3, 2010, s. 74 – 82.
8. PYTLÍK, P.: Kariéry v službách ŠtB. Imrich Velický. Pamäť národa, roč. VI, 2010, č. 3, s. 82 – 83.
9. PYTLÍK, P.: Kariéry v službách ŠtB. Michal Kolbasa. Pamäť národa, roč. VI, 2010, č. 3, s. 83 – 85.

BHG – odborné práce zverejnené na internete – domáce i zahraničné (5)

1. NEUPAUER, F.: Môj disident? Silvo Krčméry. (Dňa 25. 1. 2010). http://www.postoy.sk/moj_disident_silvo_krcmery
2. NEUPAUER, F.: SPOLOČNOSŤ: Štefan Barnáš: „Nebalamut'te ľudí...“ (Dňa 4. 2. 2010).

012345678910111213

http://www.postoy.sk/barnas-nebalamutte_ludi

3. NEUPAUER, F.: SVEDECTVO: Moje spomienky na Akciu „K“ a jej dohry. (Dňa 13. 4. 2010). http://www.postoy.sk/moje_spomienky_na_akciu_K
4. NEUPAUER, F.: „K“ ako kultúrna vražda. (Dňa 14. 4. 2010, fotodokumentácia). http://www.postoy.sk/K_ako_kulturna_vrazda
5. NEUPAUER, F.: 60 Jahre nach der dunkelsten Nacht in der Tschechoslowakei. Klöster der männlichen Ordensgemeinschaften wurden durch „Aktion K“ liquidiert. (Dňa 14. 4. 2010). <http://www.zenit.org/article-20281?l=german>

CAH – audiovizuálne diela (videokazeta, film, CD-ROM, DVD) nakrútené v domácej produkcii (1)

1. VITEK, T.: Junáci z prachu (film, 26')

DAI – kvalifikačné práce (2)

1. MORBACHER, L.: 11. brigáda Pohraničnej stráže, slovensko-rakúska časť hranice a zákroky voči civilným osobám (1948 – 1989). (Dizertačná práca.) Bratislava: Historický ústav Slovenskej akadémie vied, 2010, 97 s.
2. SIVOŠ, J.: Nútená pracovná povinnosť na Slovensku v rokoch 1945 - 1953. Pracovné a sústredovacie tábory (Dizertačná práca). Trnava: Katedra histórie FF TU, 2010, 190 s.

EAJ – odborné preklady publikácií – knižné (1)

1. BABÁL, M.: Preklad monografie P. Kubíka Slovensko-italské vzťahy v letech 1939 – 1945 z češtiny do slovenčiny. (Slovensko-italské vzťahy v rokoch 1939 – 1945. Bratislava 2010, 348 s.)

EDI – recenzie v časopisoch a zborníkoch (20)

1. BABÁL, M.: VANĚK, M. – MUECKE, P. – PELIKÁNOVÁ, H.: Naslouchat hlasům paměti. Teoretické a praktické aspekty orální historie. Praha 2007. Paměť národa, roč. VI, 2010, č. 1, s. 87-88.
2. FIAMO VÁ, M.: BAUER, J.: Úvahy o holokaustu. Praha 2009. Paměť národa, roč. VI, 2010, č. 3, s. 93-94.
3. JAKUBČIN, P.: HALKO, J.: Arcibiskupov zápas. Životná cesta Mons. RNDr. Júliusa Gábriša. Trnava 2008. Paměť národa, roč. VI, 2010, č. 2, s. 118 – 120.
4. JAKUBČIN, P.: HALKO, J.: Arcibiskupov zápas. Životná cesta Mons. RNDr. Júliusa Gábriša. Trnava 2008. Paměť národa, roč. VI, 2010, Supplement, s. 115 – 118.
5. JAŠEK, P.: SEDLÁČEK, T. – PLACHÝ, J.: Vydržet! Paměti generála Tomáše Sedláčka. Praha 2008. Paměť národa, roč. VI, 2010, č. 3, s. 94 – 96.
6. JAŠEK, P.: LACKO, M.: Slovenské národné povstanie 1944. Bratislava 2008. In: Studia Historica Tyrnaviensia IX – X. Filozofická fakulta Trnavskej univerzity, Spolok Slovákov v Poľsku : Krakov, 2010, s. 259 – 278.
7. KINČOK, B.: TOMEK, P.: Život a doba ministra Rudolfa Baráka. Praha 2009. Paměť národa, roč. VI, 2010, č. 4, s. 88 – 89.
8. KLUBERT, T.: MEŠKO, Z. G.: Po stopách komunizmu a mílniky slovenskej krútnavy. Bratislava 2009. Paměť národa, roč. VI, 2010, č. 2, s. 113 – 115.
9. KLUBERT, T.: MEŠKO, Z. G.: Po stopách komunizmu a mílniky slovenskej krútnavy. Bratislava 2009. Paměť národa, roč. VI, 2010, Supplement, s. 110 – 113.

012345678910111213

10. LACKO, M.: HAJKO, J.: Nezrelá republika. Slovensko v rokoch 1939 – 1945. Bratislava 2009. Pamäť národa, roč. VI, č. 3, 2010, s. 89 – 92.
11. LACKO, M.: HLAVINKA, J. – KAMENEC, I.: Spory o biskupa Vojtaššáka. Bratislava 2008. In: Historické rozhľady, roč. VI, č. 6, 2010, s. 188 – 194.
12. LACKO, M.: HAJKO, J.: Nezrelá republika. Slovensko v rokoch 1939 – 1945. Bratislava 2009. Pamäť národa, roč. VI, Supplement, 2010, s. 106 – 110.
13. MEDVECKÝ, M.: Dve žingorovské publikácie. Tvorba, roč. XX, 2010, č. 1, s. 39.
14. MEDVECKÝ, M.: Demarkačný rok 1989. Tvorba, roč. XX, 2010, č. 3, s. 32.
15. MEDVECKÝ, M.: Kniha o komunizme. Tvorba, roč. XX, 2010, č. 4, s. 38.
16. MEDVECKÝ, M.: HRADSKÁ, K. (zost.): Holokaust na Slovensku 8. Bratislava 2009. Pamäť národa, roč. VI, 2010, č. 4, s. 87.
17. MITÁČ, J.: ŠMIHULA, D.: Viedenská arbitráž v roku 1938 a jej európske súvislosti. Zborník príspevkov z vedeckej konferencie konanej v Bratislave 10. novembra 2008. Bratislava 2008. Pamäť národa, roč. VI, 2010, č. 2, s. 115 – 117.
18. OBŠITNÍK, L.: LUKACS, J.: Jún 1941. Hitler a Stalin. Bratislava 2009. Pamäť národa, roč. VI., 2010, č. 4, s. 90 – 92.
19. SOKOLOVIČ, P.: KATUNINEC, M.: Fašizmus, národný socializmus a komunizmus. K ideovým zdrojom, praxi a možným návratom totalitarizmu. Pamäť národa, roč. 6, 2010, č. 1, s. 79 – 80.
20. SOKOLOVIČ, P.: KATUNINEC, M.: Fašizmus, národný socializmus a komunizmus. K ideovým zdrojom, praxi a možným návratom totalitarizmu. Pamäť národa, roč. 6, 2010, Supplement, s. 113 – 114.

FAI – redakčné a zostavovateľské práce knižného charakteru (6)

1. FIAMOVIÁ, M. – JAKUBČIN, P. (zost.): Prenasledovanie cirkví v štátoch strednej a východnej Európy. Bratislava 2010, 684 s.
2. JAKUBČIN, P. (zost.): Likvidácia reholí a ich život v ilegalite v rokoch 1950 – 1989. Bratislava 2010, 287 s.
3. JAŠEK, P. (zost.): 20. výročie Nežnej revolúcie. Zborník z medzinárodnej vedeckej konferencie 11. – 12. novembra 2009 v Bratislave. Bratislava 2010, 256 s.
4. LACKO, M. – KLUBERT, T. – VARŠO, I. (zost.): Historické rozhľady VI, roč. VI, č. 4, 2010, Bratislava : o. z. Historické rozhľady, 2010, 200 s.
5. LACKO, M. (zost.): Zrod Slovenského štátu v kronikách slovenskej armády. Bratislava 2010, 183 s.
6. SOKOLOVIČ, P. (zost.): Život v Slovenskej republike. Slovenská republika 1939 – 1945 očami mladých historikov IX. Bratislava 2010, 442 s.

GII – rôzne publikácie a dokumenty, ktoré nemožno zaradiť do žiadnej z predchádzajúcich kategórií (20)

1. BALUN, P.: Na škole pripravili nezvyčajnú výstavu o dejinách Československa. Pamäť národa, roč. VI, 2010, č. 3, s. 88.
2. KLUBERT, T.: Churchill by Stalinovi zatlieskal. Týždeň, 2010, č. 40, s. 70 – 71.
3. LACKO, M.: Piešťany a prechod frontu v roku 1945 (I. časť). Piešťanský týždeň, roč. XX, č. 19, 11. 5. 2010, s. 12.
4. LACKO, M.: Piešťany a prechod frontu v roku 1945 (II. časť). Piešťanský týždeň, roč. XX, č. 20, 18. 5. 2010, s. 12.
5. LACKO, M.: Slovo na cestu. In: HRUBOŇ, A. (zost.): Moderné dejiny Slovenska II.

012345678910111213

- Zborník príspevkov k dejinám Slovenska v 20. storočí. Ružomberok 2009 (vyšlo v roku 2010), s. 11 – 14.
6. LACKO, M. – ĎURINA, L.: Medzi Slovákmi v Poľsku. Pamäť národa, roč. VI, 2010, č. 3, s. 86 – 87.
 7. LACKO, M.: Úvodník. Pamäť národa, roč. VI, č. 4, 2010, s. 2 – 3.
 8. LACKO, M.: Slovo na úvod. Prievdzský občasník, č. 3, 2010, s. 3.
 9. MITÁČ, J.: Dvadsať rokov nežnej revolúcie – správa z konferencie. Historický zborník, roč. XX, 2010, č. 1, s. 197 – 199.
 10. NEUPAUER, F.: KOMENTÁR: Odsúdení na doživotné zabudnutie. (Dňa 19. 8. 2010) http://www.postoy.sk/odsudeni_na_dozivotne_zabudnutie
 11. NEUPAUER, F.: Učítelia chcú poznať pravdu. (Dňa 21. 9. 2010) http://www.bbdiecta.sk/index.php?option=com_content&view=article&id=504%3Auitelia-chcu-pozna-pravdu&catid=48%3Auvodna-stranka&lang=en
 12. NEUPAUER, F.: Podporujeme myšlienku vzniku MÚZEA ZLOČINOV KOMUNIZMU NA SLOVENSKU. (Dňa 28. 11. 2010). <http://www.peticia.sk/muzeumzlocinovkomunizmu/>
 13. NEUPAUER, F.: Učítelia chcú poznať pravdu. Naše svedectvo, roč. XI, 2010, č. 5, s. 48 – 49.
 14. NEUPAUER, F.: Referát účastníkov protikomunistického odboja. Pamäť národa, roč. VI, 2010, č. 1, s. 59 – 63.
 15. NEUPAUER, F.: Odkryvanie osudov „nenápadných hrdinov“ II. Pamäť národa, roč. VI, 2010, č. 4, s. 78 – 81.
 16. OBŠITNÍK, L.: Odkryvanie osudov „nenápadných hrdinov“. Pamäť národa, roč. VI, 2010, č. 1, s. 67 – 68.
 17. OBŠITNÍK, L.: List biskupa Gojdiča Vatikánu. 16. 3. 2010. http://www.postoy.sk/gojdic_vatikanu
 18. OBŠITNÍK, L.: KOMENTÁR: Prečo Ľubomír Feldek nie je Ján Kulich. 22. 9. 2010. http://www.postoy.sk/feldek_vs_kulich
 19. OBŠITNÍK, L.: AKTUÁLNE: Cena Jána Langoša pre odporcov komunizmu. 13. 12. 2010. http://www.postoy.sk/cena_jana_langosa_krcmery_jukl_damy_v_bielom
 20. OBŠITNÍK, L., NEUPAUER, F.: Múzeum pamäti národa v Uherskom Hradišti. 10. 3. 2010. http://www.postoy.sk/muzeum_uherske_hradiste

ÚČASŤ PRACOVNÍKOV NA VEDECKÝCH KONFERENCIÁCH A SEMINÁROCH

Pracovníci ÚPN sa aktívne zúčastňovali na vedeckých konferenciách a seminároch organizovaných Ústavom pamäti národa a inými inštitúciami na Slovensku a v zahraničí:

- DUBOVSKÝ, P.: Perzekúcie komunistického režimu v päťdesiatych rokoch na Slovensku. Seminár Komunizmus a päťdesiate roky 20. storočia na Slovensku, Košice, 30. 11. 2010.
- ĎURINA, L.: Digitalizácia archívnych dokumentov a informačný systém v Ústave pamäti národa. Seminár Digitalizácia a elektronizácia archívov v porovnaní s klasickými metódami archívnej práce, Častá-Papiernička, 6. – 8. 12. 2010.
- FIAMOVIČ, M.: Koncentračné stredisko Bratislava-Patrónka. Konferencia Fenomén Bratislava, Bratislava, 21. – 22. 9. 2010.

012345678910111213

- GULA, M. – MACO, J.: Spôsob a pravidlá evidencií ŠtB. Konferencia Interpretácia dokumentov Štátnej bezpečnosti, Bratislava, 16. 11. 2010.
- HORELIČAM, M.: Otázky agendy ŠtB z pohľadu zákonov. Pohľad Ústavu pamäti národa. Konferencia Interpretácia dokumentov Štátnej bezpečnosti, Bratislava, 16. 10. 2010.
- JAKUBČIN, P.: Snahy komunistickej moci o ovládnutie Rímskokatolíckej cirkvi prostredníctvom jej kňazov. Seminár Cirkvi v okovách totalitného režimu, Prešov, 27. – 28. 4. 2010.
- JAKUBČIN, P.: Zásah komunistického režimu voči RKCMBF v roku 1950. Seminár 60 rokov v živote katolíckej bohosloveckej fakulty v Bratislave 1950 – 2010, Bratislava, 12. 10. 2010.
- JAKUBČIN, P.: Slovensko v komunistickom Československu 1948 – 1989. Seminár Autoritárnyzm – Totalitárnyzm – Demokracja, Piotrków Trybunalsky, Poľsko, 21. – 22. 10. 2010.
- JAŠEK, P.: Spoločenské postavenie dôstojníkov slovenskej armády v zázemí a snaha o zvýšenie ich prestíže v rokoch 1939 – 1941. Konferencia Život v Slovenskej republike, Slovenská republika 1939 – 1945 očami mladých historikov IX, Považská Bystrica, 13. – 15. 4. 2010.
- JAŠEK, P.: Akcia K so zameraním na likvidáciu františkánskeho kláštora v Malackách. Seminár Františkáni v Malackách v 20. storočí, Malacky, 15. 4. 2010.
- KÁDAROVÁ, L.: Vincentky a lazaristi počas komunistickej totality. Konferencia Likvidácia reholí a ich život v ilegalite v rokoch 1950 – 1989, Bratislava, 5. – 6. 5. 2010.
- KINČOK, B.: Každodenný život slovenského vojaka v nemeckých zajateckých táboroch. Konferencia Život v Slovenskej republike, Slovenská republika 1939 – 1945 očami mladých historikov IX, Považská Bystrica, 13. – 15. 4. 2010.
- KLUBERT, T.: The problems of building a civil society in Slovakia after 1989. Konferencia Europe remembers for the future, Berlín, Nemecko, 29. – 30. 4. 2010.
- KLUBERT, T.: Okupačné vojská v SNP. Seminár Historické dni – Zbrane, vojny, bojiská, Nitra, 23. 11. 2010.
- KRAJŇÁK, O.: Po stopách slobody. Konferencia Slovenská kresťanská kultúra – Osudy a osobnosti, Esztergom, Maďarsko, 7. 4. 2010.
- KRAJŇÁK, O.: Po stopách slobody, Seminár Komunizmus a päťdesiate roky 20. storočia na Slovensku, Košice, 30. 11. 2010.
- LACKO, M.: Slovenské národné povstanie. Seminár Historické dni – Zbrane, vojny, bojiská, Nitra, 23. 11. 2010.
- LACKO, M.: Každodenný život v tzv. partizánskych obciach Považského Inovca 1944 – 1945. Konferencia Život v Slovenskej republike, Slovenská republika 1939 – 1945 očami mladých historikov IX, Považská Bystrica, 13. – 15. 4. 2010.
- MEDVECKÝ, M.: Poučenie z konštruovania ľudáckeho podzemia alebo VII. odbor Povereníctva vnútra v boji o moc. Seminár Od svobody k nesvobodě 1945 – 1956, Praha, Česko, 18. – 19. 10. 2010.
- MITÁČ, J.: Život Slovákov na obsadenom území južného Slovenska zaznamenaný na stránkach novín Slovenská jednota 1939 – 1945. Konferencia Život v Slovenskej republike, Slovenská republika 1939 – 1945 očami mladých historikov IX, Považská Bystrica, 13. – 15. 4. 2010.
- MORBACHER, L.: Interpretácia agentúrnych a operatívnych zväzkov ŠtB. Konferencia Interpretácia dokumentov Štátnej bezpečnosti, Bratislava, 16. 10. 2010.

012345678910111213

- MORBACHER, L.: Trestnoprávne vyrovnanie sa s komunistickou minulosťou na Slovensku. Konferencia Zločiny komunistických režimů, Praha, Česko, 24. – 25. 2. 2010.
- NEUPAUER, F.: Krátka prezentácia života Štefana Barnáša. Konferencia Biskup Štefan Barnáš (1900 – 1964), náš rodák, Slovenská Ves, 30. 1. 2010.
- NEUPAUER, F.: Ako učiť o komunistickom režime. Seminár Stredoeurópske univerzity o modernej európskej dimenzii vyučovania dejín, Bratislava, 9. – 10. 4. 2010.
- NEUPAUER, F.: Akcia K a Vyšné Ružbachy. Seminár ZPKO, Smolenice, 10. 6. 2010.
- NEUPAUER, F.: Akcia K a Podolíne. Seminár KPVS, Spišská Nová Ves, 18. 6. 2010.
- NEUPAUER, F.: Nenápadní hrdinovia v zápase s komunizmom. Konferencia Od osoby k osobnosti. Hanusove dni, Spišská Kapitula, 3. – 5. 9. 2010.
- NEUPAUER, F.: Projekt „Nenápadní hrdinovia“. Seminár Barbarstvo ducha, Kremnica, 17. – 18. 9. 2010.
- NEUPAUER, F.: Tri pohľady na Akciu K. Seminár Barbarstvo ducha, Kremnica, 17. – 18. 9. 2010.
- NEUPAUER, F.: Nenápadní hrdinovia. Seminár I mlčení je lež aneb jak učit o období komunismu, Ostrava, Česko, 9. – 10. 12. 2010.
- PETRANSKÝ, I. A.: Jehovovi svedkovia v Slovenskej republike (1939 – 1945). Konferencia České, slovenské a československé dějiny 20. století V, Hradec Králové, Česko, 23. – 24. 3. 2010.
- PETRANSKÝ, I. A.: Katolícka cirkev a nástup neslobody na Slovensku. Konferencia Od svobody k nesvobodě, Praha, Česko, 18. – 19. 10. 2010.
- PETRANSKÝ, I. A.: Politická perzekúcia Jána Vojtaššáka 1945 – 1949. Konferencia Biskup Ján Vojtaššák a jeho miesto v slovenských cirkevných dejinách, Spišské Podhradie, 21. – 22. 10. 2010.
- PODOLEC, O.: Pod kontrolou štátu. (Vývoj postavenia orgánov bratislavskej mestskej samosprávy v rokoch 1919 – 1989.) Konferencia Fenomén Bratislava, Bratislava, 21. – 22. 9. 2010.
- PODOLEC, O.: Pohľad späť. (Poslanci Slovenského snemu pred povojnovými retribučnými súdmi.) Konferencia České, slovenské a československé dějiny 20. století V, Hradec Králové, Česko, 23. – 24. 3. 2010.
- PODOLEC, O.: Právny poriadok na Slovensku v rokoch 1938 – 1945 (kontinuita, diskontinuita a hlavné faktory vývoja). Konferencia Právo ako zjednocovateľ Európy, Bratislava, 21. 23. 10. 2010.
- PODOLEC, O.: Reflexia okrúhlych výročí: začiatku 2. svetovej vojny a pádu komunizmu v slovenskej spoločnosti. Kolokvium siete Paměť a solidarita, Warszawa, Poľsko, 12. – 13. 2. 2010.
- PYTLÍK, P.: Obchodná a priemyselná komora v Košiciach a jej vplyv na hospodársky život regiónu. Konferencia Otázky hospodárskeho vývinu Slovenska v medzivojnovom období, Bratislava, 23. – 24. 6. 2010.
- SIVOŠ, J.: Pokusy o pozmeňovanie záznamov v registračných protokoloch KS ZNB S ŠtB Bratislava. Konferencia Interpretácia dokumentov Štátnej bezpečnosti, Bratislava, 16. 10. 2010.
- SOKOLOVIČ, P.: Sonda do snáh štátneho aparátu v boji s nadmernou konzumáciou alkoholu v rokoch 1939 – 1945. Konferencia Život v Slovenskej republike, Slovenská republika 1939 – 1945 očami mladých historikov IX, Považská Bystrica, 13. – 15. 4. 2010.
- SOKOLOVIČ, P.: Slovenská republika 1939 – 1945. Charakter a zásadné medzníky režimu. Seminár Autorytaryzm – Totalitaryzm – Demokracja, Piotrków Trybunalski, Poľsko, 21. – 22. 10. 2010.

012345678910111213

7 EVIDENCIE A DATABÁZY

V roku 2010 sa ako plnenie zákonom stanovenej povinnosti pripravovali do tlače registračné protokoly Krajskej správy Ministerstva vnútra Banská Bystrica.

Ďalej sa spracovávali zachované registratúrne knihy KS ZNB S-ŠtB Košice. Bol spracovaný zachovaný register zväzkov tajných spolupracovníkov (RTS) od roku 1954 do roku 1962 a register zväzkov kontrarozviedneho rozpracovania (RKR) v období 1958 – 1963. Bol rozpracovaný aj všeobecný register (VR), v ktorom boli registrované od roku 1963 všetky druhy zväzkov. Do konca roku 2010 bolo spracovaných 10 kníh tohto registra.

Prehľad spracovaných dát (počtov kníh, záznamov v položkovej skladbe a údajov) registrov KS ZNB S-ŠtB Košice:

Protokol	Počet kníh	Počet záznamov	Počet položiek	Celkový počet sprac.údajov
RTS	1	1 234	13 – 37	34 767
RKR	3	2 394	21 – 42	62 033
VR	10	10 833	22 – 50	260 294
Spolu	14	14 461	13 – 50	357 094

Bol vytvorený program na CD nosiči na vyhľadávanie v spracovaných registračných záznamoch podľa šiestich položiek.

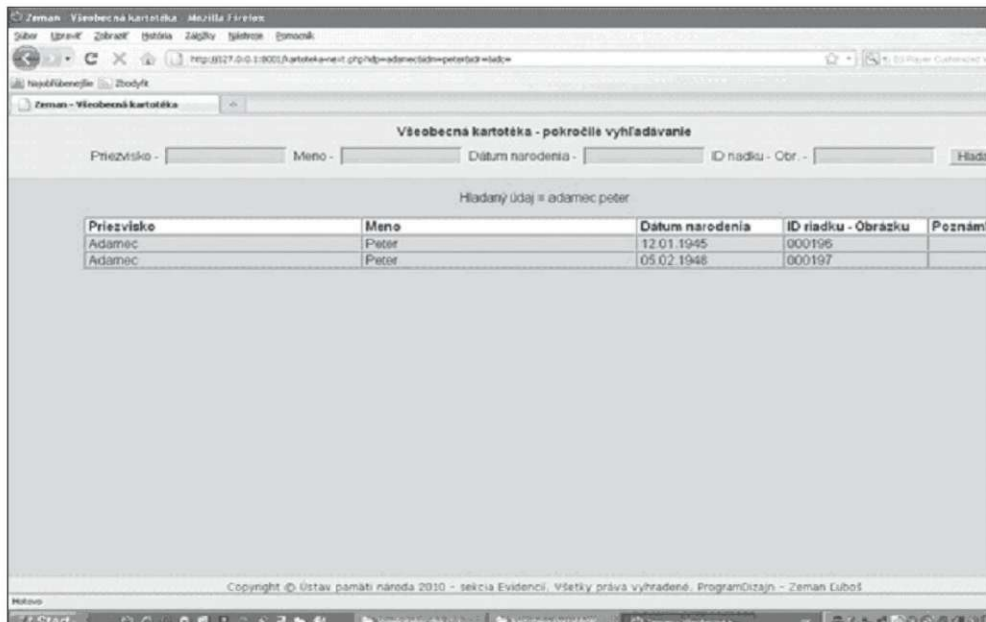
V roku 2010 pokračovalo spracovávanie kartotečnej evidencie. Do formátu .jpg bolo prevedených viac ako 41 tisíc strán kariet a primárne metadata (meno, priezvisko, druhé priezvisko, rok narodenia) boli vytvorené k 17 500 kartám. Všetky doteraz spracované

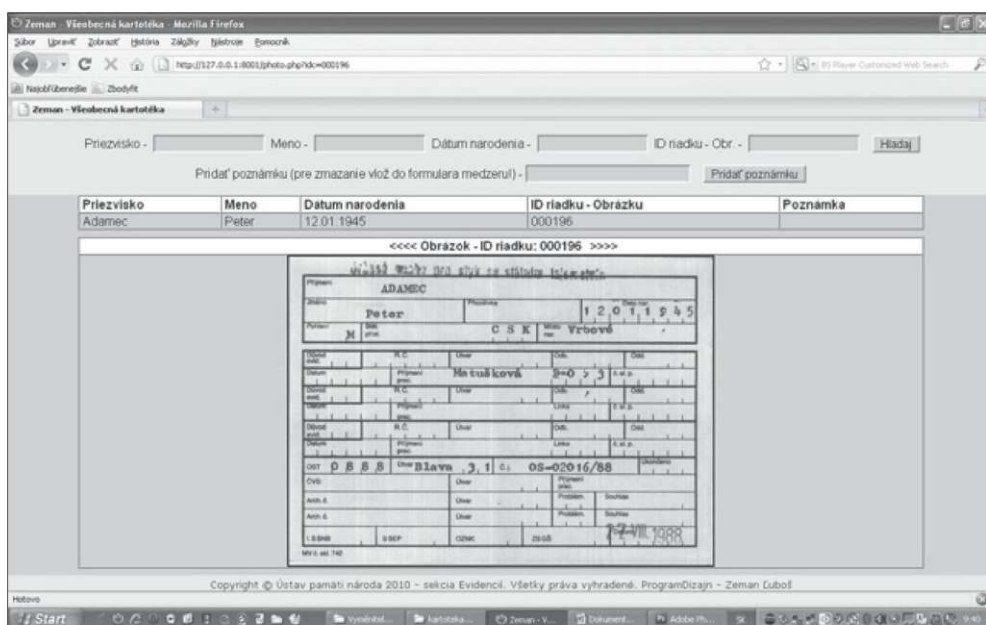
Kartotéka

012345678910111213

obrazové údaje i metadata boli skontrolované a skonsolidované. Bol vytvorený program pre vyhľadávanie a zobrazovanie kariet. Do konca roku 2010 bolo do digitálnej formy prevedených viac ako 100 tisíc kariet, pričom primárne indexy sú vyhotovené ku viac ako 82 tisíc z nich. Cieľom je digitalizovať a zaindexovať asi 170 tisíc kariet.

Náhľad na výsledok vyhľadávania podľa mena a priezviska osoby v programe pre vyhľadávanie

Zobrazenie karty v programe pre vyhľadávanie

012345678910111213

V roku 2010 pokračovalo spracovávanie tzv. skartačných rozkazov. Bol vytvorený primárny index k viac ako 11 tisíc dokumentom, ktoré bude potrebné skontrolovať, skonsolidovať a pripraviť na testovanie a využívanie pre bádateľov. Z celkového počtu takmer 33 tisíc dokumentov, ktoré sa nachádzajú v Archíve ÚPN, bolo do konca roku 2010 spracovaných 46 %. Stav spracovania je uvedený v tabuľke

Kraj	Počet dokumentov	Zaindexované dokumenty	Množstvo v %
BB	12 182	12 182	100 %
KE	20 684	3 006	15 %
Spolu	32 866	15 188	46 %

V rámci projektu vytvárania registra súdne rehabilitovaných osôb bolo v roku 2010 spracovaných 24 súdnych spisov, z ktorých sa doplnili alebo spresnili údaje približne o 300 prenasledovaných osobách. Z nich asi polovicu pôvodný register vôbec neobsahoval. K spracovaniu je pripojená aj fotodokumentácia kľúčových dokumentov súdnych spisov (obžaloby, rozsudky, zápisnice z pojednávania). V roku 2010 bolo vyhotovených približne 700 strán dokumentov.

V rámci projektu tvorby registra funkcionárov a aparátov KSČ a KSS sa vykonal audit podkladov, z ktorých bol register spracovaný, skontrolovaný, skonsolidovaný a pripravil údaje v tomto registri k ďalšiemu analytickému spracovaniu.

V roku 2010 bolo pripravených a zavedených do aplikácie pre elektronické vyhľadávanie podľa určených parametrov 9 evidencií, ktoré obsahujú takmer 600 tisíc záznamov.

Názov evidencie	Počet údajov (mien)	Popis
Bývalí ľudia	257	Tzv. bývalé osoby, registrované v tejto kategórii na OO MV Martin
Dohľadané zväzky	612	Niektoré novonájdené a rekonštruované zväzky Archívom ÚPN
BB záverečné správy zničených zväzkov 1989	746	Identifikované osoby zo zničených zväzkov Správy ŠtB B. Bystrica v roku 1989
Usmrtení na hraniciach	42	Usmrtené osoby na slovensko-rakúskej hranici v úseku 11. brigády pohraničnej stráže
Lustrácia 92	73 020	Zoznam osôb, ktoré boli lustrované podľa zákona 451/1991 Zb. a prevzaté do Archívu MV SR po rozdelení ČSFR v roku 1993

012345678910111213

Zločiny komunizmu 1, 2	95 659	Zoznam osôb, ktorý vyšiel ako príloha na CD nosiči k publikácii Zločiny komunizmu na Slovensku 1948 - 1989
CRSS databáza	75 493	Register spolupracovníkov slovenských správ ŠtB
ŠtB evidencia	162 271	Tzv. Cibulkov zoznam spolupracovníkov ŠtB, ktorý bol vydaný v elektronickej forme ako príloha k tlačnému vydaniu
Register záznamov	185 883	Tzv. Cibulkov zoznam doplnený o niektoré ďalšie druhy zväzkov z evidencií ŠtB

Dokončila a zverejnila sa databáza príslušníkov teritoriálnych útvarov rozvedky pôsobiacich na Slovensku v rokoch 1969 – 1989 (196 príslušníkov).

Pokračovalo sa v ukladaní údajov o príslušníkoch ŠtB do relačnej databázy – spracovaných bolo 508 personálnych záznamov o príslušníkoch ŠtB. Cieľom je vytvoriť databázu príslušníkov Štátnej bezpečnosti so širokými možnosťami vyhľadávania pre potreby odborného výskumu a publikovania o období neslobody.

012345678910111213

8 VYDANÉ PUBLIKÁCIE

Vydávanie publikácií patrí medzi úlohy ÚPN podľa § 8, ods. 1, písm. h) zákona č. 553/2002 Z. z. o pamäti národa. V roku 2010 vyšlo celkovo 12 knižných publikácií. Pokračovalo sa aj vo vydávaní periodika Pamäť národa, ktoré vychádza od roku 2004, pričom sa po prvýkrát prišlo aj k vydaniu jeho anglického vydania. ÚPN v rámci publikačnej činnosti poskytuje priestor predovšetkým svojim pracovníkom, vytvoril si však aj okruh externých spolupracovníkov. Vydávané publikácie majú popri vedeckom charaktere aj popularizačný a umelecký rozmer. Z celkového počtu vydaných kníh bola 1 publikovaná v edícii Monografie, 3 v edícii Dokumenty, 2 v edícii Memoáre, 4 v edícii Zborníky a 2 mimo edície.

MONOGRAFIE

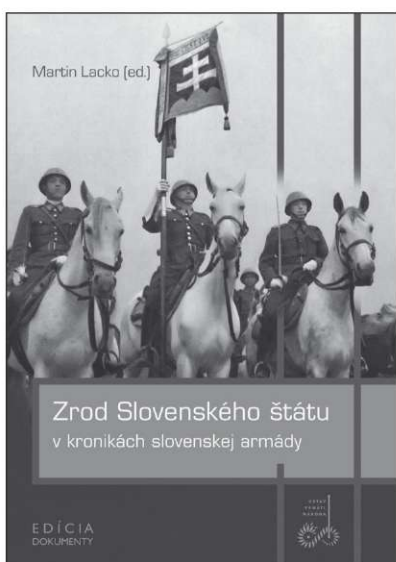
KUBÍK, Petr: Slovensko-talianske vzťahy 1939 – 1945. Bratislava 2010, 355 s. ISBN 978-80-89335-34-3.

Kniha, ktorú vydal ÚPN v spolupráci s občianskym združením Pamäť národa, analyzuje slovensko-talianske vzťahy v neľahkých vojnových časoch. Diplomacie vzťahy sa začali rozvíjať po 11. apríli 1939, keď talianska fašistická vláda uznala nezávislosť Slovenského štátu. V prvom období (1939 – 1943) sa vzájomné vzťahy štátov bojujúcich na jednej strane frontu všestranne rozvíjali v oblasti diplomacie, obchodu, kultúry, propagandy, médií a športu a mali všeobecne vzostupnú tendenciu. Zlom nastal po vojenskom a politickom kolapse Mussoliniho režimu v lete 1943. Hoci v tomto druhom období (1943 – 1945) Slovenská republika udržovala vzťahy s bábkovou Talianskou sociálnou republikou, ktoré vydržali do apríla 1945,

obmedzovali sa iba na základné diplomatické kontakty a na skromnú obchodnú výmenu. Koniec druhej svetovej vojny a víťazstvo antifašistickej koalície znamenalo zánik oboch štátov. Práca čerpá takmer výlučne z nepublikovaných slovenských, českých a talianskych archívnych zdrojov.

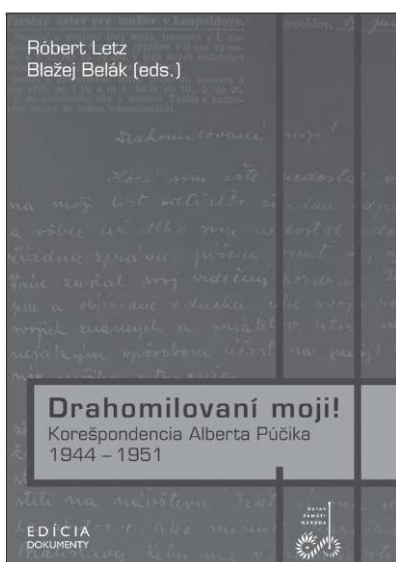
012345678910111213

DOKUMENTY

LACKO, Martin (ed.): Zrod Slovenského štátu v kronikách slovenskej armády. Bratislava 2010, 183 s. ISBN 978-80-89335-19-0.

Námetom edície je proces vzniku a etablovania sa Slovenského štátu v roku 1939 na pozadí dokumentov zachovaných vojenských kroník. 22 kroník armádných útvarov – počnúc divíziou až po špecializované útvary typu Vojenského súdu – sa zachovalo v spravodajských fondoch Vojenského historického archívu v Bratislave. Kniha prináša množstvo nových, posiaľ nepublikovaných informácií, ktoré môžu byť užitočné nielen pre záujemcov o armádnu problematiku, ale všetkých, ktorí sa zaujímajú o toto dynamické obdobie našich národných dejín, či už na celoslovenskej alebo regionálnej úrovni. Súčasne nepriamo nadväzuje na prácu Proti Poľsku. Odraz ťaženia roku 1939 v denníkoch a kronikách slovenskej armády z roku 2007 a zároveň uzatvára túto tému.

LETZ, Róbert – BELÁK, Blažej (eds.): Drahomilovaní moji! Korešpondencia Alberta Púčika 1944 – 1951. Bratislava 2010, 163 s. ISBN 978-80-89335-189-3.

V doterajšej historickej literatúre chýbalo vydanie korešpondencie osobností, ktorá bola odsúdená na smrť v období komunistického režimu. V súkromných a štátnych archívoch sa zachovala korešpondencia jednej z najvýznamnejších postáv protikomunistickej rezistencie na Slovensku – študenta medicíny Alberta Púčika, odsúdeného v roku 1950 z politických dôvodov na smrť a popraveného v roku 1951. Listy A. Púčika zachytávajú obdobie od jeho vysokoškolských štúdií v Bratislave až po jeho násilnú smrť. Ide o kolekciu 83 listov, ktoré odzrkadľujú jeho zmýšľanie, odkrývajú jeho vnútorný svet. Môžeme na nich pozorovať, ako sa vyrovnal s vykonštruovaným procesom, so zmenou

rozsudku z doživotného väzenia na trest smrti. Hoci listy podliehali cenzúre, veľmi výstižne a podrobne opisujú aj pomery vo väzení a vôbec spoločenskú klímu na Slovensku. Najviac listov pochádza z rokov 1947 – 1951.

012345678910111213

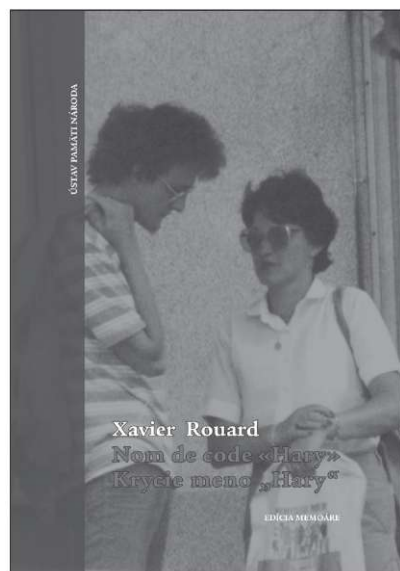

SCHVARC, Michal – SCHRIFFL, David (eds.): „Tretia ríša“ a vznik Slovenského štátu. Dokumenty II. / Das „Dritte Reich“ und die Entstehung des Slowakischen Staates. Dokumente II. Bratislava 2010, 561 s. ISBN 978-80-89335-38-1.

Publikácia nadväzuje na prvý zväzok edície dokumentov, vydaný v roku 2008. Dokumenty sú publikované v nemeckom origináli i slovenskom preklade. Predložená edícia dokumentov si kladie za cieľ zaplniť doposiaľ jestvujúcu medzeru v publikovaní dokumentov mapujúcich vznik Slovenského štátu z pohľadu Tretej ríše. Nie je však postavená na prameňoch slovenskej, lež nemeckej proveniencie pochádzajúcich z viacerých českých, slovenských, no najmä nemeckých archívov. Nosnú časť publikácie tvoria dokumenty diplomatickej proveniencie, ktoré sú organicky dopĺňané spisovým materiálom nacistickej Bezpečnostnej služby (Sicherheitsdienst), viedenského ríšskeho miestodržiteľstva a Deutsche Partei na Slovensku. Rôz-

norodosť prameňov umožňuje poukázať na variabilitu nemeckých plánov a koncepcií v súvislosti nielen so Slovenskom, ale aj ďalšou autonómnou časťou vtedajšej ČSR – Podkarpatskou Rusou. Prítom všetky reflektujú aj vnútorný vývoj na Slovensku. Publikácia je dvojjazyčná – v slovenskom a nemeckom jazyku.

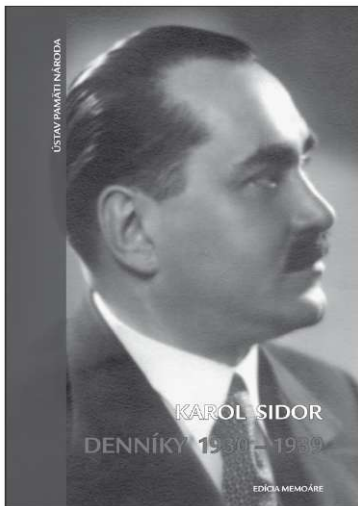
MEMOÁRE

ROUARD, Xavier: Krycie meno „Hary“ / Nom de code „Hary“. Bratislava 2010, 167 s. ISBN 978-80-89335-17-6.

Francúzsky diplomat Xavier Rouard vo svojich memoároch vydáva svedectvo o vlastných skúsenostiach s československou Štátnou bezpečnosťou. Komunistická rozviedka ho sledovala a preverovala počas jeho 16-mesačného pobytu vo funkcii spolupracovníka obchodného oddelenia francúzskeho veľvyslanectva v Prahe v rokoch 1984 – 1985. Chcela ho získať pre svoju činnosť a nasmerovať na niektorý cieľ súvisiaci s NATO. Xavier Rouard porovnáva realitu s pohľadom ŠtB na jeho osobu a svoje rozprávanie dopĺňa prepisom a komentovaním dôležitých dokumentov z proveniencie ŠtB. Kniha s úmyslom osloviť slovenského aj francúzskeho čitateľa je napísaná v dvojjazyčnej slovensko-francúzskej verzii.

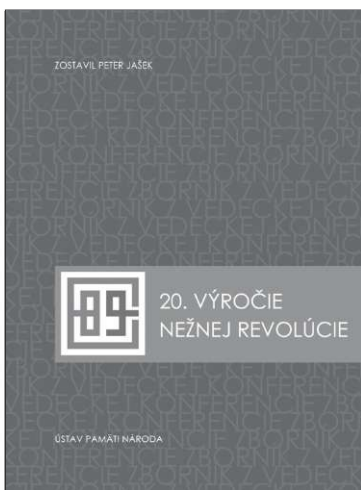
012345678910111213

SIDOR, Karol: Denníky 1930 – 1939. Bratislava 2010, 487 s. ISBN 978-80-89335-23-7.

Karol Sidor bol popredným slovenským politikom, novinárom a spisovateľom. V tridsiatych rokoch 20. storočia bol výraznou osobnosťou slovenskej a česko-slovenskej politickej scény a slovenskej žurnalistiky. Hoci bol jednou z vedúcich osobností Hlinkovej slovenskej ľudovej strany, po nátlaku nacistického Nemecka bol od marca 1939 odstavený z aktívnej politiky. V rokoch 1939 – 1945 pôsobil ako vyslanec Slovenskej republiky pri Svätej stolici, kde udržoval kontakty s antinacistickou rezistenciou. Denníky z rokov 1930 – 1939 predstavujú unikátny pohľad reprezentanta nastupujúcej mladej laickej generácie v Hlinkovej slovenskej ľudovej strane nielen na vývoj v samotnej strane, ale sú aj významným dokumentom o završení dvadsaťročného zápasu za autonómiu Slovenska a o prvých mesiacoch existencie samostatného Slovenského štátu.

ZBORNÍKY

JAŠEK, Peter (ed.): 20. výročie Nežnej revolúcie. Bratislava 2010, 256 s. ISBN 978-80-89335-29-9.

Zborník je výstupom z medzinárodnej vedeckej konferencie, ktorú Ústav pamäti národa zorganizoval v novembri 2009 v Bratislave pri príležitosti 20. výročia pádu komunizmu v Československu. Na konferencii odzneli príspevky bádateľov zo siedmich krajín, v ktorých títo poukázali nielen na udalosti odohrávané sa vo vtedajšom Československu, ale aj na ich širší medzinárodný kontext. Osobitnú pozornosť si zaslúžia príspevky venujúce sa aktivitám tajných spravodajských služieb počas Nežnej revolúcie na Slovensku. Texty okrem toho analyzujú aj problematiku dostupných prameňov k Nežnej revolúcii, vnútropolitickú situáciu so zameraním na Slovensko a neobchádzajú ani problematiku ponovembrového vývoja vrátane rôznych konšpiračných teórií viažucich sa k Nežnej revolúcii.

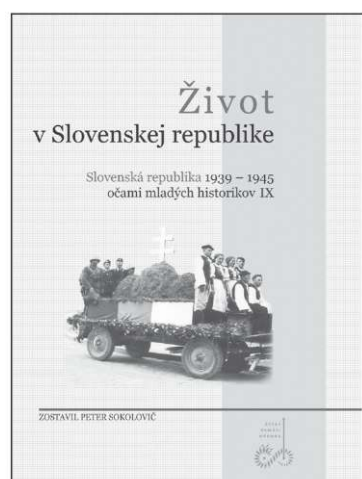
012345678910111213

FIAMOVÁ, Martina – JAKUBČIN, Pavol (eds.): Prenasledovanie cirkví v komunistických štátoch strednej a východnej Európy. Bratislava 2010, 684 s. ISBN 978-80-89335-28-2.

Zborník z rovnomennej medzinárodnej vedeckej konferencie, ktorá sa konala v septembri a októbri 2009 v Bratislave, prináša príspevky 41 odborníkov zo Slovenska, Česka, Ruska, Poľska, Nemecka, Bulharska, Ukrajiny, Slovinska, Talianska, Maďarska a Francúzska. Zborník poskytuje zaujímavý a široký pohľad na politiku komunistických štátov voči cirkvám a náboženstvu vo všeobecnosti, ale informuje aj o špecifikách vývoja v jednotlivých krajinách. Príspevky sa v rámci jednotlivých blokov venujú bezpečnostným zložkám štátu vo vzťahu k cirkvám, vzťahu režimu k reholiam a náboženským spoločnostiam, legislatíve

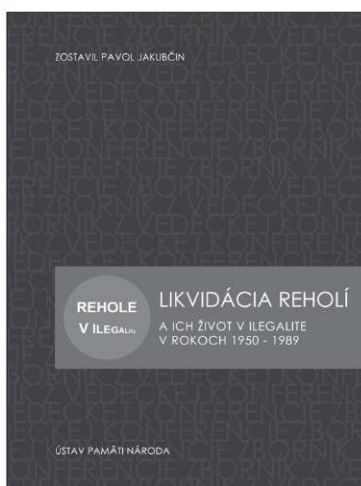
upravujúcej vzťahy cirkví a štátu, prostriedkom a metódami proticirkevnej politiky, inštitúciám štátneho dozoru či kolaborácii s komunistickým režimom.

SOKOLOVIČ, Peter (ed.): Život v Slovenskej republike. Slovenská republika 1939 – 1945 očami mladých historikov IX. Bratislava 2010, 442 s. ISBN 978-80-89335-37-4.

Zborník z 9. ročníka cyklu konferencií Slovenská republika 1939 – 1945 očami mladých historikov, ktorá sa uskutočnila v Považskej Bystrici v apríli 2010, prináša štúdie viac ako tridsiatky mladých historikov, ktoré si kladú za cieľ priblížiť čitateľom obdobie rokov 1939 – 1945 vo svetle reflexie „každodennosti“. V jednotlivých tematických okruhoch prinášajú autori v mnohom inovatívne pohľady na prejavy bežného života počas druhej svetovej vojny. Snažia sa poodhaliť nielen jeho spoločensko-politické aspekty, ale aj percepciu na úrovni armády, školstva, kultúry či cirkevnej problematiky a hospodárstva.

012345678910111213

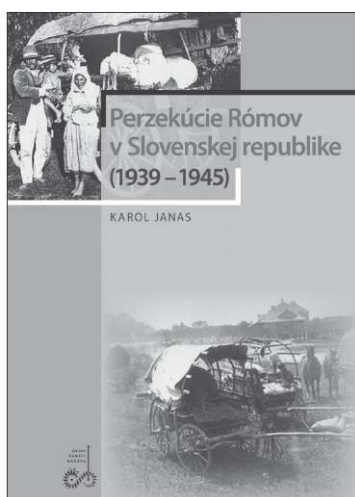

JAKUBČÍN, Pavol (ed.): Likvidácia reholí a ich život v ilegalite v rokoch 1950 – 1989. Bratislava 2010, 287 s. ISBN 978-80-89335-32-9.

Zborník obsahuje príspevky z rovnomennej vedeckej konferencie, ktorá sa konala v máji 2010 pri príležitosti 60. výročia Akcií K a R. V publikovaných príspevkoch sa autori pokúšajú objasniť príčiny brachiálnych opatrení totalitného komunistického režimu voči rehoľným spoločenstvám, približujú priebeh a okolnosti jednotlivých zásahov a poukazujú na úlohu, ktorú pri nich zohrali niektoré štátne orgány a inštitúcie. Tak tiež sa venujú organizácii života a pôsobeniu rehoľníkov a rehoľníčok v podmienkach permanentného prenasledovania a šikanovania zo strany štátnej moci, pôsobeniu rehoľníkov a rehoľníčok v nútenom exile, ale aj osudom kláštorných budov, ktoré sa v rukách

nových užívateľov dostali nezriedka do dezolátneho stavu. Pozornosť je venovaná aj širším okolnostiam postavenia reholí v súvislosti s tzv. Ostpolitik Svätej stolice a osudom reholí v okolitých štátoch východného bloku.

MIMO EDÍCIE

JANAS, Karol: Perzekúcie Rómov v Slovenskej republike (1939 – 1945). Bratislava 2010, 112 s. ISBN 978-80-89335-5-

5. Publikácia čitateľov informuje o prenasledovaní Rómov v rokoch 1939 až 1945. Prvé obdobie perzekúcií (marec 1939 – august 1944) charakterizoval rozpačitý postup mocenského aparátu SR. Perzekúcie mali tri základné formy – prvou bola snaha o likvidáciu rómskeho kočovníctva a odstraňovanie rómskych obydľí z miest a obcí, druhou bola perzekúcia v armáde, treťou a najradikálnejšou formou bolo zriaďovanie pracovných útvarov pre Rómov a tzv. asociálne osoby. V druhom období (august 1944 – apríl 1945) sa po okupácii Slovenska nemeckou armádou perzekúcie zintenzívnili. V Dubnici nad Váhom bol zriadený zaisťovací tábor, v ktorom boli v neludských podmienkach

koncentrované celé rómske rodiny. Autor sa venuje aj dokumentácii prípadov priamej fyzickej likvidácie osôb.

Ústav pamäti národa – Výročná správa 2009. Bratislava 2010, 80 s. ISBN 978-80-89335-35-0.

Tlačou vydaná výročná správa o činnosti Ústavu pamäti národa dokumentuje činnosti, ktoré ÚPN vykonával v roku 2009.

012345678910111213

Ústav pamäti národa sa podieľal aj na vzniku ďalších publikácií, ktoré vydali iné inštitúcie:

MAJERIKOVÁ, Milica (ed.): Nepokojná hranica. Krakov 2010, 256 s. ISBN 978-83-7490-346-2.

Zborník je zostavený z príspevkov z medzinárodnej vedeckej konferencie, ktorá sa uskutočnila v októbri 2009 v Spišskej Belej a zorganizovali ju Spolok Slovákov v Poľsku, ÚPN a Spišský dejepisný spolok. Obsahuje štúdie slovenských a poľských historikov, právnikov a etnológa, zaoberajúce sa problematikou slovensko-poľského pohraničia v rokoch 1937 – 1947, keď sa hranica vo veľmi krátkych časových intervaloch posúvala v prospech jedného či druhého štátu. Časť nákladu publikácie vyšla s prílohou v podobe DVD s filmom ÚPN Bohom zabudnuté kúty.

CORANIČ, Jaroslav – ŠTURÁK, Peter – KOPRIVŇÁKOVÁ, Jana (eds.): Cirkve v okovách totalitného režimu. Likvidácia Gréckokatolíckej cirkvi v Československu v roku 1950. Prešov 2010, 474 s. ISBN 978-80-555-0215-1.

Publikáciu vydala Gréckokatolícka teologická fakulta Prešovskej univerzity v Prešove. Obsahuje príspevky z rovnomennej medzinárodnej vedeckej konferencie, ktorú pri príležitosti 60. výročia likvidácie Gréckokatolíckej cirkvi v Československu v apríli 2010 zorganizovala Gréckokatolícka teologická fakulta Prešovskej univerzity v Prešove spolu s Ústavom pamäti národa, Gréckokatolíckym arcibiskupským úradom v Prešove a Ústavom národnej pamäti v Krakove. Viac ako tridsať štúdií od slovenských a zahraničných odborníkov sa venuje širokému spektru perzekúcií gréckokatolíckej aj iných cirkvi v krajinách sovietskeho bloku.

ŽILKOVÁ, Marta (ed.): Slovenská kresťanská kultúra – Osudy a osobnosti. / Szlovák keresztény kultúra – Sorsok és egyéniségek. Ostrihom 2010, 170 s. ISBN 978-963-89043-0-0.

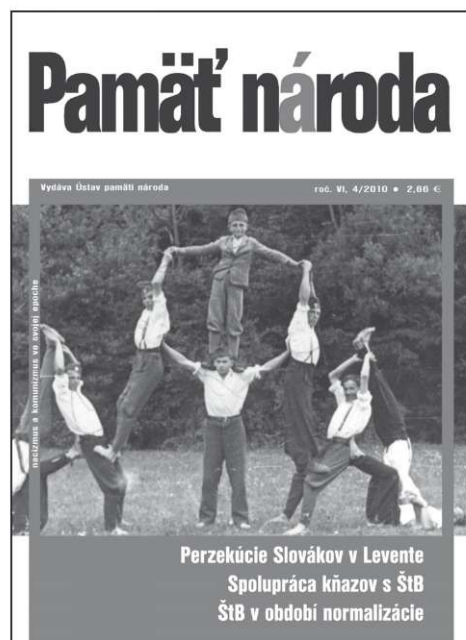
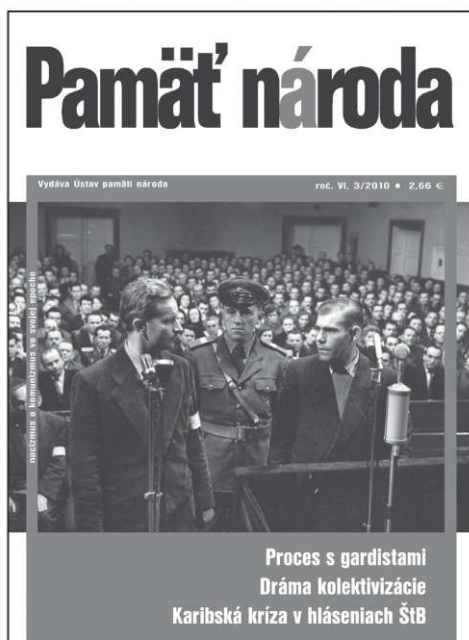
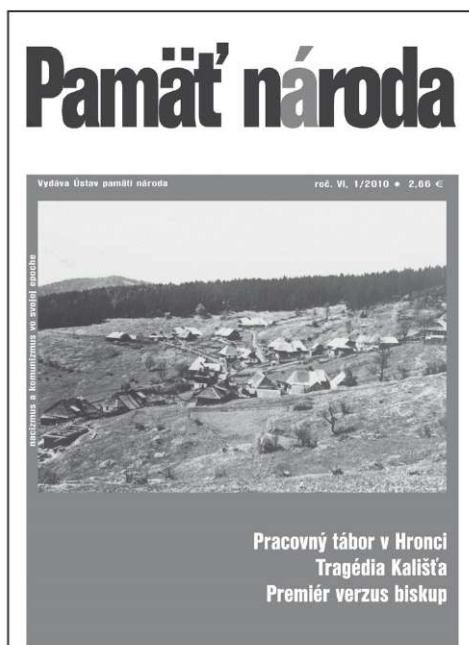
Dvojazyčnú slovensko-maďarskú publikáciu vydala Vysoká škola teologická v Ostrihome ako zborník príspevkov z rovnomennej konferencie, ktorá sa konala v Ostrihome v apríli 2010. Súčasťou publikácie je DVD nosič, obsahujúci nahrávku svedectva Heleny Kordovej o blahoslavenej Zdenke, ktorú vyrobil ÚPN.

HETÉNYI, Martin – IVANIČ, Peter: Prvá Slovenská republika 1939 – 1945 a jej miesto v našich dejinách. Nitra 2010, 130 s. ISBN 978-80-8094-721-7.

Publikáciu vydal Nitriansky samosprávny kraj a Filozofická fakulta Univerzity Konštantína filozofa v Nitre s príspevom Ústavu pamäti národa, Mesta Nitra, Televízie Central a Historického ústavu SAV. Kniha obsahuje polemiku historikov, politikov a politológov Martina Lacka, Ivana Kamenca, Antona Hrnka, Jána Čarnogurského a Petra Weissa, ktorá odznela v Nitre 17. marca 2009 v rámci diskusného večera, zorganizovaného Nitrianskym samosprávnym krajom, Mestom Nitra, Filozofickou fakultou UKF, Ústavom pamäti národa a Historickým ústavom SAV.

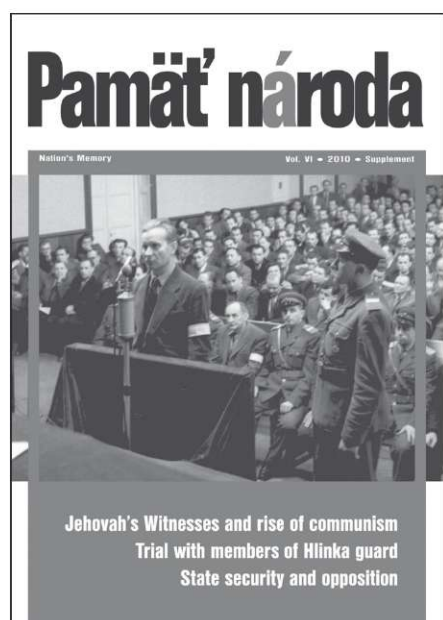
012345678910111213

ČASOPIS PAMÄŤ NÁRODA

V roku 2010 vyšli štyri čísla a po prvýkrát aj jedno výberové anglické číslo 6. ročníka štvrtročníka Pamäť národa. ÚPN v nich prezentoval výsledky vedeckej práce svojich pracovníkov a zároveň dal priestor aj odborníkom z iných inštitúcií zaoberajúcich sa témami

012345678910111213

súvisiacimi s výskumnými aktivitami ústavu. Jednotlivé čísla mali v priemere rozsah približne 100 strán formátu A4. Časopis uverejňoval vedecké štúdiá, materiály, dokumenty, spomienky a iné odborné články. Okrem toho informoval verejnosť o činnosti ÚPN. Organizačne časopis pracoval na základe štatútu a organizačnej štruktúry vytvorenej v roku 2007. Za prípravu jednotlivých čísiel, ich zostavenie a redakčnú úpravu bola zodpovedná redakcia na čele so šéfredaktorom Tomášom Klubertom. Posudzovanie odbornej kvality príspevkov bolo úlohou redakčnej rady zloženej z renomovaných odborníkov z ÚPN a iných vedeckých a akademických inštitúcií zo Slovenska i zahraničia. Na jej čele stál Róbert Letz. Vedecké štúdiá okrem toho oponovali odborníci na danú problematiku.

V roku 2010 boli v časopise uverejnené nasledujúce články:

1/2010

ZUBKO, Peter: Na úvod.

GAREK, Martin: Organizácie na pomoc utečencom z hornej Oravy a Spiša (1945 – 1948).

SIVOŠ, Jerguš: Tábor nútenej práce v Hronci (1949 – 1951).

PLACHÝ, Jiří: Padlí a zemřelí vojáci čs. armády ze Slovenska.

MARTINÁKOVÁ, Dominika: O jednom osude z vypálenej partizánskej obce Kalište.

LETZ, Róbert: List predsedu vlády Slovenskej republiky Vojtecha Tuku nitrianskemu sídelnému biskupovi Karolovi Kmet'kovi z 1. marca 1943.

NEUPAUER, František: Referát účastníkov protikomunistického odboja.

PEKÁR, Martin: Projekcia November'89. Prešov 26. november 2009.

OBŠITNÍK, Lukáš: Odkrývanie osudov „nenápadných hrdinov“.

SIVOŠ, Jerguš: Kariéry v službách ŠtB - Martin Benček.

SOKOLOVIČ, Peter: Katuninec, M.: Fašizmus, národný socializmus a komunizmus. K ideovým zdrojom, praxi a možným rizikám návratu totalitarizmu.

KOŽÁKOVÁ, Katarína: Slobodník, M.: Mao a Buddha: Náboženská politika voči tibetskému buddhizmu v Číne.

TOKÁROVÁ, Zuzana: Kamenec, I.: Spoločnosť – politika – historiografia. Pokrivené (?) zrkadlo dejín slovenskej spoločnosti v dvadsiatom storočí.

BABÁL, Michal: Vaněk, M. – Mücke, P. – Pelikánová, H.: Naslouchat hlasům paměti. Teoretické a praktické aspekty orální historie.

Zoznam personálnych spisov sprístupnených § 17 ods. 1 písmena b) bodu 2 zákona č. 533/2002 Z. z.

Odovzdávanie dekrétov veteránom protikomunistického odboja.

Tragická smrť Janusza Kurtyku a Andrzeja Jana Przewoznika.

Prehľad článkov uverejnených v roku 2009.

012345678910111213

2/2010

BAKA, Igor: Na úvod.

PETRANSKÝ, Ivan A.: Jehovovi svedkovia v Československu 1945 – 1949.

MEDVECKÝ, Matej: K organizačnej štruktúre štátnej bezpečnosti a politického spravodajstva na Slovensku pred februárom 1948.

JAKUBČIN, Pavol: Úlohy cirkevných tajomníkov pri práci s kňazmi Rímskokatolíckej cirkvi na Slovensku.

JAŠEK, Peter – SIVOŠ, Jerguš: Sledovanie vnútorného nepriateľa.

BABÁL, Michal: Akcia B („byty“) v Bratislave.

SOKOLOVIČ, Peter: „Sestry a bratia“ alebo vulgárna antisemitská propaganda.

MIČIANIK, Pavel: Eduard Kohútik.

LACKO, Martin: Strážil som hranice nášho slovenského štátu (Rozhovor s bývalým príslušníkom Zboru finančnej stráže v rokoch 1942 – 1945 Ľudom Matejovom).

SIVOŠ, Jerguš: Kariéry v službách ŠtB - Ján Kováč.

KLUBERT, Tomáš: Meško, Z. G.: Po stopách komunizmu a mlňnky slovenskej krúťňavy.

MITÁČ, Ján: Šmihula, D. (zost.): Viedenská arbitráž v roku 1938 a jej európske súvislosti.

JAKUBČIN, Pavol: Hal'ko, J.: Arcibiskupov zápas. Životná cesta Mons. RNDr. Júliusa Gábriša.

3/2010

ŠMIGEL, Michal: Na úvod.

MITÁČ, Ján: Strana slovenskej národnej jednoty na okupovanom území južného Slovenska v rokoch 1941 – 1944.

SOKOLOVIČ, Peter: Proces s členmi Pohotovostných oddielov Hlinkovej gardy v roku 1958.

SIVOŠ Jerguš – KINČOK Branislav: Organizačná štruktúra a personálne obsadenie Krajskej správy ministerstva vnútra v Bratislave v rokoch 1954 – 1956.

KLUBERT, Tomáš: Situačná správa o protižidovských násilnostiach v Topolčanoch.

FIAMO VÁ, Martina: Kritické obdobie kolektivizácie vidieka – dramatické udalosti roka 1953 v Prešovskom kraji na príklade obce Kelča.

KINČOK, Branislav: Karibská (kubánska) kríza a Slovensko v dokumentoch bratislavskej ŠtB.

LACKO, Martin: Imrich Močko – Moje roky v národnej bezpečnosti.

PYTLÍK, Pavol: Kariéry v službách ŠtB - Imrich Velický, Michal Kolbasa.

LACKO, Martin – ĎURINA, Ľubomír: Medzi Slovákmí v Poľsku.

BALUN, Peter: Na škole pripravili nezvyčajnú výstavu o dejinách Československa.

LACKO, Martin: Hal'ko, J.: Nezrelá republika. Slovensko v rokoch 1939 – 1945.

FIAMO VÁ, Martina: Bauer, J.: Úvahy o holokaustu.

JAŠEK, Peter: Sedláček, T. – Plachý, J.: Vyržet! Paměti generála Tomáše Sedláčka.

4/2010

LACKO, Martin: Na úvod.

JAŠEK, Peter: Štátna bezpečnosť a nelegálne štruktúry na Slovensku v období normalizácie.

JAKUBČIN, Pavol: Využívanie tajných spolupracovníkov z radov rímskokatolíckych kňazov štátnou bezpečnosťou.

SIVOŠ, Jerguš: Príprava nariadenia Slovenskej národnej rady o zriadení pracovných táborov na Slovensku v roku 1945.

012345678910111213

MITÁČ, Ján: Šikanovanie slovenských príslušníkov Levente v Sobranciach v roku 1942.
MEDVECKÝ, Matej: Strana a jej Bezpečnosť.
JAKUBČIN, Pavol: Správa o činnosti Celoštátneho mierového výboru katolíckeho duchovenstva a návrh na zvolanie jeho tretieho zjazdu.
NEUPAUER, František: Odkrývanie osudov „nenápadných hrdinov“ II.
GREGOR, Michal: Kariéry v ŠtB - Josef Pavel a jeho pád.
MEDVECKÝ, Matej: Hradská, K. (zost.): Holokaust na Slovensku 8.
OBŠITNÍK, Lukáš: Lukacs, J.: Jún 1941. Hitler a Stalin.
KINČOK, Branislav: Tomek, P.: Život a doba ministra Rudolfa Baráka.

Výberové číslo v anglickom jazyku

PETRANSKÝ, Ivan A.: Dear readers.
MITÁČ, Ján: The Slovak National Unity Party in the Occupied Territories of Southern Slovakia in Years 1941 – 1944.
PETRANSKÝ, Ivan A.: Jehovah's Witnesses in Czechoslovakia 1945 – 1949.
SIVOŠ, Jerguš: Forced Labour Camp in Hronec (1949 – 1951).
SOKOLOVIČ, Peter: Trial with Members of Emergency Units of the Hlinka Guard in 1958.
JAKUBČIN, Pavol: Roles of Church Secretaries in the Work with Priests of the Roman Catholic Church in Slovakia.
JAŠEK, Peter: State Security and Opposition in Slovakia during the Period of Normalization.
LACKO, Martin: Hajko, J.: Nezrelá republika. Slovensko v rokoch 1939 – 1945.
KLUBERT, Tomáš: Meško, Z. G.: Po stopách komunizmu a mŕľníky slovenskej krúťňavy.
SOKOLOVIČ, Peter: Katuninec, M.: Fašizmus, národný socializmus a komunizmus. K ideovým zdrojom, praxi a možným rizikám návratu totalitarizmu.
JAKUBČIN, Pavol: Hal'ko, J.: Arcibiskupov zápas. Životná cesta Mons. RNDr. Júliusa Gábriša.

ELEKTRONICKÁ KNIŽNICA ÚPN

V roku 2010 bol spustený projekt Elektronická knižnica ÚPN. Záujemcom z radov historikov, študentov i širokej verejnosti sú na internetovej stránke ÚPN k dispozícii v elektronickej podobe publikácie ústavu, predovšetkým tie, ktorých náklad už bol vypredaný. V roku 2010 bolo na internet v plnej verzii umiestnených 13 publikácií ÚPN.

012345678910111213

9 AUDIOVIZUÁLNA TVORBA

PRODUKCIA A DISTRIBÚCIA DOKUMENTÁRNYCH FILMOV

V rámci výroby audiovizuálnych formátov sa ÚPN zameriava na produkciu dokumentárnych filmov s cieľom prezentovať ich postupne širokej verejnosti prostredníctvom televízneho vysielania, filmových festivalov, verejných prezentácií a vydávania DVD nosičov. V roku 2010 ÚPN dokončil samostatne či v koprodukcii dva dokumentárne filmy.

Junáci z prachu (26')

Dokumentárny film o prenasledovaní skautského hnutia počas totalitného režimu na Slovensku. Autor sústredil pozornosť na absurdnú situáciu, keď sa aj nevinné deti a mládež môžu stať nepriateľom a hrozbou komunistického režimu. Účinkovali Jaroslav Loebel, Jozef Petříček, Peter Janota, Václav Rubeš, Jarmila Krajčírovičová, Eva Štěpánková, Zora Vaclavová, Vojtech Tóth. Vedúci výroby Ondrej Krajňák. Produkcia Eduard Stano, Tomáš Vitek. Preklad Jana Otočková. Odborná spolupráca Branislav Kinčok. Animácia Alexander Hýbl. Zvuk Štefan Badura. Kamera Ján Kasz, Tomáš Vitek. Námet, scenár a réžia Tomáš Vitek. © Ústav pamäti národa 2010.

Pilátova amnestia (26')

Život a osudy slovenských reholných sestier tesne po zrušení kláštorov. Film bol vyrobený v spolupráci s ÚPN. Odborná spolupráca Jozef Hal'ko, Patrik Dubovský, Ondrej Krajňák. Hudba Miroslav Šibík. Scenár Mária Greškovičová. Farebné korekcie Richard Sabo. Kamera, strih, réžia Iva Kúšiková. © Konferencia vyšších predstavených ženských rehól na Slovensku 2010.

V roku 2010 prebiehala s podporou Audiovizuálneho fondu časť výroby filmu Tóny v tichu – životopisného príbehu vynikajúcej osobnosti európskeho formátu – dirigenta Zdeňka Bílka, ktorý bol obeťou komunistických perzekúcií.

Pokračovali aj práce na výrobe koprodukčného dokumentárneho filmu s pracovným názvom Pohraničie a koprodukčného dokumentárneho filmu s pracovným názvom Salto mortale. ÚPN ako odborný garant spolupracoval aj na výrobe hraného filmu s pracovným názvom Konfident.

Vďaka technickému vybaveniu si ÚPN sám zabezpečuje produkčné a postprodukčné práce. Týka sa to nahrávacej a prepisovej techniky, kamery, strižne, osvetľovacej a premietacej techniky a čiastočne aj zvukovýroby.

V roku 2010 odvysielala Slovenská televízia štyri dokumentárne filmy ÚPN: V tieni času, Prežili sme GULAG, Sviečková manifestácia a Pilátova amnestia. Okrem toho film November +20 odvysielala televízia LUX.

Filmy ÚPN boli prezentované na festivaloch. Na festivale Bažant Pohoda, konanom 8. – 11. júla 2010 v Trenčíne, sa uskutočnila projekcia filmov Bohom zabudnuté kúty a V tieni času. Dňa 14. septembra 2010 ÚPN prezentoval na medzinárodnom festivale Cine-

012345678910111213

matik v Piešťanoch svoj dokument *Jozef a jeho bratia*. V dňoch 9. – 11. novembra sa na nultom ročníku filmovej prehliadky Festival slobody prezentovalo 11 dokumentárnych filmov z produkcie ÚPN. V dňoch 23. – 28. novembra 2010 festival *Jeden svet* v Bratislave uviedol štyri filmy ÚPN: *Prežili sme GULAG*, *Ako som mal začať 3. svetovú vojnu*, *Jáchymovské peklo* a *Voľne žijúca mládež*. Film *Prežili sme GULAG* sa v diváckom hlasovaní umiestnil na ôsmom mieste.

Okrem toho boli filmy ÚPN premietnuté na desiatkach podujatí (prednášky, besedy, sympóziá, spomienkové stretnutia), ktoré po celom Slovensku i v zahraničí usporiadal ÚPN či iné inštitúcie.

V roku 2010 ÚPN zorganizoval tri oficiálne premiéry svojich nových filmov. Dňa 13. mája 2010 sa v Bratislave konala v spolupráci so Združením inteligencie Rusínov Slovenska slávnostná premiéra filmu *Jozef a jeho bratia* od režisérky Anny A. Hlaváčovej. Po filme nasledovala diskusia s tvorcami filmu a prítomnými hosťami. Projekcie filmu *Jozef a jeho bratia* sa následne uskutočnili v lokalitách nakrúcania (v Beloveži, Lukove a Prešove). Dňa 26. augusta 2010 ÚPN zorganizoval v Bratislave premiéru dokumentárneho filmu *Bohom zabudnuté kúty* od režiséra Igora Siváka. Po filme nasledovala diskusia s tvorcami filmu, historikmi a prítomnými hosťami. Premiéra filmu *Junáci z prachu* od režiséra Tomáša Víteka sa uskutočnila 9. novembra 2010 v Bratislave za účasti účinkujúcich, zástupcov skautského hnutia a širokej verejnosti. Po filme nasledovala krátka diskusia medzi tvorcami filmu, historikmi a divákmi. Okrem toho sa 17. júna 2010 vo Viedni uskutočnila verejná prezentácia spoločného pripravovaného filmového projektu Anabely Žigovej a ÚPN *Salto mortale*, ktorý skúma „systém mlčania“ a dilemu dnešnej mladej generácie Slovákov ohľadne komunistického minulosti. Prezentovali sa videonahrávky a archívne materiály. Podujatie sprevádzala diskusia s historikom ÚPN.

V roku 2010 vydal ÚPN na DVD nosičoch dvojjazyčnú slovensko-anglickú verziu troch svojich dokumentárnych filmov: *November + 20*, *Bohom zabudnuté kúty* a *Sviečková manifestácia*. DVD nosiče sú distribuované samostatne i ako súčasť časopisu *Pamät' národa* a iných publikácií. Konferencia vyšších predstavených ženských reholí na Slovensku vydala na DVD nosiči v slovenskej, anglickej a nemeckej verzii film *Pilátova amnestia*, na výrobe ktorého sa podieľal ÚPN. V roku 2010 okrem toho Vysoká škola teologická v Ostrihome v spolupráci s ÚPN vydala ako súčasť zborníka z konferencie *Slovenská kresťanská kultúra – osudy a osobnosti, konanej v Ostrihome v apríli 2010*, na DVD nosiči obrazovú nahrávku svedectva Heleny Kordovej o blahoslavenej sestre Zdenke Schelingovej, ktorú vyrobil ÚPN.

ZAZNAMENÁVANIE VÝPOVEDÍ SVEDKOV OBDOBIA NESLOBODY

ÚPN aktívne pokračoval v projekte, ktorého cieľom je komplexne a systematicky zachytávať svedectvá prenasledovaných osôb. V roku 2010 nakrútil 52 svedeckých výpovedí. V prvom rade sa uprednostňovalo nakrúcanie pamätníkov na základe interných požiadaviek na vydanie svedectva pre archív ÚPN. Ich ďalší výber je odvodený od priorít ÚPN, ako aj fyzických a psychických dispozícií jednotlivých pamätníkov. Realizácii projektu pomohla získaná podpora Európskej únie v rámci programu Európa pre občanov. Získané

012345678910111213

prostriedky v hodnote 21 700 € výraznou mierou prispeli k skvalitneniu činnosti nahrávania pamätníkov a ich ďalšieho spracovania na internetovej stránke ÚPN. V súčasnosti má ÚPN nakrútených vyše 250 svedeckých výpovedí v dĺžke viac ako 500 hodín audiovizuálneho záznamu. Zaznamenali sa výpovede politických väzňov, vojakov, kňazov a rehoľníkov, intelektuálov, emigrantov, ľudí odvečených do koncentračných táborov alebo do gulagov. Výpovede slúžia na bádateľské, osvetové a vzdelávacie účely, prípadne na výrobu dokumentárnych filmov. Ich prehľad a ďalšie využívanie umožňuje podrobná databáza svedectiev.

Pre zlepšenie prístupu širokej verejnosti k záznamom svedectiev sa ÚPN zapojil do medzinárodného projektu Pamäť národa (Memory of Nation, www.memoryofnation.eu), ktorého cieľom je prehľadnou a zrozumiteľnou formou sprístupniť bádateľom aj širokej verejnosti individuálne svedectvá pamätníkov významných dejinných udalostí dvadsiateho storočia (celé nahrávky, ukážky nahrávok, fotografie, denníky, archívne dokumenty a i.). Všetky materiály sú prekladané aj do anglického jazyka. V roku 2010 bolo publikovaných 20 životopisných profilov pamätníkov. Umiestnili sa na portál www.memoryofnation.eu a stránku ÚPN.

Na základe zmluvy ÚPN s Jazykovedným ústavom Ľudovíta Štúra Slovenskej akadémie vied sa realizoval prepis zaznamenaných zvukových výpovedí do písomnej elektronickej podoby. Prepisy ďalej slúžia na podrobné spracovanie jednotlivých záznamov, na vedecké a bádateľské účely historikov, študentov, žurnalistov a pod. Do konca roka 2010 bolo realizovaných 80 prepisov. V roku 2010 sa oddelenie Slovenského národného korpusu JÚLŠ SAV podieľalo na prepise 40 svedeckých výpovedí.

012345678910111213

10 POPULARIZAČNÉ A OSVETOVÉ AKTIVITY

PODUJATIA PRI PRÍLEŽITOSTI VÝROČÍ

Sviečková manifestácia 1988

V marci 2010 uplynulo dvadsaťdva rokov od Sviečkovej manifestácie, ktorá bola významným prejavom občianskeho nesúhlasu so smerovaním spoločnosti na sklonku komunistického systému na Slovensku. ÚPN bol jedným z organizátorov osláv tohto výročia pod názvom Naša cesta k slobode spolu s Fórom kresťanských inštitúcií, občianskym združením Hlbiny a hlavným mestom SR Bratislavou. V rámci osláv sa uskutočnila 25. marca 2010 svätá omša v Dóme sv. Martina, spomienkové zhromaždenie na Hviezdoslavovom námestí (pod záštitou primátora Bratislavy Andreja Ďurkovského), modlitbové zhromaždenie. Podujatie vyvrcholilo premietnutím dokumentárneho filmu ÚPN Sviečková manifestácia alebo Bratislavský Veľký piatok. Po filme nasledovala verejná diskusia za účasti pražského svätiačeho biskupa Mons. Václava Malého.

Okrem toho Ústav pamäti národa spolu so Slovenským inštitútom v Berlíne usporiadal 15. apríla 2010 v priestoroch Slovenského inštitútu v Berlíne podujatie pod názvom Sviečková manifestácia v Bratislave 1988 – prvý otvorený protest proti režimu. V rámci neho sa uskutočnilo premietnutie dokumentu a prednáška o Sviečkovej manifestácii.

Likvidácia reholí 1950

60. výročie likvidácie mužských a ženských rádov si Ústav pamäti národa pripomenul zorganizovaním vedeckej konferencie Likvidácia reholí a ich život v ilegalite, ktorá sa konala v dňoch 5. a 6. mája 2010 v Bratislave. Okrem toho ÚPN participoval na regionálnych akciách pri príležitosti tohto výročia (Žiar nad Hronom, Košice, Badín).

November 1989

V novembri 2010 sa ÚPN podieľal na viacerých podujatiach pri príležitosti 21. výročia Nežnej revolúcie. Dňa 15. novembra 2010 sa pri pamätnej tabuli, ktorú ÚPN a Univerzita Komenského osadili v roku 2009 na priečelí budovy UK v Bratislave, uskutočnilo slávnostné pripomenutie si pochodu študentov zo 16. novembra 1989. Na stretnutí odzneli príhovory účastníkov pamätného pochodu, rektora Univerzity Komenského Františka Gahéra a predsedu Správnej rady ÚPN Ivana A. Petranského.

ÚPN sa podieľal na organizácii Dňa otvorených dverí v NR SR 17. novembra 2010.

Spomienka pri pamätnej tabuli na priečelí Univerzity Komenského v Bratislave

012345678910111213

Vo foyeri budovy NR SR sa predstavila výstava November '89, ktorú pripravil ÚPN v spolupráci so Slovenským národným múzeom, Slovenským národným archívom a NR SR. Pre návštevníkov NR SR ďalej ÚPN pripravil dve diskusné podujatia na tému Mýty a fakty o Novembri 89, na ktorých sa zúčastnili historici a aktéri Novembra, a projekciu filmu ÚPN November + 20.

VÝSTAVY

Vychádzajúc z úloh podľa § 8, ods. 1, písm. h) zákona č. 553/2002 Z. z. o pamäti národa venoval sa ÚPN aj v roku 2010 usporiadaniu výstav. Jedným z podujatí, ktoré organizoval Ústav pamäti národa k 20. výročiu Nežnej revolúcie v roku 2009, bola výstava s tematikou Novembra 1989. Cieľom výstavy, ktorú okrem ÚPN pripravili Národná rada Slovenskej republiky, Slovenské národné múzeum a Slovenský národný archív, bolo ukázať návštevníkom udalosti Novembra 1989 v pútavej forme s využitím dopĺňujúceho textu objasňujúceho situáciu v Československu pred novembrovými udalosťami a počas nich. Po tom, ako bola ukončená prezentácia výstavy na Bratislavskom hrade, bola v zmenšenej podobe premiestnená do Senca, kde bola inštalovaná v Mestskom múzeu. Vernisáž výstavy sa uskutočnila 14. mája 2010. Následne bola výstava pri príležitosti 21. výročia Nežnej revolúcie umiestnená v priestoroch Národnej rady SR v Bratislave a odhalená 17. novembra 2010.

Ústav pamäti národa bol partnerom projektu „Pamät“ – Preži si svoj príbeh, v rámci ktorého bola na Gymnázii sv. Tomáša Akvinského v Košiciach dňa 14. apríla 2010 otvorená výstava Medzníky Československa. Výstava trvala do 14. mája 2010.

Výstava v priestoroch NR SR

012345678910111213

Ústav pamäti národa spolupracoval v roku 2010 aj pri realizácii výstavy ...a akta zniszczyć (...a spisy zničiť) o archívoch komunistického represívneho aparátu v Poľsku a iných krajinách Európy. Výstavu pripravil poľský Ústav národnej pamäti v spolupráci s inštitúciami združenými v Európskej sieti úradov spravujúcich písomnosti tajnej polície. Ústav pamäti národa prispel poskytnutím svojich materiálov a fotografií. Otvorenie výstavy sa konalo 7. októbra 2010 vo Varšave.

Výstava vo Varšave

Ústav pamäti národa taktiež poskytol kópie dokumentov, fotografie, výstavné panely, ako aj odbornú pomoc pre výstavu Priateľ a nepriateľ v médiách, ktorú v rámci slovensko-nemeckého študentského projektu usporiadalo Gymnázium P. O. Hviezdoslava v Kežmarku v júni 2010.

FILMOVÉ FESTIVALY

V dňoch 9. – 11. novembra 2010 zorganizoval ÚPN spolu s Kultúrnymi zariadeniami Petržalky a občianskym združením Pamät' národa nultý ročník filmovej prehliadky Festival slobody. Uskutočnila sa v Dome kultúry Zrkadlový háj v Bratislave a uviedla 20 filmov venujúcich sa obdobiu totalitného režimu do roku 1989. Diváci mali možnosť vidieť rozsiahlu filmovú produkciu Ústavu pamäti národa, napríklad úspešné tituly: Prežili sme GULAG, V tieni času, November + 20, Sviečková manifestácia a ďalšie. V hlavnom programe sa predstavila slovenská premiéra unikátneho hraného dokumentu Ležáky 42 (Česko), uvedené boli aj filmy Smuteční slavnost (Česko), Popieluszko – sloboda je v nás (Poľsko) a legendárny film Dušana Hanáka Papierové hlavy. Súčasťou prehliadky bola aj premiéra nového slovenského dokumentu z produkcie ÚPN Junáci z prachu. V rámci programu sa uskutočnili diskusie s filmovými tvorcami, historikmi či samotnými respondentmi filmových diel. Prehliadku navštívilo viac ako 2 000 divákov, medzi ktorými významnú skupinu tvorili mladí ľudia bez osobnej skúsenosti s totalitným režimom.

012345678910111213

Ústav pamäti národa bol partnerom 11. medzinárodného festivalu dokumentárnych filmov Jeden svet 2010, ktorý zorganizovalo občianske združenie Človek v ohrození v Bratislave v dňoch 23. – 28. novembra 2010. V ôsmich kinosálach festival ponúkol v ôsmich sekciách vyše 60 dokumentárnych filmov z celého sveta, 13 tematických diskusií, 2 koncerty, divadelné predstavenie, či eko-workshop. Bolo zaznamenaných približne 14 000 diváckych vstupov na filmy, diskusie a iné festivalové podujatia. V rámci programu sa prezentovali aj štyri dokumentárne filmy nakrútené ÚPN.

Publikum na filmovom Festivale slobody

DISKUSNÉ PODUJATIA

V zmysle úloh ÚPN definovaných zákonom o pamäti národa ústav usporadúval diskusné fóra zamerané na prezentáciu výsledkov vedeckého výskumu a názorov na historické udalosti obdobia neslobody. V roku 2008 sa vytvoril pravidelný cyklus diskusií s názvom Diskusné večery Ústavu pamäti národa. Diskusie v rámci tohto cyklu sa konali v mesačných intervaloch (s výnimkou decembra) spravidla posledný štvrtok v mesiaci. Besedy sa uskutočnili v priestoroch Poľského inštitútu v Bratislave. V roku 2010 sa uskutočnili nasledujúce Diskusné večery Ústavu pamäti národa:

Vojtech Tuka – známy neznámy. Hostia: Peter Fedorčák (Katolícka univerzita v Ružomberku), Martin Lacko (ÚPN), Ivan Kamenec (HÚ SAV), 28. 1. 2010.

Alexander Dubček a normalizácia. Hostia: Ivan Laluha (Ekonomická univerzita v Bratislave), Peter Jašek (ÚPN), Jerguš Sivoš (ÚPN), 25. 2. 2010.

012345678910111213

Diskusný večer o extrémizme

Diskusné večery – publikum

Slovensko-poľské vzťahy 1939 – 1945. Hostia: Milica Majeriková (Spišský dejepisný spolok), Matej Andráš, Dariusz Dabrowski (IPN Wroclaw), Dušan Segeš (HÚ SAV), 24. 3. 2010.

Likvidácia gréckokatolíckej cirkvi v roku 1950. Hostia: Peter Borza (Prešovská univerzita v Prešove), Pavol Jakubčín (ÚPN), 29. 4. 2010.

012345678910111213

Banderovci – mýty a fakty. Hostia: Jan Rychlík (Univerzita Karlova Praha), Michal Šmigel' (UMB Banská Bystrica), Martin Lacko (ÚPN), 27. 5. 2010.

Ústava ČSSR z roku 1960. Hostia: Jozef Beňa (Právnická fakulta UK), Milan Zemko (HÚ SAV), 24. 6. 2010.

Karol Sidor – novinár, politik, diplomat a emigrant. Hostia: František Vnuk (Historický odbor MS), Ivan Kamenec (HÚ SAV), Martin Lacko (ÚPN), 29. 7. 2010.

Slovensko-poľské pohraničie v nepokojných rokoch 1945 – 1947. Hostia: Marek Lasota (IPN Kraków), Ľubomír Ďurina (ÚPN), Igor Sivák (ÚPN), 26. 8. 2010.

Gardistický veliteľ Otomar Kubala. Hostia: Vojtech Kárpáty, Anton Hruboň (UMB Banská Bystrica), Peter Sokolovič (ÚPN), 29. 9. 2010.

JRD – fenomén slovenského povojnového vidieka. Hostia: Jan Rychlík (Univerzita Karlova Praha), Viera Hlavová (HÚ SAV), František Belica, Ondrej Podolec (ÚPN), 28. 10. 2010.

Pravicový a ľavicový extrémizmus na Slovensku. Hostia: Jaroslava Roguľová (HÚ SAV), Pavol Krištof (Filozofická fakulta Trnavskej univerzity), Michal Miklovič (ÚPN), Tomáš Klubert (ÚPN), 25. 11. 2010.

Okrem tohto projektu ÚPN zorganizoval desiatky ďalších diskusných podujatí, prednášok a besied na Slovensku aj v zahraničí, ktoré boli zamerané na najrôznejšie cieľové skupiny. Z nich možno spomenúť prednášku ruského historika a publicistu Marka Solonina Stalinove vojnové plány a skutočné príčiny porážok Červenej armády v roku 1941. Prednáška sa uskutočnila 20. septembra 2010 v Bratislave. Významná bola aj prednáška Hubertusa Knabeho, riaditeľa pamätníka Hohenschönhausen na tému Funkcia pamätníkov na príklade pamätníka Hohenschönhausen, ktorá sa konala v spolupráci s Goetheho inštitútom v Bratislave 25. novembra 2010 v Bratislave. Témou prednášky bola hodnota a funkcia pomníkov, monumentov a pamätníkov na príklade bývalej väznice Stasi Hohenschönhausen, ktorých úlohou je výskum histórie väznenstva Štátnej bezpečnosti a politického súdництва v rokoch 1945 – 1989.

EXKURZIE

V roku 2010 sa uskutočnili exkurzie predovšetkým do Archívu ÚPN. Cieľom exkurzií bolo oboznámiť záujemcov s prácou ústavu. Dňa 3. júna navštívilo ÚPN 40 účastníkov z III. základnej školy v Hlohovci, 8. júna občianska aktivistka Lalmalsawmi z Myanmaru (Barma) (organizácia Človek v ohrození), 28. septembra 2 účastníci z USA so sprievodom, 14. októbra 11 študentov kurzu Pramene k dejinám totalitných inštitúcií na Slovensku z Filozofickej fakulty Univerzity Komenského v Bratislave, 15. novembra študenti Gymnázia Matky Alexie v Bratislave, 18. novembra 27 účastníkov z Katedry histórie Pedagogickej fakulty Univerzity Komenského v Bratislave a 15. decembra 13 účastníkov z Katedry kultúrnej antropológie (urbánna antropológia) Filozofickej fakulty Univerzity Komenského v Bratislave. Celkovo bolo v rámci exkurzií v roku 2010 v ÚPN viac ako sto návštevníkov.

012345678910111213

INÉ AKTIVITY

Medzi osvetové aktivity ÚPN v roku 2010 patrili aj prezentácie vydaných publikácií za účasti autorov a ďalších hostí. Podujatia boli spojené s besedou na tému, ktorej sa venovala prezentovaná kniha. V roku 2010 sa uskutočnilo 6 samostatných knižných prezentácií. Konali sa predovšetkým v Bratislave, najmä v priestoroch kníhkupectva Svet knihy, ale tiež v priestoroch Francúzskeho inštitútu v Bratislave, v Múzeu Slovenského národného povstania v Banskej Bystrici a jedna prezentácia bola v rámci knižného veľtrhu Bibliotéka 2010.

ÚPN sa snaží svojimi aktivitami, najmä vedeckými i populárno-vedeckými výstupmi preniknúť medzi širokú verejnosť, predovšetkým medzi mládež. Jeho činnosť a knižné publikácie boli prezentované v rámci rôznych spoločenských podujatí na celom Slovensku, okrem iného na festivale Bažant Pohoda v Trenčíne v júli 2010, na podujatí Boje na Hrone 1945 v Starom Tekove v júli 2010, pri oslavách výročia Povstania v Banskej Bystrici v auguste 2010.

ÚPN po tretíkrát predstavil svoju knižnú produkciu aj na najväčšom slovenskom knižnom veľtrhu Bibliotéka, ktorý sa uskutočnil v Bratislave 4. – 7. novembra 2010. Súčasťou prezentácie bol aj sprievodný program (prezentácie kníh ÚPN za účasti autorov).

ÚPN pokračoval v spolupráci s televíziou JOJ, a to projektmi, ktorých cieľom je predstaviť televíznym divákovi pravú tvár totalitných režimov. V rámci týždenného cyklu Neumlčaní, vysielaného v hlavných správach v sobotu na programoch JOJ a JOJ PLUS, sa predstavovali osudy obetí obdobia neslobody na základe záznamov ich výpovedí, ktoré realizoval ÚPN. V mesiacoch január – marec 2010 sa odvysielalo 10 častí a v mesiacoch september – december ďalších 10 dielov projektu. V roku 2010 pokračoval aj ďalší spoločný projekt ÚPN a televízie JOJ Zločiny minulosti, ktorý v spravodajskej relácii Krimi Noviny predstavil informácie o zločinoch nacizmu a komunizmu. Od januára do konca júla 2010 bolo spolu odvysielaných 15 dielov tejto série. V mesiacoch júl a august sa na televíznych obrazovkách – v rámci Novín TV JOJ a Krimi novín – objavilo 10 dielov cyklu Akcie ŠtB. V decembri sa pracovníci ÚPN podieľali aj na príprave reportáží o „špiónoch“ a tajných službách v minulosti. Uvedené série reportáží mali veľký dosah na široké publikum a znamenali veľmi priaznivú odozvu. Cyklus reportáží redaktorky Veroniky Tóthovej Neumlčaní bol Slovenským syndikátom novinárov ocenený prvým miestom v sekcii spravodajstvo v elektronických médiách. Jednotlivé reportáže vznikli v úzkej spolupráci s Ústavom pamäti národa – využívajú odbornosť pracovníkov, ako aj bohatý audiovizuálny archív ústavu.

012345678910111213

Z prezentácie publikácie Perzekúcie Rómov v Slovenskej republike (1939 – 1945)

Stánok s publikáciami ÚPN na veľtrhu Bibliotéka

012345678910111213

11 VZDELÁVACIE AKTIVITY

Ústav pamäti národa zabezpečuje širokú škálu prednášok pre žiakov a študentov všetkých typov škôl. Školy si môžu vybrať z približne 50 tém prednášok pracovníkov ÚPN. V roku 2010 sa v rámci tohto projektu realizovalo 91 prednášok:

NEUPAUER, František: Vykreslenie obdobia komunistickej totality na príklade väzneného Štefana Barnáša, Základná škola, Slovenská Ves, 19. 1. 2010 (3 prednášky)

NEUPAUER, František: Vykreslenie obdobia komunistickej totality na príklade väzneného Štefana Barnáša, Základná škola, Lendak, 20. 1. 2010 (4 prednášky)

FIAMOVÁ, Martina: Osudy slovenských Židov, Stredná združená škola potravinárska Bratislava, 2. 3. 2010

JAKUBČIN, Pavol: Postavenie Rímskokatolíckej cirkvi v Československu v 50. a 60. rokoch 20. storočia, Filozofická fakulta TU, Trnava, 9. 3. 2010

FIAMOVÁ, Martina: Kolektivizácia slovenskej dediny, gymnázium, Kremnica, 10. 3. 2010

FIAMOVÁ, Martina: Osudy slovenských Židov, gymnázium, Kremnica, 10. 3. 2010

SOKOLOVIČ, Peter: Hlinkova garda 1938 – 1945, Kresťanskodemokratická mládež, Nové Zámky, 13. 3. 2010

SOKOLOVIČ, Peter: Vznik Slovenskej republiky 1939, Kresťanskodemokratická mládež, Nové Zámky, 13. 3. 2010

LACKO, Martin: Na „správnej“ a „nesprávnej“ strane (Účasť Slovákov v boji po boku Hitlera a v ozbrojenom zápase proti nacizmu), Pedagogická a kultúrna akadémia, Modra, 16. 3. 2010

SOKOLOVIČ, Peter: Hlinkova garda 1938 – 1945, Pedagogická a kultúrna akadémia, Modra, 16. 3. 2010

NEUPAUER, František: Akcia K, Stredné odborné učilište sv. Klementa Hofbauera, Podolínec, 24. 3. 2010

NEUPAUER, František: Projekt Nenápadní hrdinovia, Stredné odborné učilište sv. Klementa Hofbauera, Podolínec, 24. 3. 2010

BALUN, Peter: Mládež v období normalizácie, gymnázium sv. Tomáša Akvinského, Košice, 14. 4. 2010

BALUN, Peter: Voľne žijúca mládež, gymnázium sv. Tomáša Akvinského, Košice, 14. 4. 2010

BABÁL, Michal: Akcia „B“ (byty), Metodicko-pedagogické centrum, Prešov, 26. 4. 2010 (2 prednášky)

BABÁL, Michal: Nenápadní hrdinovia, Cirkevné gymnázium bl. P. P. Gojdiča, Prešov, 26. 4. 2010 (2 prednášky)

KINČOK, Branislav: Politické procesy na Slovensku, Metodicko-pedagogické centrum, Prešov, 26. 4. 2010 (2 prednášky)

NEUPAUER, František: Nenápadní hrdinovia, Metodicko-pedagogické centrum, Prešov, 26. 4. 2010

NEUPAUER, František: Akcia „K“ a dialóg s internovanými, Metodicko-pedagogické centrum, Prešov, 26. 4. 2010

JÁŠEK, Peter: Zločiny komunizmu na Slovensku, Metodicko-pedagogické centrum, Prešov, 26. 4. 2010 (2 prednášky)

MITÁČ, Ján: Život na južnom Slovensku 1938 – 1945, ZŠ Ždaňa, 26. 4. 2010

012345678910111213

- MITÁČ, Ján: Cesty nádeje, ZŠ, Ždaňa, 26. 4. 2010
- SIVOS, Jerguš: Únosy ako metóda činnosti ŠtB, gymnázium, Želiezovce, 27. 4. 2010
- SIVOS, Jerguš: ŠtB a november 1989 na Slovensku, gymnázium, Želiezovce, 27. 4. 2010
- SIVOS, Jerguš: Tábory nútenej práce na Slovensku 1948 – 1953, gymnázium, Želiezovce, 27. 4. 2010
- BABÁL, Michal: Nenápadní hrdinovia, SOŠ technická, Humenné, 27. 4. 2010 (2 prednášky)
- MIKLOVIČ, Michal: ŠtB a problematika „voľnej mládeže“, gymnázium, Želiezovce, 27. 4. 2010
- MIKLOVIČ, Michal: Železná opona 1948 – 1989, gymnázium, Želiezovce, 27. 4. 2010
- MIKLOVIČ, Michal: ÚPN a vyrovnávanie sa s komunistickou minulosťou, gymnázium, Želiezovce, 27. 4. 2010
- KINČOK, Branislav: Politické procesy na Slovensku, SOŠ, Košice, 27. 4. 2010
- KINČOK, Branislav: Politické procesy na Slovensku, SOŠ strojnícka, Košice-Šaca, 27. 4. 2010
- NEUPAUER, František: Akcia „K“, gymnázium, Vranov nad Topľou, 27. 4. 2010
- NEUPAUER, František: Nenápadní hrdinovia, gymnázium, Vranov nad Topľou, 27. 4. 2010 (2 prednášky)
- NEUPAUER, František: Akcia „K“, gymnázium sv. Moniky, Prešov, 27. 4. 2010
- NEUPAUER, František: Nenápadní hrdinovia, gymnázium sv. Moniky, Prešov, 27. 4. 2010
- JASEK, Peter: Zločiny komunizmu na Slovensku, gymnázium sv. Moniky, Prešov, 27. 4. 2010 (2 prednášky)
- JASEK, Peter: Zločiny komunizmu na Slovensku, obchodná akadémia, Humenné, 27. 4. 2010 (2 prednášky)
- MEDVECKÝ, Matej: Vznik ŠtB a nástup komunizmu, gymnázium, Sučany, 5. 5. 2010
- NEUPAUER, František: Akcia K, UPC, Trenčín, 5. 5. 2010
- NEUPAUER, František: Zápas s totalitou, UPC, Trenčín, 5. 5. 2010
- BALUN, Peter: Mládež v normalizácii, Nová Baňa, 10. 5. 2010
- BALUN, Peter: Voľne žijúca mládež, Nová Baňa, 10. 5. 2010
- NEUPAUER, František: Akcia K a Podolínec, obecny úrad, Vyšné Ružbachy, 10. 5. 2010
- NEUPAUER, František: Nenápadní hrdinovia, obecny úrad, Vyšné Ružbachy, 10. 5. 2010
- NEUPAUER, František: Akcia K a Akcia R, prednáška pre žiakov zapojených do projektu Nenápadní hrdinovia, Bratislava, 18. 5. 2010
- NEUPAUER, František: Nenápadní hrdinovia, ZŠ s MŠ, Zuberec, 24. 5. 2010
- NEUPAUER, František: Akcia K, ZŠ s MŠ, Zuberec, 24. 5. 2010
- NEUPAUER, František: Nenápadní hrdinovia, ZŠ, Jedľové Kostolany, 27. 5. 2010 (2 prednášky)
- NEUPAUER, František: Akcia K, ZŠ, Hlohovec, 3. 6. 2010
- NEUPAUER, František: Nenápadní hrdinovia, ZŠ, Hlohovec, 3. 6. 2010
- NEUPAUER, František: Rok 1968 a totalita, gymnázium P. O. Hviezdoslava, Kežmarok, 16. 6. 2010
- NEUPAUER, František: Nenápadní hrdinovia, ZŠ D. Fischera, Kežmarok, 17. 6. 2010 (2 prednášky)
- NEUPAUER, František: Akcia K, ZŠ D. Fischera, Kežmarok, 17. 6. 2010
- NEUPAUER, František: Nenápadní hrdinovia, gymnázium P. O. Hviezdoslava, Kežmarok, 18. 6. 2010
- NEUPAUER, František: Nenápadní hrdinovia, letná univerzita, Ivanka pri Dunaji, 18. 8. 2010
- NEUPAUER, František: Akcia K, letná univerzita, Ivanka pri Dunaji, 18. 8. 2010

012345678910111213

- KRAJŇÁK, Ondrej: Neobyčajné svedectvá politických väzňov zaznamenané dokumentaristami ÚPN, ZŠ Kráľová pri Senci, 19. 10. 2010
- GULA, Marián: Štátna bezpečnosť – deformácia bezpečnostnej služby štátu a vyrovnávanie sa s komunistickou minulosťou, Filozofická fakulta UK, Bratislava, 21. 10. 2010
- STANO, Eduard: Audiovizuálny archív ÚPN, Spišská Belá, 15. 11. 2010
- DUBOVSKÝ, Patrik: November '89, Spišská Belá, 15. 11. 2010
- JÁŠEK, Peter: Zločiny komunizmu, Gymnázium sv. Cyrila a Metoda, Humenné, 23. 11. 2010
- JÁŠEK, Peter: Zločiny komunizmu, ZŠ Hrnčiarska, Humenné, 23. 11. 2010
- KLUBERT, Tomáš: Okupačné vojská v SNP, FF UKF, Nitra, 23. 11. 2010
- NEUPAUER, František: Obdobie komunistickej totality, ZŠ, Sered', 24. 11. 2010
- NEUPAUER, František: Nenápadní hrdinovia, ZŠ, Sered', 24. 11. 2010
- NEUPAUER, František: Akcia K a politické perzekúcie, Dom Quo Vadis, Bratislava, 29. 11. 2010
- JÁŠEK, Peter: Pád komunistického režimu, Dopravná akadémia, Žilina, 1. 12. 2010 (2 prednášky)
- KRAJŇÁK, Ondrej: Vyrovnávanie sa s minulosťou, projekt Po stopách slobody, dokumentárne filmy ÚPN, Prešovská univerzita, Prešov, 1. 12. 2010
- VITEK, Tomáš: Dokumentárna tvorba ÚPN o dobe neslobody, Akadémia umení, Banská Bystrica, 1. 12. 2010
- OTOČKOVÁ, Jana: Projekt Svedkovia z obdobia neslobody, Akadémia umení, Banská Bystrica, 1. 12. 2010
- DUBOVSKÝ, Patrik: Perzekúcie v období stalinizmu, dokumentárne filmy ÚPN, Prešovská univerzita, Prešov, 1. 12. 2010
- STANO, Eduard: Audiovizuálny archív ÚPN, dokumentárne filmy ÚPN, Prešovská univerzita, Prešov, 1. 12. 2010
- STANO, Eduard: Nakrúcanie svedeckých výpovedí referátu Oral history, Katolícka univerzita, Ružomberok, 2. 12. 2010
- KRAJŇÁK, Ondrej: Produkcia referátu Oral history, Katolícka univerzita, Ružomberok, 2. 12. 2010
- DUBOVSKÝ, Patrik: Prenasledovanie Cirkvi pred rokom 1989, Katolícka univerzita, Ružomberok, 2. 12. 2010
- KRAJŇÁK, Ondrej: Po stopách slobody, ZŠ sv. Vincenta, Bratislava, 20. 12. 2010

Ústav pamäti národa každoročne organizuje odborné kurzy pre vysokoškolských študentov. Jedným z nich je odborný kurz pre študentov Filozofickej fakulty UK v Bratislave pod názvom Pramene k dejinám totalitných inštitúcií. Kurz sa otvára každoročne od školského roka 2007/2008 a trvá dva semestre. Prednášajúcimi sú pracovníci ÚPN. Úvodná prednáška je venovaná legislatíve zaoberajúcej sa vyrovnávaním sa s totalitnou minulosťou po roku 1989 a základnými úlohami ÚPN. Prvý semester je zameraný na archívnictvo – študenti ako budúci bádatelia sa zoznámia s archívnymi fondmi i akvizíčnou činnosťou Archívu ÚPN. Témami ďalších prednášok sú sprístupňovanie prameňov modernými metódami, digitalizácia archívnych dokumentov a ich miesto v informačnom systéme ÚPN. Zoznámia sa aj so zložkami ŠtB na centrálnej, krajskej a okresnej úrovni, ich premenami aj typmi vytváraných dokumentov. Pozornosť je venovaná aj vojenskej kontrarozvedke či procesu rekonštrukcie zničených dokumentov z proveniencie ŠtB. Časť kurzu sa uskutočňuje v priestoroch archívu ÚPN a výklad je priamo doplnený ukázkami prameňov. Druhá časť kurzu sa zaoberá konkrétnymi problematikami obdobia neslobody. Jednotliví historici sprostredkujú študentom svoje praktické skúsenosti pri práci s pra-

012345678910111213

meňmi k otázkam, na ktoré sa špecializujú. Prednášky sa zaoberajú aj inštitúciami, ktoré tvorili politický systém a režim Slovenskej republiky (1939 – 1945). V rámci obdobia komunistického režimu sa pozornosť koncentruje okrem iného na vznik, vývoj a organizáciu ŠtB, politické monsterprocesy či kolektivizáciu poľnohospodárstva.

Ďalším z kurzov v roku 2010 bol odborný kurz pre študentov Filozofickej fakulty UK v Bratislave Pramene k dejinám špeciálnych služieb v Československu 1918 – 1992 (s dôrazom na Slovensko). Odborným garantom a prednášajúcim kurzu je pracovník ÚPN Matej Medvecký. Dvojsemestrálny kurz sa prvýkrát konal v študijnom roku 2009/2010, je zameraný na vývoj štruktúry a metód práce tajných služieb, ktorých činnosť sa dotýkala Slovenska. Súčasťou kurzu sú prednášky o zaujímavých spravodajských prípadoch z obdobia Slovenskej republiky (1939 – 1945), o pôsobení Ústredne štátnej bezpečnosti, nemeckých tajných služieb i spravodajských aktivitách londýnskej vlády. Druhý semester je zameraný na pôsobenie ŠtB na Slovensku v rokoch 1945 – 1989, od jej úlohy pri komunistickom prevrate, popri pôsobení sovietskych tajných služieb i najvýznamnejších spravodajských služieb západných krajín až po pád komunistického režimu.

V rámci práce so študentmi ÚPN v spolupráci s Konfederáciou politických väzňov Slovenska v roku 2010 realizoval druhý ročník projektu Nenápadní hrdinovia v zápase s komunizmom 1945 – 1967. Projekt vznikol v roku 2008 s cieľom pripomenúť si 20. výročie Nežnej revolúcie. V rámci projektu mali študenti základných a stredných škôl dokumentovať život generácie svojich starých rodičov, ktorých sa bytostne dotýkali udalosti nástupu komunistickej totality. Mali nájsť, zaznamenať a spracovať životné osudy tých, ktorí boli v zápase s totalitou prenasledovaní, väznení alebo prišli o život. Projekt sprevádzali pred-

Zo študentskej konferencie projektu Nenápadní hrdinovia v zápase s komunizmom 1945 – 1967

012345678910111213

nášky a odborné konzultácie, ktoré pre študentov zabezpečil ÚPN. Druhý ročník projektu bol obohatený o medzinárodnú sekciu s cieľom pripomenúť si osudy členov násilne likvidovaných reholí. Do medzinárodnej sekcie sa zapojili študenti z Česka a Ukrajiny. Celkovo sa do projektu zapojilo 67 študentov z 25 tímov, z ktorých komisia ocenila 13 tímov. Dňa 18. novembra 2011 sa v Zrkadlovej sieni Primaciálneho paláca v Bratislave pod záštitou primátora hlavného mesta SR Bratislavy Andreja Ďurkovského a za podpory poslancov Európskeho parlamentu Eduarda Kukana a Anny Záborskej konala študentská konferencia, na ktorej študenti z 13 tímov prezentovali svoje práce. Na základe vyhodnotenia odbornou komisiou a čestnou komisiou boli najkvalitnejšie práce ocenené.

ÚPN pokračoval v realizácii dlhodobého projektu pre vysokoškolákov s názvom Po stopách slobody. Úlohou projektu je organizovať workshopy a semináre spojené s prednáškami a projekciou filmových dokumentov. ÚPN sa v projekte opiera o aktívnu spoluprácu slovenských vysokých škôl, najmä katedier histórie, žurnalistiky, masmediálnej komunikácie, prípadne sociológie, politológie a práva. Projekt má motivovať študentov k prezentácii a publikovaniu esejí, seminárnych, ročníkových prác a výrobe audiovizuálnych formátov o obetiach totalitných režimov. Do projektu sa zapojilo 27 katedier slovenských vysokých škôl. V dňoch 30. novembra – 2. decembra 2010 ÚPN v rámci projektu zorganizoval seminár, workshopy a filmové prehliadky na slovenských univerzitách (Univerzita Pavla Jozefa Šafárika v Košiciach, Prešovská univerzita, Katolícka univerzita v Ružomberku a Akadémia umení v Banskej Bystrici).

012345678910111213

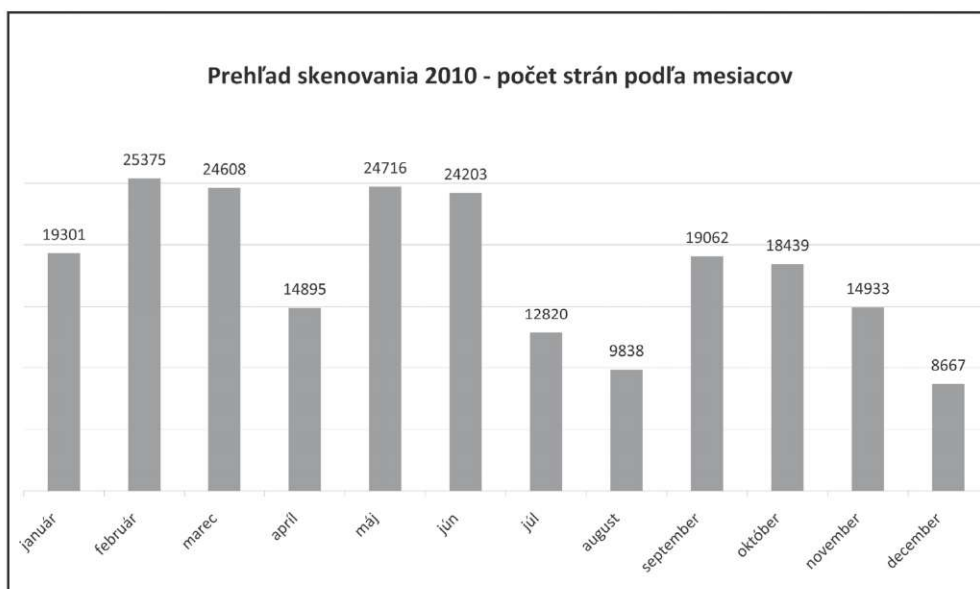
12 INFORMATIKA

INFORMAČNÝ SYSTÉM ÚPN

Za rok 2010 sa celkovo naskenovalo 216 857 strán papierových dokumentov či mikrofišov. Prioritou digitalizácie za rok 2010 bolo skenovanie pre účely sprístupňovania podľa zákona č. 553/2002 Z. z. o pamäti národa, vnútornú potrebu jednotlivých zložiek ÚPN a digitálny archív, digitalizácia neštandardných druhov materiálov (napr. fotografie, plagáty). Uskutočňovala sa technická podpora (napaľovanie CD, DVD, prevod súborov do pdf formátu, oprava a dopĺňanie indexov v digitálnom archíve).

Mimo priestorov ÚPN sa digitalizovali vybrané materiály v SNA pre potreby vedeckého výskumu. Naskenovalo sa spolu 43 137 strán. Ďalšie skenovanie menšieho rozsahu mimo digitalizačného pracoviska sa uskutočnilo v Archíve ÚPN a Archíve bezpečnostných zložiek v Kaniciach, pričom sa zdigitalizovalo 17 723 strán.

Uskutočňovalo sa aj skenovanie vybraných titulov kníh a iných publikácií súvisiacich s témami záujmu ÚPN (väčšinou zapožičané publikácie). Kópie sú zaradené do digitálneho archivačného systému obvyklým spôsobom. K tomuto fondu sa vytvorila databáza publikácií, ktoré boli dosiaľ zdigitalizované. Spolu s evidenciou zdigitalizovaných dokumentov plní funkciu tzv. kľúča pri vyhľadávaní v digitálnom archívnom systéme.

012345678910111213

ZVEREJŇOVANIE INFORMÁCIÍ NA INTERNETOVÝCH A INTRANETOVÝCH STRÁNKACH

Okrem priebežných, denne aktualizovaných oznamov na internetovej stránke (napr. pozvánky na konferencie a na iné akcie, zaujímavé informácie z ÚPN a partnerských organizácií, oznamy ústavu pre verejnosť) boli v roku 2010 na stránke www.upn.gov.sk zverejnené výsledky niekoľkých projektov. Za najvýznamnejší z týchto projektov je možné považovať zverejnenie funkčného zaradenia a priebehu služby 196 kmeňových zamestnancov teritoriálnych útvarov rozvedky pôsobiacich na Slovensku v rokoch 1969 – 1989. Do databázy personálnych spisov príslušníkov ŠtB bolo pridaných 95 nových záznamov. Ku koncu roka 2010 bolo na internetovej stránke ÚPN zverejnených 12 rozsiahlych databáz z obdobia rokov 1939 – 1989, ktoré boli spracované v ústave.

V priebehu roka 2010 bolo potrebné upraviť kód web stránky tak, aby portál www.upn.gov.sk spĺňal poslednú uzákonenú normu – štandardy pre štátnu správu. Boli upravené skoro všetky programy, kde sa zverejňujú obrázky a pdf súbory. V súvislosti s dodržiavaním štandardov sa prekonfigurovala aj poštová služba tak, aby e-mailové adresy fungovali vo formáte <meno>.<prizvisko>@upn.gov.sk. V programovom kóde web stránky v mieste výskytu e-mailovej adresy sa následne táto upravila už podľa zavedeného štandardu.

Na internetovú stránku bolo umiestnených 20 audiovizuálnych nahrávok, získaných ako súčasť projektu Svedkovia z obdobia neslobody.

Internetová stránka ústavu bola doplnená o elektronickú knižnicu kníh (13 ks), vydaných ústavom.

Na stránku bolo pridaných 10 nových rozsudkov zo súdnych sporov ÚPN.

V roku 2010 sa pracovalo aj na programovom vylepšení stránky z hľadiska informácií aj grafickej podoby.

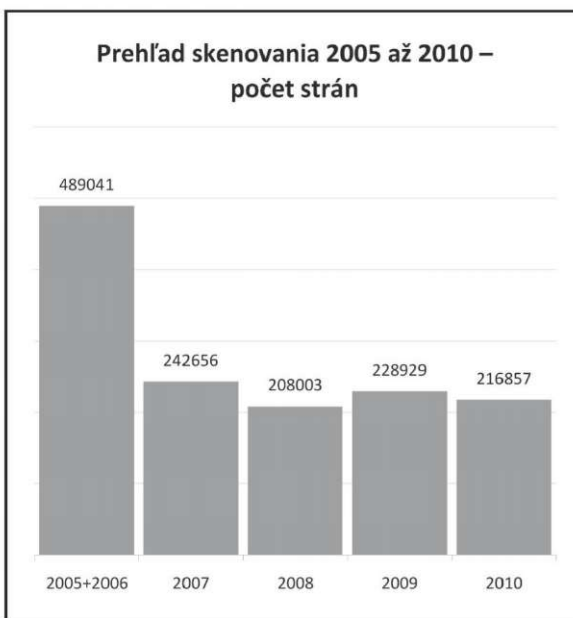
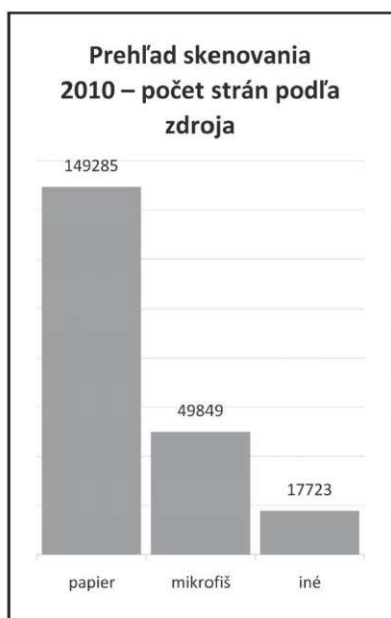
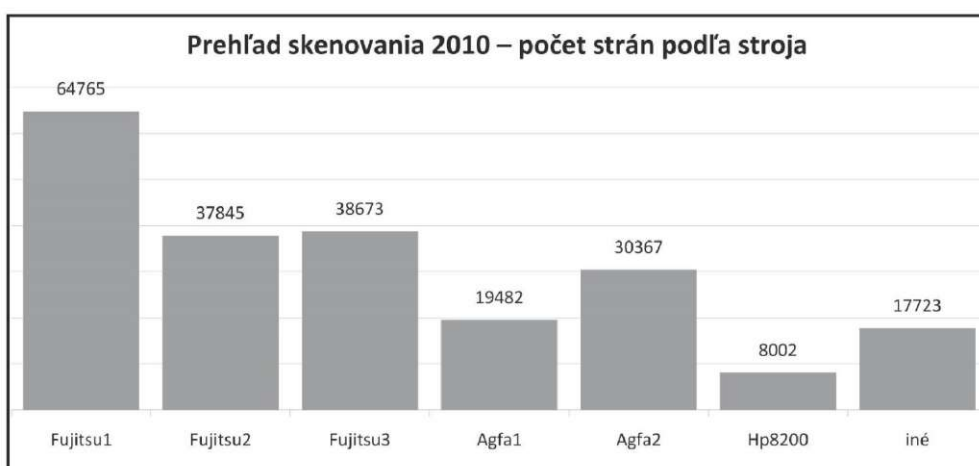
- Pripravil sa na spustenie nový formát anglickej verzie stránky, ktorý – ešte nesprístupnený – sa naplňa anglickým obsahom.
- Urobila sa analýza zjednotenia databáz, ktoré ústav zverejňuje na svojej stránke. Účelom zmeny má byť prehľadnosť a zjednodušenie prístupu k údajom.

Internetové stránky ÚPN zaznamenali dennú návštevnosť približne 400 unikátnych IP adries. Priemerný počet zobrazených stránok bol 2 220. Podľa údajov Google Analytics boli najnavštevovanejšími stránkami Útvary a príslušníci ŠtB, Zväzková agenda, Archív. Priama návštevnosť stránky tvorila 31,12 %, návštevnosť cez sprostredkujúce stránky 17,08 % a cez vyhľadávacie nástroje 51,79 %.

V roku 2010 sa udržiavali aktualizované aj stránky www.november1989.sk a www.november1989.eu. ÚPN prezentoval svoje aktivity aj prostredníctvom svojej stránky na sociálnej sieti Facebook.

Na intranetovej stránke ÚPN bol denne aktualizovaný monitor tlače pre zamestnancov ústavu, zverejňovali sa tam zápisy zo zasadaní výboru, uznesenia správnej rady a všetky rozhodnutia predsedu správnej rady.

012345678910111213

SPRÁVA ZARIADENÍ A SYSTÉMOV

Správa serverov, PC a počítačovej siete sa vykonávala priebežne podľa potreby. Denne bola monitorovaná činnosť serverov (v počte 10 ks), personálnych počítačov (cca 80 ks), periférnych zariadení (tlačiarň, skenerov) a komponentov počítačovej siete (káble, switche a pod.). Dohliadalo sa na bezchybnú prácu mnohých softvérových aplikácií, od systému správy digitálneho archívu (Hummingbird DM), cez správu webových portálov (internetový a intranetový), komunikačných systémov (elektronická pošta, prístup na internet), systém správy ekonomických a materiálových údajov, správu zálohovacieho a archivačného systému, až po správu klientských aplikácií na počítačoch pracovníkov ÚPN (kancelárske systémy, správa registratúry, antivírusový systém a pod.).

012345678910111213

Štruktúra počítačovej technológie v ÚPN bola budovaná predovšetkým v súvislosti so sprístupňovaním dokumentov a tiež tak, aby pomáhala rozvíjať dokumentačnú činnosť ústavu.

V priebehu roka 2010 sa niekoľkokrát riešilo zastavenie prevádzky serverov v dôsledku výpadku elektrického prúdu v budove, pričom bola nevyhnutná najmä oprava databáz a prestavba diskov v diskovom poli databázového servera. Prestal fungovať záložný zdroj elektrického prúdu a bola potrebná jeho oprava. V súvislosti s uvedením záložného zdroja do prevádzky sa musela riešiť rekonštrukcia elektrických rozvodov a rozvádzača v serverovni ústavu. Občas dochádzalo k výpadku poštových služieb elektronickej pošty, ktoré sa podarilo obnoviť softvérovými nástrojmi.

Z hľadiska údržby personálnych počítačov bola v roku 2010 vo vlastnej réžii vykonaná rozsiahla kontrola počítačov, najmä ich vyčistenie (69 ks), výmena batérií (7 ks), výmena HDD (4 ks). Na všetkých počítačoch, ktoré nemali inštalovaný kancelársky softvér MS Office (cca 30) bol nainštalovaný produkt Microsoft Office 2007 z prideleného licenčného balíka podľa licenčnej zmluvy medzi Ministerstvom financií SR a firmou Microsoft.

Predpokladom moderného sprístupňovania archívnych dokumentov a ich ochrany je ich úspešná digitalizácia a prezentácia digitálneho obsahu. Cieľom ÚPN z hľadiska informatizácie je vybudovať robustný znalostný systém, ktorý umožní vyhľadávanie štruktúrovaných informácií uložených v tomto systéme (evidencie, databázy, údaje v digitálnej maske), ale umožní aj bádanie z neštruktúrovaných údajov (ocr text, samotný hľadaný dokument). Bádatelia tak budú môcť vyhľadávať, čítať, triediť a analyzovať archívne dokumenty – všetko pri práci s digitálnymi kópiami, čím sa predíde fyzickej manipulácii s archívnymi dokumentmi. Uloženie údajov v systéme musí byť v súlade so štandardmi európskej únie, aby sa systém dal napr. zakomponovať do európskeho projektu zverejňovania digitálneho obsahu kultúrneho dedičstva (v súčasnosti projekt Europeana). Pracovná skupina, ktorá bola začiatkom roku 2010 vytvorená pre kvalitatívne a kvantitatívne zlepšenie súčasného systému, vypracovala v roku 2010 analýzu, z ktorej vyplýva, že do tohto systému bude v konečnom dôsledku vhodné zaradiť aj papierové, mikrofilmové, mikrofilmové, knižné, filmové a zvukové dokumenty, digitalizované dokumenty z iných archívov, najmä Archívu bezpečnostných zložiek v Prahe, ale aj iných archívov na Slovensku a v Česku. Vznikol by tak kompaktný a ucelený súbor dokumentov a produktov ústavu, v ktorom by boli pohodlne dostupné materiály z proveniencie ÚPN v digitálnej forme.

012345678910111213

13 ZÁVER

V roku 2010 ÚPN v plnom rozsahu plnil úlohy, ktoré mu ukladá zákon č. 553/2002 Z. z. o pamäti národa, a to napriek tomu, že ani po ôsmich rokoch od vzniku ústavu nedošlo k naplneniu ustanovenia zákona, podľa ktorého má ÚPN dostať k dispozícii od štátu vlastnú budovu. Ústav tak aj naďalej sídlil na dvoch miestach, v prenajatých a vypožičaných priestoroch, čo zásadne sťažovalo jeho prácu.

Pracovníci ÚPN pokračovali v napĺňaní dlhodobých projektov i v rozvíjaní nových aktivít. Venovali sa dlhodobým činnostiam, akými sú vedecký výskum, vytváranie evidencií, dokumentácia činnosti Štátnej bezpečnosti, sprístupňovanie dokumentov z činnosti represívnych zložiek, spracovávanie archívnych fondov, služby pre bádateľov, vzdelávacie a popularizačné aktivity, publikačná činnosť a pod.

ÚPN v roku 2010 samostatne alebo v spolupráci s inými inštitúciami zorganizoval desať konferencií, kolokvií, seminárov, dokončil dva dokumentárne filmy, nakrútil 52 svedeckých výpovedí v rámci zaznamenávania výpovedí svedkov obdobia neslobody, vydal 12 publikácií, ktoré boli prezentované verejnosti. V rámci osvetových a vzdelávacích aktivít pripravil v rámci pravidelného cyklu 11 diskusných večerov, viac ako sto prednášok na všetkých typoch škôl. Ústav prijal viac ako sto návštevníkov v rámci exkurzií a obslúžil 645 bádateľských návštev. Pracovníci ústavu mali viac ako 40 vystúpení na vedeckých konferenciách a seminároch a viac ako 120 publikačných výstupov v rôznych typoch vedeckých a odborných časopisov, zborníkov a iných publikácií.

Vydal
Ústav pamäti národa
Námestie slobody 6
817 83 Bratislava 15
www.upn.gov.sk

© Ústav pamäti národa 2011

ISBN 978-80-89335-43-5